פרשת **כי תשא** תשפ"ג לפ"ק | גליון תתתפ"ט שנה כ"ו

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

כי תשא את ראש בני ישראל

אחוז שרעפים משוטט בעולמות העליונים ישב לו הרה"ק ר' יצחק מנעשכיז זי"ע בחדרו שבעליית הגג והיה מתבודד שם בינו לבין קונו, שם למד סתרי תורה בקדושה ובטהרה, כשהוא מצוה למשמשו באזהרה חמורה שלא יפריעו ולא יכנסו לחדרו, רק פעם ביום פתח בעצמו את הדלת ואז היו הכל נכנסים לחדרו בחרדת קודש לקבל ברכתו ולהוושע בעצתו.

בין האנשים היו שני סוחרי בקר שלא עשו צעד בלא ברכתו ולפני כל קניה או מכירה שאלו בעצתו, ואכן הצליחו בכל מעשיהם, פעם פרצה מגיפה בעדרי הבקר, פרות ושוורים חסונים מתו כזבובים, עדרים שלמים נימחו מעל פני האדמה, חרדו שני הסוחרים לגורל עדריהם, ומיהרו אל הצדיק שיעתיר עבורם שלא יהיה בהם נגף.

כאשר הגיעו לבית הצדיק ורצו ליכנס בבהלה אל תוך הקודש פנימה, עצר המשמש בעדם באמרו שהרה"ק אסר עליו להכניס אנשים אליו, יהיה מי שיהיה, ואיככה יוכל להמרות פיו, על כן הוא מייין להם להמתין עד אשר יפתח הרה"ק בעצמו את הדלת, ואז בוא יבואו ברינה.

האנשים התחננו על נפשם ואמרו: כל רכושינו עלול לרדת לטמיון,בכל רגע ורגע מתים שוורים לעשרות, בעדרינו מושקע הונם של אלמנות ויתומים שהם שותפים בעסקינו ויישאו אתנו בהפסדינו, פג לב המשמש ופינה את הדרך, עלו הסוחרים בסולם, נקשו בדלת ופתחוה, ונכנסו לחדרו של הצדיק.

באותו זמן ישב הרה"ק בחדרו עטוף בלית ומוכתר בתפילין ועסק בסתרי תורה, כששמע שהדלת נפתחת נשא ראשו וראה את הבאים ועיניו קמו, פיו נפער בתדהמה, וחיוורון כיסה את פניו, כעבור רגע ארוך התעשת, שמע את זעקתם, וברכם כמבוקשם.

לאחר שהלכו לדרכם קרא הרה"ק את המשמש ואמר לו: תדע לך שכשאני לומד מצוי אני בעולם שכולו אור וזוהר רוחניות והתעלות, ועלי להכין את עצמי ולרדת עשר מעלות אחורנית כדי לקבל קהל הפונים המצויים בעולם של חולין וגשמיות, כשהם פתחו את הדלת ונכנסו מבלי הודעה והכנה מוקדמת כמעט והתעלפתי לפתע ראיתי שוורים לבושים כבני אדם, והרהרתי בבעתה: מאימתי יודעים פרות לעלות בסולם...

והנמשל מובן, דכתב באוהחה"ק עה"פ "כי תשא את ראש בני ישראל", שהאדם הולך בקומה זקופה כשראשו למעלה, שואף לרוחניות ולהתעלות, ואילו הבהמה הולכת כפופה וראשה למטה, שואפת לגשמיות, כאשר האדם חוטא יתכן שעל אף שבפועל הולך הוא על שתי רגליו, מ"מ במהותו הרוחנית הושפל לארץ ונמשל כבהמות נדמו, לפיכך נצטוה משה רבינו לשאת את ראש בני ישראל, לזקוף את קומתם הרוחנית ולרומם קרן ישראל.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דגש תמרים ~ לקיטת תמרים ..... ב
קדוש יאמר לו' ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
חוקים להורותם ..... ז
לשכת סתם ..... ו
לוח ההילולא ..... ח
דרך בעתו ..... ט
פשולחן מלכים ..... י

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

בס"ד

הרב אברהם יצחק כהן

מרצה בכיר בישיבת פוניבז' בבני ברק

ובמשפחתו הרבנית

מתכבדים להזמין את כבודו ובני ביתו הנכבדים

לחתונת בנו

יוסף חיים

עם

מרים

בת הרב יעקב שלמה ברוך

ובת הרבנית רחל ברוך

שתתקיים בעזרת השם ביום חמישי, כ"ה בתמוז תשפ"ה

בשעה 19:00 בבית הכנסת "אהל יעקב" ברחוב הרב קוק 12, בני ברק

קבלת פנים לאחר החופה במתחם האירועים "גן הדקלים"

רחוב הרב עוזיאל 45, בני ברק

בברכת מזל טוב

משפחת כהן

משפחת ברוך

להמשיך ישועות ע"י הזכרת כח מסי"פ המוטבע בנו

כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם וגו' ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם. יש לפרש, כי הנה הטבע המוטבע באיש הישראלי הוא למסור נפשו על קדושת שמו יתברך (כמבואר בכמה מקומות בספרי הרה"ק בעל בני יששכר זללה"ה). והוא אשר רמז הכתוב: **"כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם"** רצ"ל כשתרצה להרים קרנם ולפקוד אותם בדבר ישועה ורחמים, **"נתנו איש כפר נפשו לה' – בפקוד אותם"** רצ"ל, תזכיר זה לפני השי"ת, אשר כל איש ישראל מוכן למסור נפשו על קדושת שמו יתברך, ואז **"ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם"** לא יהיה שום מניעה וחסרון מלהשפיע להם כל טוב בעת פקדו אותם.

אמרי יוסף

דרך נפלא ומקודש למשכילים, הנלמד משבת קודש

אך את שבתותי תשמורו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם. מלמדינו על שמירת שבת איך יהיה, דלכו"ע חלקהו חציו לה' וחציו לכם, וזהו: אך חלק כו' (עי' פסחים ה.), על דרך זה: **את שבתותי תשמורו**, לא כולו לה' ולא כולו לכם. ויאמר: **'כי אות היא ביני וביניכם'** כו', **עפ"י דברי הרב מורינו הרב ר' יעקב יצחק** (הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע) **נ"ע, בפסוק 'לא תעשון כן לה' אלקיכם'**, דיש אדם שמהזיק בעובדא אחת בקבע, כמו תענית בכל יום, או טבילה בכל יום וכדו', ובאם מחמת סיבה לא יעשה דבר זה לפעמים, הוא בעיניו כמתעתע, כי כבר נשרש בלבו שעובדא זו מביאה לו היראה והקדושה, ובאמת לא כן הדרך האמיתי שהרי זה כעובד לעובדא זו. והגם באמת ארז"ל (תענית יא:) היושב בתענית נקרא קדוש, וכמו כן טבילה מביאה הארה, אך עכ"ז הכל מה', ופעמים נותן קדושה ע"י תענית, ולפעמים דוקא אם אכל ושתה אז טוב לו כמו בערב יוכ"פ. וזהו: **'לא תעשון כן', ר"ל דוקא כן, וחבן חיטב כי זה שורש גדול בעבדות ה'.** וזהו מאמר הכתוב: **אך** כו', והיינו דבעינן דוקא לכם גם כן, דאך חלק. וזה **אות**, כי לא התענית הוא המקדש, כי הרי בשבת שכל הקדושות נובעין ממנו, בו צוה ה' דוקא לכם. וזהו אומרו: **'כי אות היא ביני וביניכם'**, ר"ל לכם השבת יהיה לאות ביני וביניכם, **'כי אני ה' מקדשכם'** ולא התענית דוקא, **וחבן חיטב, כי דרך נפלא ומקודש הוא למשכילים, נראה לי.**

נועם מגדים

נתינת צדקה למעלה מכוחו, קורע גזר דין ומרבה חיים

זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל וגו'. יבואר ע"פ מה שפירשתי מה שאנו אומרים (בברכת יוצר שחרית שבת) "טובים מאורות שברא אלקינו", הנה ראש וסוף תיבת 'מאורות' אותיות מ"ת, ותיבת 'אור' מפסיק ביניהן, כי כן כח הצדיק להפריד בין האותיות האלו להפוך אותם לטובה (עי"ש פר' שקלים ד"ה כי תשא) והנה, גם בתיבת **'מחצית'** תיבת **'חצי'** מפסיק בין אותיות **מ"ת'** שבראשו וסופו, **"כי המחצית השקל היה לכפרת בני ישראל להצילם ממות לחיים. לכן גם עתה בזמן הגלות שאין לנו המצוה הזאת, התקנה לזה [היא] נתינת הצדקה יותר מכדי יכולתו'** כמו שפירשתי **'וחצו את כספו וגם את חמת יחצון'** דאם מנדבת לבו נותן צדקה אף בחצי עשרו אזי גם את ה'מת' יחצון מ'חצ'ת ו'מ'אור'ת כנ"ל **להציל ממות נפשו ויזכה לחיים ארוכים.**

תפארת שלמה

כפי עשירות האדם בדעת, כן ידע לו כי עדיין עני הוא

העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט, יש לפרש על פי מה שמצינו בחז"ל (כתובות סח.) ד'עשיר' יכונה העשיר בדעת, ו'דל' יכונה הדל בדעת. **והנה, זאת ידוע, דכל מה שהאדם מוסיף אומץ בתורה ועבודה, ידמה לו אשר עדיין לא התחיל, ועודנו עומד מבחוץ.** ולאדם אשר עוד לא התחיל ולא טעם מתיקות אור העבודה, ידמה לו אשר אינו חסר לנפשו כלום, והוא כבר בתכלית השלימות בתורה ועבודה. וזהו: **'העשיר'** היינו עשיר בדעת, **'לא – ירבה'** היינו שהוא מרבה הבחינת **'לא'**, כי עדיין לא התחיל כלל. **'והדל'** היינו הדל ועני בדעת, הוא בדעתו שכבר הגיע לתכלית ולשלימות האמת, **'לא – ימעיט' הוא ממעט הבחינת 'לא', ונדמה לו שכבר השיג תכלית העבודה".**

שובע שמחות

(להרה"ק רמ"מ אב"ד סטריזוב זצ"ל, תלמיד הרה"ק הרבי מלובלין, והרה"ק הרמ"מ מרימנוב זללה"ה)

ע"י מחילת החטא במדבר, נמשך מחילה לדורות עולם

וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם על ידי החסד שנתעורר אז במה שויתר לנו הקב"ה על עון העגל **"כבולים להמשיך מחילת עוונות כמו בחודש אלול עד אחר יוה"כ שאז נמחל עון העגל ועל כן נקבעו לימי רחמים ורצון.** (שו"ת תקפ"א) **וכן תמיד בזה".** וזהו: **'וביום'** רומז על חסד שנתעורר על ידי **'פקדי'** לשון חסרון (מלשון הכתוב "ולא נפקד ממנו איש", וברש"י שם: "לא נחסר") היינו שהיסרתי עון העגל, ובזה: **'ופקדתי עליהם חטאתם'** אחסר מהם החטאים שעליהם.

דברי אמת – לובלין

ע"י התקרבות לצדיקים זוכין ליראת שמים

ויראו מגשת אליו, יש לפרש על דרך אמרם ז"ל דיר"ש לגבי משה מילתא זוטרתא היא, עי"ש, דר"ל **ד"לגבי משה" מי שנתקרב לגבי משה, על ידי זה עלתה לו בנקל לחשוג מדריגת היראה, ומילתא זוטרתא היא על ידי ההתקרבות למשה רבינו** ע"ה (עי' בס' בעש"ט, עקב יד) וזהו: **"ויראו"** שהשיגו מדריגת היראה על ידי **"מגשת אליו"**, מתוך שנגשו אליו כאמור.

מחזה אברהם – בוטשאטש

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת וגו'. ויבואר עפי"מ שאחז"ל אלמלי שמרו ישראל שני שבתות מיד היו נגאלין, וכתבו המפו' הטעם משום דלא הוי שומר שבת כהלכתו אלא אם שובת אחרי ששה ימי המעשה, נמצא דבשבת הראשון לא הוי כראוי כיון שהוא אחרי מאות ואלפים ימי המעשה, ולכן צריך לשבות בשבת הראשונה ואחר כך מתחילים אחריו ששת ימי המעשה ולאחמ"כ ביום ה'שביעי' שבת לה' אלוקיך, וז"ש ושמרו בני ישראל את השבת, ר"ל שצריכין לשמור שבת אחד כדי "לעשות את השבת", בכדי שיעשו את השבת הבאה לשבת, לדורותם ברית עול"ם, כי אז יהיו נגאלין ויהיה יום שכולו שבת.

(ישמח משה)

☆

למה הי יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול. ונראה בהקדם לבאר ענין מחצית השקל באופן פשוט דהנה אמרו חז"ל לא היו ראויים ישראל למעשה העגל אלא להורות תשובה לרבים, נמצא כי אנוסים היו בדבר מן השמים דבני ישראל לא היו חוטאים מעצמם, אלא שזה רק להחוקר לב אבל לעיני בני אדם הרואים ואינם יודעים מחשבות הי' חילול שם שמים בדבר וצריכים כפרה על המעשה לבד, ועי"ז זה סגי במחצית השקל לכפר על המעשה לבד, וידוע דאיתא במדרש עה"פ והמים להם חומה שנתמלא עליהם שר של ים חמה ואמר מה נשתנו אלו מאלו הללו והללו עבדו ע"ז, א"ל שוטה אתה דן שוגג כמזיד ואונס כרצון נמצא שבנ"י ישראל ניצולו מלהטבע בים סוף מכח טענת אונס כי היי לבבם שלם עם ה', ובזה יבואר ויאמר למה הי יחרה אפך בעמך דהרי לא חטאו במחשבה כלל, אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וגו' בטענת אנוסים ושוגגים היו וא"כ למה יחרה אפך.

(ייטב פנים)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבות יה"ק עצי התמרים

מה שעולה בדעת הצדיק עצה עפ"י דברי חז"ל במקום אחד, אף שממקום אחר משמע להיפך, זה גופא הוא רוח הקודש

ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה. ופירש"י בד"ה 'ובדעת'. **רוח הקדש.** ידועה העובדא מק"ז הישמח משה זלה"ה שפעם אחת שאל ממנו הרה"ק מליסקא זלה"ה עצה אודות מסחר יין אם לעשותו או לא, והשיב לו ק"ז זלה"ה שלא יעשה המסחר, ותמך יתידותיו על מקום אחד בש"ס שמשם הוכיח כן. וכאשר יצא אמר אני חשבתי שיאמר רוח הקודש, והנה אמר לי גמרא, אף אני יכול להוציא מדברי הגמרא במקום אחר שהמסחר הזה טוב ואוכל להצליח בו. וכן עשה ששלח ידו במסחר הלו, ובסופו של דבר הפסיד מעותיו. **נענה הרה"ק מליסקא ואמר: "עתה ידעתי כי זה בעצמו הוא רוח הקדש, שתעלה בדעתו הגמרא אשר הוא האמת לענינינו".**

דברי יואל (פר' בהעלותך עמ' רע"ו)

והשינה משובחת, כדת נפש משיבת

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורתם ברית עולם. פי' הרה"ק מסאטמאר זללה"ה על זה שאמרו חז"ל (ילקוט ראובני פרשת ואתחנן) 'שינה בשבת תענוג', היינו כשנרדמים בשבת ומתעוררים ונזכרים ששבת היום, וואס פאר א תענוג איז דאס, [וזהו שינה בצירוף עם השבת שנזכרים, הוה תענוג].

מזקנים אתבונן (עמ' תקכח אות י')

למימינים בה סמא דחיי, והבוחר ברע ג"כ ימצא ליישב ח"ו דרכיו עפ"י תורה

ויפן וירד משה מן ההר ושני לחת העדת בידו לחת כתבים משני עבריהם מזה ומזה הם כתבים. שמעתי ממורי בעל קדושת יו"ט ז"ל שפירש לוחות כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים, אשר לכל אחד ואחד ניתן לו הבחירה ללמוד מן התורה כרצונו הטוב, ולהיפוך ח"ו, **ואך ורק ההתגלות בתורה תלוי ברצון ובחירת האדם, שאם בוחר בטוב, ורוצה לילך במצות השי"ת כרצון התורה, אז תמיד מתגלה לו דרך הטוב בכתובים, ולהיפוך ח"ו מתגלה לו בכתובים ללמוד הפיכם,** וזהו שאמר מזה האיש, ומזה האיש, המבקשים כבחירתם, הם כתובים ודפח"ח וש"י.

מאזני צדק (חוקת על הפסוק זאת התורה)

כי תשא את ראש בני ישראל. במדרש איתא הה"ד ואתה הי מגן בעדי כבודי ומרים ראשי, ויתבאר עפימ"ש ביערות דבש כי יש בי אופנים בעונשין, האחד שמגיע לאדם בכוונה מהי לעונשו על חטאיו, ואופן הב' כי איש מזלו רע רק שהי מגן בעדו וכאשר יחטא מסלק הקב"ה ממנו, וההבדל הוא, דבאופן ראשון ינקה מעונו ואז טוב לו לעוה"ב, אבל באופן השני הרי הוא כטבעו ועונשו עדיין בשלימות, עכ"ד, ובזה י"ל מאמה"כ הי מה רבו צרי, כלומר רבים הם הצרות שלי, אכן רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו, הכוונה שע"י היסורים לא יהיה לו שום כפרה על החטאים, כיון שהוא באלוקים סלה, שכל הצרות המה רק מפאת הטבע [אלהים בגימי הטבע], אבל אין הדבר כן רק ואתה הי מגן בעדי, שכל הצרות האלה מאת הי הוא אשר מגן בעדי לכפר על עוני וזהו דאסמכי' הך קרא לכי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם [מלשון חסדון וצער כמ"ש וביום פקדי ופקדתי], כי ע"י הצרות תתרומם קרן ישראל, כי ונתנו איש כופר נפשו שע"י הצער יהיה לכפרת נפשו, והטעם כי להי בפקוד אותם, כי כל התלאות באים מאת הי, ועל כן לא יהיה בהם נגף בפקוד אותם, ע"י הצרות חי"ו, כי הוא בא לכפרה על עוונותיהם.

(קדושת יו"ט)

☆

זה יתנו כל העובד על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש. ובמדרש אי' נתקשה משה במחצית השקל והראה לו הקב"ה מטבע של אש, ויתבאר לפי הידוע מה שאמר חייטב לב כשבא לבקר את המהר"ם שיק דהנה כתיב וקוי הי יחליפו כח, והכוונה דאנו קונין את הכח מאת השי"ת בקנין חליפין, עכדהי"ק, וכעין זה יש לומר לגבי מצות מחצית השקל, כי מבואר בגמרא שמחצית השקל בא לכפר על עון העגל, והנה כאשר נכשלו ישראל באותו החטא, ביקשה מדת הדין למחותם מספר החיים ולכלותם מעל פני האדמה, ולכן צוה הקב"ה שיתנו מחצית השקל, ועל ידי זה יקנו בני ישראל בקנין חליפין חיים טובים מאת החותך חיים לכל חי, ולא יהיה בהם נגף, אכן לכאורה יקשה מהא דקי"ל אין מטבע נעשה חליפין, אך י"ל על פי מה שאמרו שם בגמרא בטעם הדבר שאין מטבע נעשה חליפין, משום דדעתיה אצורתא, והקב"ה לא נתכוין לחקנות להם לישראל חיים חק נתינת צורת המטבע, אלא עיקר המכוון הוא המחשבה והכוונה בקיום המצוה, לעשות נחת רוח למי שאמר ונעשה רצונו, ואם כן שפיר יוכלו לקנות בחליפין על ידי מחצית השקל חיים טובים ומתוקנים, וזה שדרשו במדרש נתקשה משה במחצית השקל, שהיה קשה לו למשה רבינו האיך יועיל מחצית השקל לקנות על ידו חיים בחליפין, והלא קי"ל אין מטבע נעשה חליפין, הראה לו הקב"ה מטבע של א"ש, וביארו בספרים שהכוונה על ההתלהבות והכוונה במעשה המצוה. ורמז לו הקב"ה בזה דדעתיה לאו אצורתא כלל, אלא על המחשבה וההתלהבות בקיום המצוה, ושפיר נקנה בחליפין.

(ברך משה)

☆

זה יתנו כל העובד על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש. כבר האריכו בספרי קודש בטעם הדבר שצוה השי"ת לתת מחצית השקל ולא שקל שלם, ואף אנן נימא בה מילתא, ונראה עפי"מ דאיתא בגמי אמר רב הונא אמר רב מודה בקנם ואח"כ באו עדים פטור, וכתב הרמ"ע מפאנו כי מטעם זה מועיל התשובה והוידוי לכפר החטא מכח מודה בקנם ואח"כ באו עדים להעיד על החטא הרי הוא פטור, עכ"ד, אמנם כתב בעיר דוד כי באמת יש לעיין מדוע יש לחטא ופשע דין מודה בקנם ולא דין מודה בממון דחייב, אך אחז"ל שבני ישראל נמשלים לצאן ובקר, וא"כ יש להם דין כשור תם שהזיק, כמ"ש ויעקב איש תם, ותם משלם חצי נזק, ונקטינן פלגא נזקא קנסא, ע"י"ש בדבריו, וכעין זה יש לומר לגבי מצות מחצית השקל, כי מבואר בגמרא שמחצית השקל בא לכפר על עון העגל, ומעתה יש לומר כי מטעם זה צוה הקב"ה לתת מחצית השקל דוקא ולא שקל שלם, לרמז שהתשובה מהני מטעם שיש לנו דין שור תם שמשלם רק חצי נזק שהוא קנס, ועל כן מהני לנו תשובה דמודה בקנם פטור.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לשבת פרה

רמז בתורה על חיוב קריאת פרשת פרה

כתב המג"א (סי תרפ"ה) '**גם לא ידעתי היכן רמיזא פרשת פרה בדאורייתא**', ואני שמעתי טעם הגון כמדומה בשם הגאון ישמח משה, דבמעשה העגל כתיב 'זכור אל תשכח', ולא רצו חכמים לתקן קריאתה בציבור מטעם שכתב המג"א בסי' ס' **משום הכי תיקנו פרשת פרה דאתי לקנח צואת העגל, ובזה מקיים מצות עשה דאורייתא הנ"ל, ושפתיים יושק.**

שו"ת ערוגת הבושם (או"ח סי' ר"ה)

פנינים מתורתן של מרן רבי"ה ומרן רבי יואל זי"ע מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם (ל טו). ויש לעיין למה הקדים הכתוב אזהרת העשיר לאזהרת הדל, הרי מסברא יש לו לעני יותר גדול שלא להפחית ממחצית השקל, כיון שבקושי עלה לו להביא מחצית השקל, מה שאין כן העשיר לא הוצרך להתייגע על זה כלל, אם כן היה לו להקדים אזהרת הדל שלא ימעיט לאזהרת העשיר שלא ירבה.

ויש לומר כי בשעה שהעושר מוסיף בממתנו על מחצית השקל, הרי הוא עובר על בל תוסיף (דברים יג א), וזה הוא עון בקום ועשה, אבל כשהעני פוחת ממחצית השקל, הוא עובר רק בשב ואל תעשה, ומצווה בממרס (זבחים פ.) לעבירה בקום ועשה חמיר יותר מעבירה שהיא בשב ואל תעשה, על כן הקדים הכתוב אזהרת העשיר שהיא בקום ועשה לאזהרת הדל שהיא בשב ואל תעשה.

דרשה שב"ק תשא תש"ו בבית המדרש 'בינה חסידים' בעיר תל אביב יצ"ו
(נתייסד בשנת תרפ"ז לפ"ק)

ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות וגו' (לא יח). ובמדרש רבה (פמ"ז ס"ק) אמר ר' שמואל בר נחמן מאה היה לנחמיה לקבל את התורה ולומר כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (לעיל כד ז), שמע מאה היה להם לומר אלה אלהיך ישראל (להלן לב ד), תמהתי. ויש להבין מומרו שמע מאה היה להם לומר וכו', וכי הוא זה רק דבר בלתי נאה, הלא הוא דבר מכוער ורע ביותר.

ונראה על פי מה שפירשו (חגן עזרא שמות לב ג) כי רוכם מצני ישראל לא כיוונו בעשיית העגל לעבודה זרה חלילה, רק כוונתם היו שיהיה להם מנהיג במקום משה. ומעתה כיון שהיו חפצים במנהיג במקום משה, גדולי היו חפצים במנהיג שיהיה כבחינתו של משה רבינו, אשר ידריכים ויעזור להם לעבודת ה', וכן גדולי היתה כוונתם בזה לשם שמים. אך היה להם להעלות על הדעת שיש ביניהם גם חצים מועטים שכוונתם לעבודה זרה, ובכי האי גוונא אסור לעשותו, וכמו שלא הסכימו לכך שבט לוי (להלן לב כו ורש"י שם), ואף הנשים הבינו שאין זה רעיון טוב ויפה, ולכן לא רצו ליתן נזמיהן לעשיית העגל (פרד"נ פמ"ה).

וזהו ביאור המדרש, שאה היה לנחמיה לקבל את התורה ולומר כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, לפי שבדיבורים הללו אין שום מקום לכוון לעבודה זרה, אך שמע שאה היה להם לומר אלה אלהיך, תמהתי, הלא בזה יכולים לכוון גם לעבודה זרה, ואם כן אין זה אלא מילתא דתמיה אין שטעו בכך לדבר ליבורים כאלו, ואף כי גדולי היתה כוונתם לשם שמים, מכל מקום כיון שהיה בהם חצים מועטים שכיוונו לעבודה זרה, שוב אין זה דבר נאה אף לאלו שכיוונו בזה בתמת לשם שמים, ולכן היה להם להתרחק מרעיון הלזה עד קצה האחרון.

ס"ג תשא תשכ"א

וירא אהרן ויבן מזבח לפניו (לב ה). איתא בגמרא (סנהדרין ז.) אמר רבי תנחום בר חנילאי לא נאמר מקרא זה אלא כנגד מעשה העגל, שנאמר וירא אהרן ויבן מזבח לפניו, מה ראה, אמר רבי בניימין בר יפת אמר רבי אלעזר ראה מור שזבוח לפניו, אמר מי לא שמענו להו השתא, עבדו לי כדעבדו בחור, ומיקייס בי (מיכה ג ב) אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא (פירש"י, שהרי כהן ונביא היה) ולא הוא להו תקנתא לעולם (פירש"י, דהא סופן לעשות כן בזכריה בן יהוידע, ויהרג בית המקדש על כך), מוטב דליעבדו לעגל, דמשכר הוא להו תקנתא בהשובה.

והעיר במהרש"א שם בחידושי אגדות כי הגם דלא ניחנה עליין אז הכהונה לאהרן, ואו שלא היה אז מקדש ומשכן כלל, אם כן מה זה שאמר

ומיקייס בי מס יהרג במקדש ה' כהן וגו', מלמ שמהרן היה הכבור, והרי העבודה היה בכורות (זבחים קיב:), על כן הוי ככהן במקדש ה', עכ"ד. למעט לכאורה יש לעיין למציונו בכמה מאמרי חז"ל שמהרן לא היה הכבור, רק מריס היתה גדולה ממנו, מס כן איך יקשה למה קרע את עצמו כהן.

ואפשר לייבד כי בעת ההוא לא נקבע עדיין הלכה זו כי בכור לעבודה צריך להיות פטור רמס דייקת, רק הגדול שבאחים עשה העבודה, ולכן מהרן כיון שהיה הבכור שבאחים, על כן היה לו הדין של בכור לעבודה, ובשביל כן היה ככהן במקדש (ועי' בבעל הטורים במדבר ג ח), ולכן שפיר קאמר על עצמו ומקייס בי מס יהרג במקדש ה' כהן ובגיה.

מפי הרה"ג ר' מאיר שטערן שליט"א, ששמעו מפי רבינו ז"ל בימי הקיץ דשנת תשי"ט בארץ ישראל

ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת (לב לב). וצריך ביאור דמה ענין מחיית שמו של משה לסליחת חטאתם של בני ישראל.

ויבואר על פי דברי המדרש (שמו"ר פ"ג סכ"ו) ותקרע שמו משה כי מן המים משיתהו (שמות ב י), מכאן אתה למד שכאן של גומלי חסדים, דלף על פי שהרבה שמות היו לו למשה, לא נקבע לו אם בכל התורה כולה כמו שקראתו בתיה בת פרעה. ויש לומר הטעם בזה, כי אי אפשר לעולם ומלואו להתקייס לולא מדת החסד הרחמים (ב"ר פי"ב סט"ו), לכן נקבע בתורה אם משה בלחוד, כדי לעורר בזה מדת החסד והרחמים על בני ישראל.

והנה לאחר חטא העגל נתעורר חרון אף ה' בישראל, ומשה רבינו רצה לעורר עליהם מדת הרחמים, לזה אמר אם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, מחני נא שמי משה מספרך אשר כתבת, דהנה ממילא אין אתה מתנהג עם ישראל במדה זו, רק תקרע חותי בחתך משאר השמות שיש לי.

ליל שב"ק תצוה תש"ב, ס"ג תצוה (זכור) תשכ"ו, וס"ג תשא תשכ"ז

ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה (לג ז). מימע בשם ס' סנהדרין (דף קי.) אמר רבי שמואל בר נחמני ע"ר יונתן שחשדוהו למשה מחמת מים, שנאמר (תהלים קו טז) ויקנאו למשה במחנה [לההרן קדוש ה'], אמר רבי שמואל בר יצחק מלמד שכל אחד ואחד קנא את חבתו ממשה, שנאמר ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה, ופירש"י יצא מחוץ למחנה שלא יחשדוהו עוד. משמע דרק על משה רבינו דיברו סרה, אבל אהרן לא חשדוהו, וטעמא בעי.

אולם המכוון הוא, כי משה רבינו היה מנהיג ישראל, והיה גודל גדר ועומד בפרץ, והוכיח את ישראל על כל פירצה ועל כל נטיה שנטו מהדרך המקובל, על כן לא הוה מרחמין ליה משום דמוכח להו בחילי דשמיא (עי' כתובות קה:), ובשביל כן דיברו עליו סרה, אבל אהרן שלא היה מנהיג ישראל, ולא הוצרך להוכיחם על כל הנעשה, והיה אוהב שלום ורודף שלום (אבות פ"א מי"ב), היו שפיר שבעי רצון ממנו, ולכן לא דיברו עליו סרה. וזה שאמר הכתוב ויקנאו למשה במחנ"ס, היינו בשביל שעמד באמצע המחנה להיות להם למורה דרך ולהוכיחם בחילי דשמיא, מה שאין כן לאהרן קדוש ה', כלומר שהיה עבודתו בקודש להקטיר ולהקריב קרבנות, לא דיברו עליו סרה.

פ' אמור דרשה לפני קריאת התורה באחת מערי המדינה באירופא, והובא בתורת התמורים פ' אמור עמוד שיד

ונצבו איש פתח אהלו והביטו אחרי משה (לג מ). בירושלמי (בכורים פ"ג הל"ג) מלמד שחשדוהו בחטאת מים. ותמוה מיך אפשר שחשדו את משה בדבר זה. ונראה לידוע לכוונת ישראל נקראת חטאת מים של הקב"ה, על דרך לכתיב (ישעיה ד ה) כי בועלך עושיך ה' צבאות שמו (פירש הרד"ק, מי שהיה מדויק הוא עושיך, ומי שעשאך ובוראך הוא יהיה בועלך). והנה הקב"ה אמר למשה רבינו (דברים ט יד) ואשמידם וגו' ואעשה אותך לגוי גדול, ובני ישראל חשדו את משה שנתרצה לכך, ובשביל כן לא התפלל על בני ישראל כראוי, כדי שיצא ממנו הגוי הגדול. וזהו כוונת אמרם ז"ל מלמד שחשדוהו בחטאת מים, היינו שחשדו את משה שלא התפלל כראוי על כוונת ישראל שנקראת חטאת מים של הקב"ה.

תמר יפרח הג"ה אות קה ד"ה ופירש פעם

סיפורי צדיקים, גגיאור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

פרשת כי תשא

שאלו להגה"ק מאוסטראווצע למה שני הפרשיות הראשונות (כהן ולוי) ארוכות מאוד ושאר הפרשיות קצרות וענה דקיי"ל (בשו"ע או"ח סימן קל"ח ס"ק ד' במגן אברהם) שמי שהוא בעל מום אינם רשאים לקרותו בפרשה שמדברת מבעלי מומים כדי שלא לביישו, ושבט לוי לא נטלו חלק בעגל, ולכן בפרשיות של עגל לא יקראו ישראלים, רק כהנים ולויים שלא עשו העגל ולכן הוצרך להאריך בשני הפרשיות עד סוף מעשה העגל ורק אח"כ יקראו הישראל לעלות לתורה.

קח לך סמים נטף וחלבנה

פע"א איחר הבעש"ט הק' להכנס לתפילת נעילה ביום הקדוש, עד שכבר הי' לילה ובכל בתי הכנסת בעיר כבר גמרו להתפלל תפילת נעילה והבעש"ט הק' עדיין לא נכנס, ואחר זמן רב נכנס לבית המדרש והתפלל נעילה בהתלהבות עצומה, כשגמר תפילת נעילה ומעריב והבדלה, אמר לתלמידיו סיבת איחורו, וסיפר להם, שהי' בעולם רשע גדול מאוד שלא הניח עבירה שבתורה שלא עבר עליה, ואתמול כשהגיע היום הקדוש וראה איך שהיהודים לבושים בקיטל ועטופים בטלית ורצים לבית הכנסת בשברון לבב, נזכר שגם הוא יהודי כמותם, וננכס בלבו הרהור תשובה, אך דחה מיד את הרהורי לבו והמשיך בדרכו הנלוזה, כך נשנה הדבר ביום הכיפורים בבוקר, כאשר ראה שוב איך שהיהודים הולכים לבית הכנסת ואימת היום נסוכה על פניהם, אבל הוא המשיך בשלו, כך היה גם כשראה אותם הולכים לתפילת מוסף, אמנם בהגיע שעת תפילת נעילה, ושוב ראה איך שהיהודים הולכים לבית הכנסת לתפילת נעילה, נשבר לבו בקרבו, כשעלה בדעתו שגם הוא יהודי וגם הוא צריך להתפלל להקב"ה, או אז התחיל לערוך חשבון הנפש על כל מעשיו במשך ימי חייו והתחרט עליהם מעמקי הלב, וקבל על עצמו לשנות את דרכו מהיום והלאה, והלך לבית הכנסת והתעטף בטלית, והתחיל לבכות בבכי מר מתוך חרטה גמורה ותשובה שלימה, הקהל עמד להתפלל תפילת נעילה, ואילו הוא המשיך בבכיות עצומות ולא היה יכול להתפלל, ורק אחר שהקהל גמר להתפלל וכל אחד הלך לביתו עמד להתפלל תפילת נעילה, וסיים הבעש"ט הק' את דבריו ואמר לתלמידיו, תדעו שהרבה תפילות נדחות, שלא עלו מזה כמה מאות שנים, היתה להם עליה עם תפילת בעל תשובה זה, וזו היתה הסיבה ששהיתי מלהכנס לתפילת נעילה, כי מאחר שרציתי להתפלל ביחד עמו, על כן נתעכבתי עד שיעמוד להתפלל, ובזה פי' הרה"ק מהרי"ד מבעלזא דברי רשיז"ל בפרשתן: חלבנה בושם שריחו רע ומנאה הכתוב בין סמני הקטורת ללמדינו שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניותינו ותפילותינו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו, ולכאורה יש לדקדק על כפל הלשון ברש"י "שלא יקל בעינינו לצרף עמנו, שיהיו נמנין עמנו, אך לפי הנ"ל יובן דהכוונה על פושעי ישראל השבים בתשובה שלימה, שמלבד הטובה והתועלת לפושעי ישראל עצמם בהצטרפם עמנו, הרי זו טובה ותועלת גם עבורינו שיהיו נמנין עמנו, שעי"כ יתעלו תפילותינו עם תפילותיהם ויתקבלו לרצון.

(שיח שרפי קודש)

פסל לך שני לוחות אבנים

פעם אחת כשהעמידו יין על שולחנו הטהור של הרה"ק ר' מרדכי מקאזמיר זצוק"ל קפצו החסידים כדי לזכות ממנו אולם הגבאי לא רצה למסרו לאחרים בטרם שהוא עצמו ישתה ממנו, כשהבחין הרה"ק מקאזמיר זצוק"ל נענה ואמר למשה "פסל לך" ואילו בעבודה זרה שהיא מקור הקדושה נאמר למשה "לך פסל" ורק ההבדל הוא היכן כתוב ה"לך", בלוחות כתיב ה"לך" אחרי "פסל" וזהו מקור הקדושה לדאוג לאחרים קודם שדואג לעצמו, אמנם בעבודה זרה כתיב ה"לך" קודם "פסל" ומכאן אנו למדין שהדאגה בשביל עצמו הוא סימן בלתי טהור ויש להתרחק ממנו כדי להגיע להקדושה.

(מאמר מרדכי)

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ונקה לא ינקה וגו'. אפשר לומר בדרך צחות, על פי מאמר הק' מריזין זי"ע, דמשום הכי אנו מברכין בתפלת יוה"כ '**ברוך אתה ה' מלך מוחל וסולח**', דעי"ז ימחול לנו השי"ת כדי שלא יהיה ברכה לבטלה עכדה"ק. וז"ש (תהלים קה, י) '**למען שמך ה' וסלחת לעוונינו כי רב הוא**', פי' למען לא יהי' שם ה' לבטלה, וסלחת לעוונינו, וא"ת מהיכן הבטחון שה' יסלח לנו כדי שלא נכשל ח"ו בעוד עבירה אחת, על זה אמר '**כי רב הוא**', עבירה זו של מוציא שם שמים לבטלה, היא עבירה גדולה שנאמר בה בעשרת הדברות '**כי לא ינקה' ה' את אשר ישא שמו לשוא**, וממילא מובטחים אנו כי כביכול לא יכשילנו בה.

וזה מרומז כאן בפסוק '**ונקה**', פי' השי"ת ינקה אותנו מהחטאים, ומניין, על זה אמר כי הוא ית' '**לא ינקה**', רומז למוציא שם שמים לבטלה ח"ו כנ"ל, ולכן ימחול הקב"ה כדי לא לגרום לעבירה גדולה זו. וזה שנאמר בהמשך הכתוב (תהלים שם) '**מי זה האיש ירא ה'**, ר"ל זה האיש אשר השי"ת סולח לו, הוא ירא ה' מלהוציא שם שמים לבטלה, (עיין תמורה ד.) דאת ה' אלהיך תירא אזהרה מלהוציא שם שמים לבטלה, וממילא '**שומר מצרות נפשו**' שהקב"ה מוחל לו עונותיו, וזה ג"כ נרמז בפסוק (משלי כא), '**שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו**', דאם הוא שומר מלהוציא שם שמים לבטלה, כביכול סולח לו שלא לגרום להוציא ח"ו שם שמים לבטלה, וכנ"ל נמחלין עוונותיו ברחמים רבים.

שארית מנחם

כי תשא את ראש בני ישראל. איתא במדרש הה"ד רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלקים סלה ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי וי"ל עפי"מ דאיתא (ויק"ר ד' ו') א"ר אלעשא גוי אחד שאל את ר' יהושע בן קרחה כתיב בתורתכם אחרי רבים להטות אנו מרובים מכם מפני מה אין אתם משוין עמנו בע"ז, אמר לו יש לך בנים אמר לו הזכרתני צרתי אמר לו למה אמר לו הרבה בנים יש לי בשעה שהן יושבין על שולחני זה מברך לאלהי פלוני וזה מברך לאלהי פלוני ואינם עומדים משום עד שמפצעין את מוחן אלו את אלו אמר לו ומשוה אתה עמהן אמר לו לא אמר לו עד שאתה משוה אותנו לך השוה את בניך נדחף והלך לו, והנה המפר' תירצו שישראל מרוב חשיבותם הם דבר שבמנין ודבר שבמנין אפי' באלף לא בטיל, וז"ש "רבים אומרים לנפשי" הגוים אומרים אנו רבים לכן "אין ישועתה לו באלקים סלה" רק תשוו עמנו בע"ז וע"ז אנו אומרים "ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי" ע"י שאמרת כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם והוה דבר שבמנין ודבר שבמנין אפי' באלף לא בטיל.

(מדרש יהונתן)

☆

ונתנו איש כופר נפשו. איתא במדרש (במד"ר י"ב ג') כששמע משה מהקב"ה "ונתנו איש כופר נפשו" הרתיע לאחוריו, וקשה מדוע פחד משה ממצוה זו יותר ממצוות אחרות, וי"ל דהנה איתא במדרש כשמנה דוד את ישראל כתיב שנפלו שבעים אלף מישראל במגיפה אמר ר' שמעון לא מת אלא אבישי בן צרויה אנשים אין כתיב כאן אלא איש, ידוע שמשה נקרא איש כדכתיב "והאיש משה" וגם רש"י פירש על הפס' "וישתחו איש לרעהו" איש זה משה וכאן שאמר הקב"ה "ונתנו "איש" כופר נפשו" וסבר משה שהכוונה היא אליו והפשט יהיה "ונתנו (את) איש (הייט משה) כופר נפשו" בעד ישראל לכן פחד משה עד שהראה לו הקב"ה מטבע של אש שזה יהיה הכופר.

(ילקוט האורים)

☆

ונתנו איש כופר נפשו. ונראה דאיתא בגמ' אמר לה רבי חייא לדבית'הו כי אתי עניא אקדימי ליה ריפתא כי היכי דלקדמו לבניך (בכדי שיתנו לבנים שלך) אמרה ליה מילט קא לייטת להו אמר לה קרא קא כתיב כי בגלל הדבר הזה ותנא דבי רבי ישמעאל גלגל הוא שחוזר בעולם, והנה תיבת "ונתנו" נקרא גם מהסוף להתחלה גם "ונתנו" ללמד כי הנותן של היום יכול ליהפך לעני והוא יהיה המקבל, וגם הנגיבה על תיבת "ונתנו" הוא קדמא ואזלא כמ"ש ר' חייא הקדם ותן לחם לעני שילך לפניך צדקך שלא יתגלגל הגלגל על בניך.

(הגר"א)

☆

וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם. וי"ל דהנה ידוע ששני מיני חוטאים היו במעשה העגל אלה שעשו העגל בפועל ואלה הרגו בני לוי ונגפם הקב"ה ואלה שלא עשו בפועל רק לא מיחו וחטאם היה שלא מיחו בעוברי עבירה ועברו על עשה של הוכח תוכיח, וידוע מה שאמרו חז"ל דרך בזמן דאיכא ריתחא ענשינן על עשה ובאותה שעה שעשו העגל היה עידן ריתחא על עושי העגל בקש הקב"ה לכלות אותם ועליהם התפלל משה והועילה תפלתו של משה שלא נענשו תיכף ואח"כ כבר לא היה עידן ריתחא, וז"ש הכת' "וביום פקדי" שיעשו חטא אחר ויהיה עידן ריתחא להעניש אותם על החטא האחר "ופקדתי עליהם חטאתם" אני מעניש אותם גם על חטא זה שלא מיחו ועברו על מצות עשה של הוכח תוכיח.

(אמרי שפר)

דורש טוב

בפסוק ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם וכו', מה שכתוב 'לעשות את השבת' צ"ב מהו העשיה את השבת.

ונ"ל לפרש **עפ"י מה שכתב הרב הקדוש בעל אור החיים** (פר' בראשית ד"ה כי בו שבת) על מה שאמרו רז"ל כל האומר ויכלו וכו' כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית (שבת קיט ע"ב), והוא לכאורה דבר מתמיה לומר כזאת, ופירש בזה הרב הקדוש הנ"ל זצוק"ל על פי מה שאמר הכתוב **כי ששת ימים עשה י"י** וכו' ולא כתיב 'בששת', והוא ז"ל אמר, **כי השי"ת לא ברא רק ששת ימים, ושוב ברא את יום השבת, ושוב על ידי שומרי מצותיו קדושת יום השבת נברא שוב ששת ימים**, וכן עד סוף כל הדורות, ואילו יצוייר ח"ו שלא היה שומר שבת בעולם היה מתבטל העולם, וזהו שאמר הכתוב כי ששת ימים עשה י"י ולא כתיב בששת, להורות אשר השי"ת לא ברא רק ששת ימים, **ושומרי מצותיו יום השבת בקדושת היום נברא עוד ששת ימים, וכן כל ימות עולם, נמצא השומר שבת ואומר ויכלו כאילו נעשה שותף** וכו', שבאמת הוא כעין שותף, שהשי"ת ברא ששת ימים, וזה על ידי שמירתו ואמירתו בכח קדושת היום בורא ג"כ ששת ימים, עיי"ש באור החיים באריכות וקצרתי וסמכתי על המעיין שם.

ועתה יובן לך הפסוק הנ"ל ג"כ 'ושמרו בני ישראל את השבת', היינו בני ישראל 'ישמרו את השבת בכדי 'לעשות את השבת לדורותם', שיתנו כח העשיה ביום השבת לדורות עולם **שיצאו מן הכח אל הפועל שוב ששת ימים, וזה הוא לדורות עולם**, הבן והרחב הדברים ומצוא דברי חפץ, נחמדים הדברים כו'.

בני יששכר, שבתות מאמר ד, אות ד

חוקים להורותם

הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

ברכת המרק [זוף]

מרק ירקות • מרק פירות

מרק ירקות

מרק ירקות ברכתו בורא פרי האדמה, בין כשאוכל המים ביחד עם הירקות.

דאם אוכל הרבה ירקות אזי כיון דממילא מברך על הירקות שוב אין צריך לברך על המים, היכא דעיקר כוונת אכילתו הוא גם על הירק, דהמים נעשו טפל לירק ונפטר בברכת הירק כדמבואר במשנ"ב (סי' ר"ה סק"ט), ובמשנ"ב (סי' ר"ב ס"ק נ"ד) ושעה"צ (ס"ק ס"ו) ובעוד מקומות.

ובין כשאוכל המים לחוד בלא הירקות, מברך על המים האדמה.

דדין המים כדין הירק כדמבואר בשו"ע (סי' ר"ה סעי' ב') עפ"י הגמ' (ברכות ל"ט.) מיא דשלקי כשלקי, דהיינו שמים שמבשל עם הירקות ברכתם כברכת הירק, וזהו כדעת רוב הראשונים הסוברים דאפילו באוכל המים לחוד מברך כברכת הירק.

<u>תנאים הצריכים בכדי שברכת המרק תהא אדמה</u>

א) שיהא נרגש במים היטב טעם הירקות, דהיינו שהניח במרק הרבה ירקות.

עי' מ"א (סי' ר"ד סק"ט) שכתב בשם הב"ח לחלק בין שכר שעורים שברכתו שהכל למי ירקות שברכתם אדמה, ותירץ משום דבמי ירקות נרגש טעם הירקות יותר משכר שעורים, שאין טעם השעורים נרגשים כלל אלא טעם אחר, נמצא לדבריו דבעינן שטעם הירק יהא מורגש היטב במרק, ובשם שו"ת מהר"ם מרוטנבורג הביא לחלק דבמי ירקות מיירי שהמים עבים ביותר ויש ממשות מחמת השלקות, ולדבריו בעינן שיהיו המים עבים יותר משכר, וכן כתב בנשמת אדם (כללנד סק"ה) לגבי מי לביבות דאם הניח רק מעט לביבות אזי בכל ענין ברכתם שהכל כיון דמחמת מיעוטן אין טעם כל כך ברוטב והמשקה צלול ולכן לכו"ע מברך רק שהכל על המים.

ב) שהירקות שמבשלים הם מיני ירקות שרוב אכילתן הוא על ידי בישול, כגון גזר, תפו"א, קישואים וכדו', מה שאין כן במיני ירקות שאין דרך אכילתן ע"י בישול, ברכת המים שהכל.

דיש לחוש לדעת הרשב"א שמחלק בין מי בישול פירות למי בישול ירקות, דדוקא ירקות שרוב אכילתן הוא על ידי בישול מברך כברכת הירק, אבל פירות שדרך אכילתן אינו ע"י בישול מברך שהכל, ומובא בב"י (סי' ר"ב סעי' י') ובמ"א (שם סקכ"ב) ובמשנ"ב (סקנ"ב).

ג) שהירקות שבישל הם מיני ירקות שדרכן לבשלן כדי לאכול גם את הירקות.

שו"ת הרא"ש (כללד' סי' ט"ו) ומובא בב"י (סי' ר"ה) ובמ"א (סק"ז) ובמ"ש (סק"י) הביא כן למעשה.

ד) בעינן שהבישול יהא גם לצורך המים, דאם הבישול הוא רק לצורך הירק ברכתם שהכל.

לחוש לדעת הרמב"ם (פ"ח מהל' ברכות ה"ד) המובא בב"י ובמ"א (שם) דבעינן דמטרת הבישול תהא לצורך המים.

ו) בעינן שיתבשלו רק הירקות לחוד במים, אבל אם בישלם גם עם בשר ברכתם שהכל.

שו"ע (סי' ר"ה שם), וכפי שכתב בטור הטעם כיון שטעם הבשר נחשב עיקר, וכ"כ במ"א (סק"ז) וכן הוא במשנ"ב (סק"ג) שכתב הטעם כיון שהירקות נותנין טעם בהמרק והבשר נותן טעם בהמרק וטעם הבשר הוא חשוב יותר הלכך הוא עיקר, ולפי"ז זהו דוקא כשהניח במרק הרבה בשר דשייך לומר שטעם הבשר עיקר.

ז) בעינן שבישלם במים לחוד בלא תוספת טעם.

ט"ז (סק"ה), ומובא במשנ"ב (סק"ב), דדוקא מים שאין להם טעם בפני עצמם, לכן הם נגררים אחר הירק שנתבשל בהם, משא"כ מים שיש להם טעם בפני עצמם כמו חומץ או מי סובין אינם נגררים אחר הירק.

ולכן אם בישלם עם הרבה תוספת תבלין שנרגש טעמם כמו אבקת מרק [שטויב זופ] ברכתו שהכל.

ובפרט באבקה שיש בה טעם בשר דיש לדון האם נחשב כבישל את המרק עם בשר דאז בכל ענין ברכתו שהכל.

הלכה למעשה

מרק ירקות

מרק שמבשלים מירקות לחוד בלא בשר אם הניחו בה הרבה ירק שנותן בה טעם הרבה ומורגש היטב טעם הירקות במים מברך אדמה אף באוכל המים לחוד.

מרק ירקות שיש בהם הני תנאים שהבאנו לעיל ברכתם אדמה, ואם יש לו ספק באחד מהני תנאים, כגון שאינו ודאי שיש להם טעם חזק של הירק, יברך על ירק אדמה ועל מין אחר שהכל בכדי לפוטרם.

ובמרק שמניחים בה כמה מיני ירקות ואין נרגש בהם מין מסוים לחוד, מסתבר דג"כ נחשב שמורגש טעם הירקות אף שאין מרגישים מין מיוחד.

מרק תפו"א

מרק הנעשית מתפוחי אדמה [קארטאפיל] כשאוכלו עם התפוחי אדמה ברכתו אדמה [לאלו הנוהגים לברך אדמה על תפו"א], וכשאוכל המרק לחוד אם מורגש בו היטב טעם התפו"א ברכתו אדמה, ואם אין נרגש בו היטב טעם התפו"א ברכתו שהכל.

כמו במרק ירקות, ובמרק תפו"א צריך להניח הרבה מאד מהתפו"א בכדי שיהא נרגש הטעם היטב, ויש ליתן שימת לב בזה דבתפו"א בכדי שיורגש הטעם צריך להניח כמות מרובה.

מרק אפונה

מרק שמבשלים בו אפונה, אם האפונה עדיין בעין מברך אדמה ואם בישלו זמן רב עד שנימוח ואינו בעין מברך שהכל.

דאם הם בעין הרי זה כבכל מרק ירקות שמברך בברכת הירק, ואם הוא נימוח הרי זה ברכתו שהכל פי התנאי שכתבנו.

מרק בצל

מרק שמבשלים עם בצל או עם חתיכות בצל ברכתו שהכל, ואם מטרתו גם בכדי לאכול הבצל [כגון שמבשלים עם בצל מטוגן] ברכתו אדמה.

מרק שמניחים בו בצל ובפרט בצל שלם המטרה הוא רק בכדי לאכול המרק בלא הבצל ולכן ברכת המרק שהכל עפ"י התנאי ב' וג'.

מרק ירקות מרוסק

מרק ירקות שאחר הבישול מרסקין את הירקות, אזי אם מרסקין את הירקות בכף או במזלג, ועדיין ניכר בהם צורת הירק ברכתו אדמה, ואם נתרסקו הירקות לגמרי עד שאין ניכר בהם תוארם וצורת הירק [כדמצוי שמערבבים הירקות בבלעדער וגימוחים לגמרי] יש אומרים דברכתו גם כן אדמה.

הנה ירקות שנתרסקו לגמרי ברכתם שהכל כדמבואר בשו"ע (סי' ר"ב סעי' ז'), אולם הכא כיון שנתרסקו לאחר הבישול יש לצדד דאינו דומה לירקות שנתרסקו לפני הבישול, דיש לומר דכיון שכבר נקבע דין המרק שברכתו בורא פרי אדמה מחמת שקיבל טעם הירקות לכן גם הירקות לא הפסידו את ברכתם כשנתרסקו, דהרי גם בירקות בלוע טעם הירק מכח מה שבלעו בשעת הבישול כפי שהמים קיבלו טעם הירק, וכלפי טעם זה מאי איכפת לן שנשתנו צורת הירק, וכמו שלא איכפת לן לגבי המים דמברכים בברכת הירק אף שאין ניכר בהם תואר הירק, וכל שכן אם ריסקם ביחד עם המים שבישלם ודאי דברכתם אדמה, דכיון דעל המים מברכים אדמה, אזי גם עתה כשהמים מעורבים עם הירקות מברך עליהם אדמה ונפטר בזה גם הירקות, וסברא זו מובנת ביותר לפי דברי הנהר שלום (סי' ר"ב סק"י ד"ה עוד הביא) שכתב בטעם החילוק בין מי שלקות לריסוק פירות דבמי שלקות הברכה הוא על מה שנתנו הפירות טעם בתוך המים שהוא עכשיו נהנה מהם, משא"כ בריסוק פירות דהברכה הוא על גופו של פרי, וההוא שעתה לאו פרי הוא, ולפי"ז בריסוק לאחר הבישול דמברך גם על הטעם הבלוע בהם לכן בכל ענין ברכתו אדמה.

וכן יש לומר סברא לברך אדמה כיון דדרך אכילתן בכך לרסק הירקות ולאוכלם כך, עי' בשועה"ר (סי' ר"ב סעי' י"ז) דפירות שדרך אכילתם היא כשהם מבושלים אע"פ שנימוחו דרך אכילתם הוא בכך ולא נשתנית ברכתם אע"פ שנשתנו תוארם, וכ"מ בלוח ברכה"נ (פ"י סעי' כ"ג) וז"ל אבל פירות שדרך אכילתם הוא כשהם מבושלים אע"פ שנימוח בבישול דרך אכילתם הוא ולא נשתנית ברכתם אע"פ שנשתנית תוארם לגמרי, ואם לא נימוחו אע"פ שנתרסקו ונתעמכו לגמרי עדיין תואר הפרי עליהם ולא נשתנית ברכתם אע"פ שאין דרך אכילתם בכך הואיל ולא נשתנית תוארם לגמרי ע"כ.

ומסתבר עוד דברכתם אדמה, ראשית לפי"מ דמובא בסי' ר"ח ברמ"א דהעושה תבשיל ממיני קטניות אם נתמעכו לגמרי מברך שהכל, ובמ"א (שם ס"ק י"ג) כתב דזהו דוקא כשנתמעכו בכלי מנוקב שהן דקין מאד בקמח או שעשה תבשיל מקמח של קטניות שאין דרך אכילת בכך, אבל בשבישל הקטניות שלמים ומיעך אותם בכף עוקר דרך אכילתן בכך ועוד שממשן קיים ומברך בפה"א, נמצא דאף בקטניות כשמיעכן אחר הבישול ברכתם כברכת הקטניות א"כ כמו"כ במרק ירקות שמיעכן לאחר הבישול דינא הכי, ולפי"ז נחלק בין מיעכן בכף דזהו דרך אכילתן ועוד שממשן קיים, ובין מיעכן בכלי שאין הדרך כן ואין ממשן קיים.

וכן יש לומר דבנתמעך לאחר הבישול קיל טפי מבנתמעך לפני הבישול, דבנתמעך לפני הבישול אבדה ברכתו כיון דאבד צורתו ותוארו ואין שמו עליו, משא"כ לאחר הבישול דמברכים על המים כברכת הפרי כיון שנכנס בהם טעם הפרי, ועל טעם זה לא שייך לומר דנשתנה צורתו, וא"כ בזה בכל ענין יברך ברכתו הראויה, ולפי"ז נאמר דהא דחילק המ"א בין מיעך בכלי למיעך בכף, לאו דוקא אלא דלפני הבישול ממעכן בכלי מנוקב ולאחר הבישול ממעכן בכף.

ואף לגבי עצם מיעוך הירקות דלפני הבישול מברך שהכל, יש מקום לחלק דלפני הבישול מיעוך הירקות גורם נשתנה הפרי וכנ"ל, אבל לאחר הבישול המיעוך לא מעלה ומוריד כיון דממילא הירקות נתרככו ע"י הבישול והרי הם כמעוכים וע"י המיעוך אפשר דלא נחשב דנשתנה הפרי, וכדמצינו לגבי טחינה בסוס"י שכ"א דהרבה פוסקים סוברים דבמבושלים ליכא איסור טוחן דכיון דנתבשלו כבר הרי זה כמי שכבר נטחנו, וסברא זו מובנת יותר לפי מה שכתב בשו"ת דברי יוסף (סי' י"ד, בד"ה ואין להקשות, ומובא בשע"ת) ליישב אליבא דהרא"ש בין בישול פירות לריסוק פירות, דבבישול פירות איכא במי הבישול טעם הירק ממש ונחשב טעם כעיקר, משא"כ בפירות מרוסקים דטעמם משתנה, ולפיכך כל שאין תואר הפרי ניכר לא שייך לברך בשם פרי, ולפי"ז מסתבר דבירקות מבושלים לא שייך לומר דנשתנה טעמם לאחר הריסוק, דממילא נחשבים כמרוסקים לאחר הבישול, אולם לפי התהל"ד (סי' ר"ב סעי' ז') דאף במי שלקות אינם מברך ברכתם אלא א"כ גוף הפרי קיים, אזי גם כאן אם נתרסק הפרי נאבד ברכתו, אולם אז גם על המים יברך שהכל, ונראה מסתימת הפוסקים דלא חילקו כן, וכתבנו שם דגם כוונת התהל"ד דוקא בנתמעך ע"י הבישול דוקא.

ומובא בקובץ מבית לוי (תשס"ג) בשם בעל שבה"ל זצ"ל, וכן אמר הגאון רבי שלמה זלמן אולמאן זצ"ל דמסתבר שברכתו אדמה, ובכמה ספרים הביאו מכמה אחרוני זמנינו הסוברים שברכתו שהכל דדינם כירקות מרוסקין.

והרוצה להחמיר יברך קודם אכילתו על ירק אחר אדמה ועל מין אחר שהכל, או שיאכלנו רק בתוך הסעודה (דיש לחוש דדינם כירקות שנתרסקו).

הלכות מזוזה (ג)

סימן רפו – מקומות החייבים במזוזה, ובו כ"ג סעיפים

א. אֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת שֶׁחַיָּבִים בִּמְזוּזָה: אֶחָד שַׁעֲרֵי בָּתִּים וְשַׁעֲרֵי חֲצֵרוֹת, מְדִינוֹת וַעֲיָרוֹת, רֶפֶת בָּקָר וְלוּלִין וְאוֹצָרוֹת יַיִן וְשֶׁמֶן וּבֵית הָאִשָּׁה וּבֵית הַשֻּׁתָּפִים, כֻּלָּם חַיָּבִים. הגה: וְלָוְקָח כְּשֻׁתָּפִים הַשֻּׁתָּפִים יִשְׁתַּלְּחוּ, אֲבָל בַּיִת שֶׁל יְתוֹמִים וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים פָּטוּר מִמְּזוּזָה (מֶרְדְּכַי סִפְרֵי תּוֹרָה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים) וְכֵן חֲצֵרוֹת שֶׁמְּקָמָן עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דָּיְרִים שָׁם, פְּטוּרִין מִמְּזוּזָה (תְּשׁוּבַת חֲגָגָה פ"ק דְּיוֹמָא)

שערי מדינות, עיירות, וחצרות

מבוא:

לא רק בית דירה חייב במזוזה, אלא גם פתחים שאינם פתחי הבית ממש, רק משמשים כמעבר אל הבית אף הם חייבים במזוזות. כדאיתא בגמרא (יומא יא.) "**תנו רבנן, 'בשעריך', אחד שערי בתים[1], אחד שערי חצרות, ואחד שערי מדינות, ואחד שערי עיירות, יש בהן חובת מצוה למקום. משום שנאמר** (דברים יא כ) **וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך**". ומבואר בגמרא דכל השערים שדרכם נכנסים לבית דירה חייב במזוזה. ולמידים מדכתיב 'ובשעריך'. והכי כוונת הכתוב 'על מזוזות ביתך' – פתחי הבית. 'ובשעריך' – אלו השערים המוליכים לבית.

שערי מדינות[2], שערי עיירות, שערי חצרות[3] שעוברים דרכם כדי להיכנס לבית[4], חייבים במזוזה (שו"ע)[5].

---

1 שערי בתים הכוונה פתחי הבתים, וא"כ לכאורה צ"ע למה צריכים למילף לחייבו מ'ובשעריך', והרי מ'ביתך' ילפינן לה, דהרי זהו עיקר מצות מזוזה. ובשפת אמת (יומא שם) מתרץ דלמאן דס"ל דבית שער דדירה חייב במזוזה מן התורה אפשר לומר ד'שערי הבתים' היינו 'בית שער', וזה ילפינן מ'ובשעריך'.

2 כתב הש"ך (שם סק"א) "מדינות. מוקפות הרים ובקעות כמה פרסאות, ואין יוצאים ממה אלא דרך שערים, כגון ארץ הגר, רש"י (יומא יא. ד"ה אחד)". וכתב בפרשה סדורה (סימן כו), שאין הכוונה שאם יש יציאות אחרות שלא דרך השערים שיהיו שערי המדינה פטורים ממזוזה. אלא הכוונה שאם אין הארץ מוקפת, ואפשר לצאת ממנה בכל צד, אף שיש לה שער אין חייבים שם במזוזה.

3 ואע"פ שסתם חצר אינו מקורה אפילו הכי חייבת במזוזה. ומצאנו בזה ב' טעמים בראשונים. דעת הרא"ש (הלכות מזוזה סימן יב) דכיון דחצר דרכה בכך בלי תקרה, הרי חזי לתשמיתו גם בלי תקרה, ולכן יש עליה שם בית דירה גם בלי תקרה. [משא"כ

טרמינל

טרמינל שדרכם נכנסים למדינה חייב במזוזה.

החיוב הוא דוקא במדינות ועיירות שדרים בהם יהודים. ואם דרים בה יהודים וגוים, אם רוב הדיירים הם יהודים חייבים לקבוע מזוזה[6]. ואם רוב הדיירים הם גוים, אין קובעים מזוזה.

ובמקום שיש חשש שהגויים יתנכלו ליהודים בגלל המזוזה, או שיש חשש שהמזוזה תתבזה ע"י גוים, אין לקבוע מזוזה. אפילו בעירות שמקצת עכו"ם דרים שם[7][8]. אמנם אם אפשר לקבוע המזוזה בעומק מזוזות הפתח, [ולא יעמיקו טפח] ולכסות אותה שלא תהא ניכרת. חייב במזוזה[9].

בית שאין לה תקרה פטור ממזוזה, כיון דלא חזי לתשמיתו]. ורבינו מנוח (הובא דבריו בבית יוסף סימן רפו) תירץ דכיון דפתוח לבית המקורה חייבת במזוזה. וביאר החזון איש (יו"ד סימו קסח סק"ג) דכוונת רבינו מנוח דעיקר חיוב שערי חצירות הוא מדין שערי מדינות, והיינו משום שדרך שער החצר נכנסים לבית. [ועיין לקמן שהזכרנו בקצרה מחלוקת הראשונים בזה].

ויש בזה הרבה נפ"מ לדינא, ואחד מהם לענין מרפסת [שדינה כחצר] שיוצאין מן הבית לתוכה, שדנו הפוסקים היכן מקום קביעתה, אם מימין לכניסה למרפסת, או מימין לכניסה לבית. ודין זה תלוי במחלוקת הנ"ל, דאם החצר חייב מצד עצמה, א"כ צריכים לקבוע בימין לכניסה למרפסת, ואם החצר אין חיובה מצד עצמה, אלא מפני שמשמשת כניסה לבית צריכים לקבעה בימין הכניסה לבית. ועוד חזון למועד.

4 בירושלמי (פ"ק דיומא ה"א), "והתני 'בשעריך' לרבות שערי המדינה, וכי בית דירה הן. לא, שבהן נכנסים לדירה". מבואר בירושלמי ששערי חצרות מדינות ועירות אין חייבים מצד עצמם שהרי אין להם בית דירה, וחיובם הוא רק מפני שנכנסים דרכם לבית, והוי בכלל דרך ביאתך לבית. אמנם יש ראשונים הסוברים שחיובם מצד עצמם, [לא מפני שמוליכים לבית].

5 כתב במקדש מעט (שם סק"ב) ושערי חצרות מדינות ועירות. בירושלמי משום שבתים פתוחים לתוכן. שנכנסים להם דרך שערים אלו. לכן חייבים **מן התורה.** וכ"ה בפוסקים. ולריטב"א רק **מדרבנן** וכו"ו.

6 כן משמע ברש"י (יומא יא.) וכן נראה כוונת הרמ"א (שם) שכתב, וכן שערי חצירות ועירות שמקצת עכו"ם דרים שם פטורים, ע"כ, והוא מחידושי אגודה. ולכאורה להרמ"א שפוטר שותפות עכו"ם, למה לי טעם האגודה משום סכנה. אלא ע"כ דמשום דין שותפות עכו"ם אינו פוטר כי אם כשחיוב המזוזה הוא משום דירה, ואז פוטר בשותפות עכו"ם אפילו בכל דהו. אבל כשחיוב המזוזה הוא משום שנכנסין ממנו לבית דילפינן מבשעריך, אינו פוטר כי אם כשרוב עכו"ם, דאז לא מיקרי בשעריך כדאמרינן בכתובות (מה.) ולכן הוצרך הרמ"א לטעם האגודה משום סכנה וכו"ו. חובת הדר (פרק ה ס"ק ב).

7 כתב הרמ"א (שם) "וכן חצרות או עיירות שמקצת גוים דרים שם פטורין ממזוזה", טעם הפטור כתב הט"ז (שם ס"ק ג) "הטעם מבואר שם (אגודה יומא סוף סימן א) מפני הסכנה. פירוש שיאמר שעושין לו כישוף כדאיתא ביומא (דף יא.) ומזה יש ללמוד לכל שערי העיר לפטור מפני סכנת המושל בזה". וכ"כ בש"ך (שם סק"ז) "אפילו רובם ישראלים פטורים משום סכנה. ומזה הטעם אין עושין מזוזה בשערי רחובות כגון בק"ק קראקא ובק"ק פראג שקבעו שערים ברחובות היהודים ונסגרים בלילה, ולא קבעו בהן מזוזות מעולם. והיינו טעמא משום סכנה דעלילות המושל מזומנות תמיד על שונאי ישראל. ועוד מטעם אחר אין עושים שם מזוזה, משום דהעובדי כוכבים בודאי יטלוה ויבזוה, ואם כן יהיו גורמין בזיון לכתבי הקודש.

ומכאן למדנו לישראל החוכר חכירות מן השר למכור יין שרף, או שכר, או מי דבש שקורין שענ"ק, והעובדי כוכבים ממלאים הבית בכל יום, ורגילים ליקח מזוזות ונוהגים בהם מנהג בזיון, שאין לעשות מזוזה באותן פתחים, אלא אם כן שהפתח הוא במקום שמור מן העובדי כוכבים שלא יטלו ממנו המזוזה. כן כתב הב"ח".

כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סימן רכא) "הנה הש"ך אינו מדבר מחשש, אלא מוודאות, דהא הוראת הש"ך הם דברי הב"ח שם שכתב וז"ל כיון דהגוים יטלוהו **בודאי** וכו', ואח"כ לענין ישראל החוכר בית מכירת יין שקורין שענ"ק והגוים ממלאים הבית **ורגילים** ליקח המזוזה ונוהגים בהם בזיון. אבל בספק ומילתא דלא שכיחא, ודאי לא נדחה מצות מזוזה מפני הא".

עיר עתיקה

חומות העיר עתיקה שבירושלים, כיום, שרוב עכו"ם דרים שם, אפילו באופן שאין חשש סכנה, וגם באופן שאפשר לקבוע באופן המשתמר, פטורים ממזוזה[10].

---

8 כתב בשו"ת שבט הלוי (שם) "ואשר העיר כ"ת בש"ך וכו' שכתב במקום דאיכא חשש שהגוים יסירו את המזוזה ויבא לידי בזיון פטור ממצות מזוזה, דצ"ע לכאורה למה נדחה מצוה חיובית מצות עשה מחשש בזיון כתבי הקודש ע"י גוים. וכבוד תורתו נו"נ בזה בחכמה, ורצה לדמות זה לענין בזיון שריפת התפילין, למי שצריך להיות מסוגר מחמת מחלה מדבקת אשר נו"נ בזה בספרי אחרונים, והנושאים רחוקים מאד זה מזה וכו'. ולולי דמסתפינא אמינא דזה עצמו פטור בחיוב מזוזה, דאע"ג דגוף המקום שייך לישראל, מכל מקום כיון שהגוים ממלאים הבית בכל יום, דהא זה שענ"ק למכירת יין וי"ש לגוים, והגוים האלו מבזים המזוזה בקביעות לא צותה התורה ליתן מזוזות קודש במקום כזה. ומצינו כעין זה בהלכות מזוזה לענין מקומות שביסודם חייבים במזוזה, ומכל מקום תשמיש הבזיון פוטרם. אע"פ שהנושאים רחוקים זה מזה, דהתם תשמיש הדירה מבוזה, משא"כ הכא, מכל מקום גם הכא הגוים ממלאים הבית כל יום, והם גורם לבזיון המזוזה, וכעין זה בשערי עיירות. והתם עיקר הטעם מפני הסכנה".

9 כתב הט"ז (שם סק"ד) "ומדכתב טוב לכסותה, שמע מינה שאין עיקר המצוה להיות נראית. מזה למדתי שאותן האנשים שאין עושין מזוזה מחמת שאמרים שגונבין משם ונוהגים בהם בזיון, שאין זה מציל עליהם, שיכולין ליתן המזוזה שם באופן שלא תהיה מגולה כלל מבחוץ, אפילו נגד השם של ש-ד-י. דזה על כל פנים טוב יותר מלבטל המצוה לגמרי".

10 חובת הדר (שם).

קול הסופרים כהלכתה

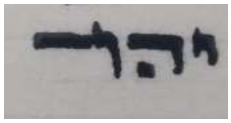
שיעורים בהלכות סת"ם:

סימן לב ◆ משנת סופרים ◆ קסת הסופר

0795205237

כמו"כ אפשר להשאיר שאלות במערכת
ונשתדל בס"ד לענות בהקדם

שאלות ותשובות בדרך קצרה, שהגיע אל פתח הלשכה

שאלה: בשעת כתיבת ה' של שם הוי"ה נגע בראש הוא"ו, האם סגי למחוק הנגיעה, או שיש למחוק כל הראש, וכן הראש של הוא"ו.

תשובה: יש לשאול לתינוק, אם יקראנה וא"ו. מותר להפריד הנגיעה בין האותיות. וסגי בזה. [ואסור לגרור מהוא"ו כיון שצורתה עליה, ושוב יש בזה משום איסור מחיקת השם]. ואם יקראנה רי"ש, יש למחוק כל הראש של הה"א, וכן לפסול את הוא"ו ולחזור ולכתבה. [ובאופן כזה מותר למחוק גם מהוא"ו ואינו כמוחק את השם, כיון שהוא רי"ש]. ובאופן שהתינוק קוראה רי"ש שיש למחוק כל הגג, יזהר למחוק מצד ימין לצד שמאל. שאם יגרר מצד שמאל לראש, אז יתכשר הוא"ו ע"י חק תוכות, ויהא פסול. אבל שוב יהא אסור למחוק הוא"ו [ויצטרף לקלוף כל השם].

שאלה: העוקץ של הו' והד' של 'ודר' נגעו זה בזה, האם סגי להפריד הגיעה, או שיש לפסול האות?

תשובה: כיון שע"י הנגיעה נעשה לאות חי"ת. א"כ כשמוחק הנגיעה הרי הוא חק תוכות, שע"י המחיקה נעשה מאות ח' לאותיות ו' ד', ואסור. ולכן יש לפסול שני האותיות, ולחזור ולגמור האות ע"י כתיבה.

לשאלות בהלכות סת"ם
ניתן להתקשר:
0548562976

לוח ההילולא

תולדותיהם של צדיקים ימעשיהם הטובים
של בעלי ההילולא אשר בשמותם נקובים

י״ט אדר

הגה״ק רבי דוד מדינוב זי״ע
[בעמח״ס ״צמח דוד״]

ואלה תולדות

נולד לאביו הגה״ק בעל ה״בני ישששכר״ זי״ע כצעיר בניו, ונקרא שמו בישראל דוד ע״ש החסיד המפורסם ר׳ דוד מליזענסק זי״ע שמספר עליו גדולות ונצורות, מספר שכשהשיא הגה״ק ר׳ אלימלך מליזענסק זי״ע אחד מבניו, על החתונה הידוע בשם ״די גרויסע חתונה״ שהיו מסובים שם הרבה צדיקים קדושי עליון, והכריזו שם שמי שלא תיקון חטאת נעורים שלו לא ילך לרקוד, וקפץ אז ר׳ דוד הנ״ל ואמר: ״אבל מי שלא הי׳ לו כלל חטאת נעורים יש לו רשות לרקוד״, והתחיל לרקוד בהתלהבות נוראה, וע״ש חסיד זה יקרא שמו, לאחר זמן כאשר נחלה מאד ל״ע שלח אביו הבני יששכר להתפלל ולבקש רחמים על קברו של ר׳ דוד הנ״ל, ואז הוסיף אות יו״ד על שמו להיות נקרא ״דויד״, והסביר ואמר שסגולה זו נמצאת בדברי חכז״ל (ברכות ה:) יהב ליה ״ידיה״ [דהיינו אות יו״ד על שמו] ואוקמיה, על דרך רמז של הכתוב ״השם עליהם יחיו״, הגה״ק מהרי״א מזידיטשוב זי״ע סיפר שהגה״ק בעל הבני יששכר אמר פ״א להגה״ק רצ״ה מזידיטשוב זי״ע שהמשיך נשמתו הק׳ של בנו דוד מעולם האצילות, וסיים מהרי״א ״אף שקשה להמשיך נשמה משם, אבל אם הרבי ר׳ הערש אלימלך אמר זאת בודאי שכן הי׳, הי׳ כל ימיו חלוש הגוף עד כדי כך שלא הי׳ יכול לסבול בגדיו שעל גופו והי׳ הולך עם בגדים קלים מאד, פ״א הי׳ הבני יששכר עם שני בניו ה״ה הרה״ק ר׳ אלעזר לאנצוטער והרה״ק ר׳ דוד אצל מהרצ״ה מזידיטשוב זי״ע בהיותם עדיין צעירים לימים, שאל אותו מהרצ״ה: מהיכן לקח מחותני שתי נשמות יקרות כאלה לשני בניו, שהמה נשמות בלא גופים.

האיש מקדש

הבני יששכר רצה מאד לקדש את בניו בגיל מקודם מאד, כשהי׳ ר׳ דוד בן שמונה שנים אמר פ״א אביו הלא בפסוק נאמר מצא אשה מצא טוב, ולכאו׳ איזה מציאה שייך בזה, וע״כ החליט בדעתו לעשות אופן של מציאה, כי מי שיבוא עכשיו עם קויטל אצלו, ויהי׳ לו בת הוגנת, יקחנה לבנו, יהי׳ מי שיהי׳, והגיע אז אליו עם פיתקא איש נגיד אחדסוחר יינות ושמו ר׳ ישעי׳ הירץ שהי׳ גר בטורקא, ושאלו הבנ״י אם יש לו בת, וכאשר ענה שיש לו בת צעירה מאד, אמר לו שברצונו להשתדך עמו, כמובן שהנגיד הסכים להשידוך וגמרו את השידוך בקנין גמור, כשהי׳ בן י״ב שנה והכלה היתה בת י״ג היו הנישואין, הבנ״ש הי׳ המסדר קידושין, לפני החופה אמר הבנ״ש לבנו שחכז״ל אמרו שאסור לקדש אשה עד שיראנה, וע״כ ילך לראותה, ענה ר׳ דוד״ל שטעם התקנה הוא רק שמא ימצא בה אח״כ דבר מגונה, אבל מכיון שאני בטוח שלא אסתכל בה מעולם, א״כ אין מן הצורך לראותה... , ולפי נוסח מקובלת זו שהחתונה הי׳ כשהוא הי׳ בן י״ב שנה, נמצא שהלך שנה

ימי ההילולא

י״ט אדר

- **רבי דוד מדינוב ב״ר צבי אלימלך** (צמח דוד) - **תרל״ד**
- **רבי יעקב שמשון מקאסוב ב״ר חיים - תר״מ**
- **רבי אברהם דוד נפתלי ירחמיאל מפאריסאב ב״ר יהושע אשר - תרע״ב**
- **רבי יהודה גרינוואלד מסאטמאר ב״ר יהושע פאליק** (שבט מיהודה) **תר״פ**
- **רבי מאיר יחיאל הלוי מאוסטרובצא ב״ר אברהם יצחק - תרפ״ח**
- **רבי יוסף חיים זוננפעלד אב״ד ירושלים ב״ר אברהם שלמה - תרצ״ב**
- **רבי שמואל ענגל מראדימישלא ב״ר זאב** (שפתי מהר״ש) **- תרצ״ה**

כ׳ אדר

- **רבי יואל סרקיש ב״ר שמואל** (ב״ח) **- ה״א ת׳**
- **רבי יצחק מנחם מוואלברוים ב״ר פנחס מאפטא** [ב״ר מאיר בעל אור לשמים מאפטא] **- תרל״ד**
- **רבי צבי אלימלך שפירא מבערטש ב״ר אלעזר מלאנצוט - תרס״ד**

כ״א אדר

- **רבי אלימלך מליזענסק ב״ר אלעזר ליפמאן** (נועם אלימלך) **- תקמ״ז**
- **רבי פנחס ב״ר יהודה מאיר משפיטיווקא - תקפ״ז**
- **רבי יצחק אלחנן ספעקטאר אב״ד קאוונא ב״ר ישראל איסר** (באר יצחק) **- תרנ״ז**
- **רבי מנחם מנדל האלבערשטאם מפריסטיק ב״ר ארי׳ לייבוש מדוקלא - תרפ״ז**
- **רבי ארי׳ לייביש מצאנז ב״ר אהרן - תרצ״ג**
- **רבי משה דוד טייטלבוים מלאפאש ב״ר ישראל יעקב יוקל מוואלאווא - תרצ״ה**

תמימה בטלית בלי תפילין, אולם לפי נוסחא אחרת החתונה הי' כשהי' כבר י"ד שנה, אחר חתונתו ישב אצל אביו כפי שהתנה אביו קודם החתונה.

על כס הרבנות

ארבעה בנים הי' להבני יששכר, הבכור רבי משולם זושא שנפטר בחיי ל"ע, הגה"ק ר' אלעזר לאנצעטער, רבי שמואל, ור' דוד, כשנפטר אביו הבני יששכר כבר הי' ר' אלעזר בלאנצוט, ולא רצה לבוא למלאות מקומו של אביו בדינוב, וע"כ הגיע הכסא לבנו ר' שמואל, אבל הוא ויתר את זה להרה"ק ר' דוד באמרו דרך צחות: שהוא בטלן וע"כ צריכים ליתן לו הרבנות, ואילו הוא יפתח לו בית מזיגה ליין, וכך עלה ונתעלה לכהן כרב בעיר דינוב למלאות מקומו של אביו, ועל שם העיר הזאת נקרא בישראל הרה"ק ר' דוד מדינוב, עד מהרה התדקבו בו חלק גדול מבני עליה שהסתופפו אצל אביו בראותם בו איש אשר רוח בו, אשר ראוי להנהיג עדה בישראל להורות את בני ישראל את הדרך אשר ילכון.

עבודתו בק'

עבד את בוראו בכל כחו ובכל נפשו במסירות נפש, ממש כאחד משרפי מעלה, אף כי הי' קצת שונה מאביו כגון תפלתו היתה בנחת, לעומת תפלתו של אביו הבני יששכר שהי' בהתלהבות גדולה, פעם אחת אבל ביום, וזה הי' רק תפוח אדמה צלויה וכוס קטן של י"ש, והרבה פעמים גם את זו הרחיק, והיתה הסדר שבכל יום הביאו אחד מבניו הק', ובכל יום ערך שולחנו הטהור והי' אומר דברי תורה בכל פעם, אחר פטירתו כאשר בנו הגה"ק ר' ישעי' הירץ זי"ע מילא את מקומו, נסע להגה"ק מצאנז זי"ע וביקש ממנו שילמוד אותו הענין של "ליינען קויטלעך", התחיל הרה"ק מצאנז לשאול אותו האם יודע מדריגה פלוני של אביו, ענה שאינו יודע, שאל על מדריגה אחרת שוב ענה שאינו יודע, עד שאמר לו ר' ישעי' הירץ שאינו יודע מאביו רק את זאת שישב לפניו בכל פעם בעת שאכל, אמר הגה"ק מצאנז "א"כ אין כבודו צריך לדידי, כבר יכול הוא לקבל פתקאות", גם בלילה אכל מעט מעט מידי דמיזן, ואח"כ לא היו יכולים ליכנס אליו לחדרו, והוא הי' יושב סגור ומסוגר לעבוד את עבודתו.

צדיק גוזר

הי' מפורסם לבעל מופת גדול מאד, ידוע מה שאמר פ"א הרה"ק מצאנז "עס זיצט א דאר איד'ל אין דינוב און איז בונה עולמות ומחריבן", הרבה סיפורים ידועים ממנו על גודל כח קדושתו בענינים למעלה משכל אנוש, בפרט כשהי' נוגע לעזור אדם מישראל אז ראו ששינה ממש סדרי בראשית, פ"א בא לפניו איש אחד בבקשה שצריך לשלוח עצים לדאנציג על פני המים, וע"כ הוא מבקש שהרבי יתפלל על גשמים הרבה כדי שיגדלו המים ויוכל לשלחו, כאשר יצא האיש נכנס איש אחר שהי' לו שדה, והזכיר את עצמו לפניו שיתפלל שלא ירד גשמים כדי שיוכלו לקצור התבואה, וישב אז לפניו אחד מחתניו, אמר לו הרה"ק מדינוב מי שיש לו חתן נבון הי' יכול לייעצו האיך יכולים למלאות שני הבקשות, אחד שואל שירד גשם כדי שיגברו המים שיוכל לשלוח העצים והשני מבקש למנוע הגשם, אבל האמת הוא שיש מציאות לקיים בקשת שניהם, נתפלל לה' שיתקיים הפסוק עינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר, ויגברו המים בנהרות מבלי שילך גשם על פני הארץ, ולפלא שכן הי'.

באותו הימים הי' קשה מאוד אצל צעירי ישראל ענין התיצבות לצבא המדינה, והרבה דפקו על דלתיו שיתפלל עבורם שינצלו, פ"א בא לפניו אחד בנידון זה העביר מטפחתו על ידו ואמר לו: הא שבור לגמרי, וכאשר בא האיש לבדיקות

ימי ההילולא

כ"ב אדר

- רבי יוסף בלאך מסטאנוב (תלמיד המגיד) ב"ר אברהם (גנזי יוסף) - תק"נ
- רבי שמעון מזאוויחוואסט ב"ר פנחס קצינעלנבויגן מאוסטילא - תרנ"ד
- רבי יצחק אייזיק מסוואליווע ומונקאטש ב"ר אברהם (בית יצחק) - תרס"ח
- רבי יחיאל מיכל הלוי עפשטיין אב"ד נאוואר־דאק ב"ר יעקב (ערוך השלחן) - תרפ"ז

כ"ג אדר

- רבי חיים חייקא מאמדורא ב"ר שמואל (חיים וחסד) - תרמ"ז
- רבי יוסף יוסקא משפיטיווקא ב"ר יהודה מאיר - תקס"ז
- רבי יצחק מאיר מגור ב"ר ישראל (חי' הרי"ם) - תרכ"ז
- רבי יעקב פרלוב מנובומינסק ב"ר שמעון מזאוויחוואסט (שופרא דיעקב) - תרס"ב
- רבי יצחק יעקב מביאלא ב"ר נתן דוד משידלאווצא - תרפ"א
- רבי מאיר משאין ב"ר יואל
- רבי יחיאל מיכל ברנדווין מטורקא־סטרעטין ב"ר אהרן מפעלשטין - תרצ"ט

כ"ד אדר

- רבי יצחק ב"ר חנוך העניך דוב מאלעסק - תרס"ד
- רבי ברוך פנחס מסקאליא ב"ר אלעזר חיים - תר"פ

כ"ה אדר

- רבי אברהם גרשון מקיטוב ב"ר אפרים - תקכ"ה
- רבי ישראל מקאליש ב"ר יצחק - תר"מ
- רבי יוסף ארי' לייב ב"ר יהושע מטאמאשוב - תרע"ו
- רבי בצלאל יאיר מאלכסנדר ב"ר יחיאל - תרצ"ד

אצל הרופא הצבא, שיחררהו תיכף באמרו שידו שבור לגמרי, שוב פ"א בא אליו אחד באותו בקשה, התחיל הרה"ק מדינוב לקרותו "צדוק" אף ששמו לא ה' צדוק, וקרא לו כן במשך שנה ולא הבינו כוונתו, כשהגיע עתו להתייצב, אמרו לו שמשחררים אותו בגלל שהוא שמן מאד [צו דיק] ואז הבינו מה שפעל בקראו אותו "צדוק".

פ"א באו להזכיר לפניו שהרופאים כבר ייאשו אותו, נענה ואמר: הלא אמרו חכז"ל לאחר יאוש קנה... ועד למחרת היום עמד החולה ממיטתו בריא ושלום.

בשפתי צדיקים

הרבה לנסוע להרבה צדיקי דורו, וכלם רוממו ושבחו גודל קדושתו, הרבה פעמים ה' נוסע להרה"ק השר שלום מבעלז זי"ע, בכל פעם כשבא לבעלז כבדוהו עד מאד, פ"א אמר הרה"ק מבעלז להרבנית שתכין סעודה חשובה כי יש אצלו אורח חשוב והוא הרב מדינוב, שאלו הרבנית, הלא הרבה אנשים חשובים ורביים באים לכאן, ומה זה העסק זה דווקא עמו, ענה לו השר שלום: רבי"ס ישנם הרבה, אבל ערליכע איידן אינם בנמצא הרבה, פ"א אמר השר שלום כאשר הראה עליו: "אם מניחים בן כזה יכולים לישן במנוחה בקבר", גם נסע לקבל את פני הרה"ק מריזשין זי"ע, מסופר שבפעם ראשונה שהי' אצלו כבר הי' הרה"ק מריזשין סגי נהור, כשאחז את ידיו אמר לו תיכף אתם בנו של הצדיק מדינוב, רצוני לדבר עמכם ביחידות, ואחר כשפנה הקהל ללכת ישבו שני הצדיקים והמתיקו סוד במשך שעה ארוכה, כבר הביאנו למעלה שהי' בימי אברכותו אצל הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע ומה שאמר אז, מסופר כשהי' אז שם עשן הרה"ק מדינוב עם לילקע, ונכנס הרה"ק מהרצ"ה ואמר שהוא מרגיש ריח של קטורת, ורוצה לדעת מי זה המעשן, כאשר ברח הרה"ק מטאלנע זי"ע לגאליציע, ובאו כל הצדיקים לקבל פניו, גם הרה"ק מדינוב הי' ביניהם, אבל לא אמר לו מי הוא, שאל אותו הרה"ק מטאלנא מי אתם האם אתם "גוטער איד, ענה "איך וויל זיין א גוטער איד", שאו אותו שוב "הלא רואים על פניכם גדולות מי אתם", ענה לו הנני בנו של הבני יששכר, ידידות גדולה שררה בינו ובין הרה"ק מצאנז והרבה ביקרו אחד אצל השני, פ"א הגיע לצאנז וביקש לסגור הדלת ואת החלונות ולילך לישון, באמצע הלילה בא הרה"ק מצאנז ודפק על החלון, שאל אותו מהיכן ידע שהוא נמצא בצאנז ענה הגה"ק מצאנז: "אז מיין גוטער פריינד איז דא אין שטאט זאל איך נישט וויסן", פ"א באו אצל הרה"ק מצאנז אנשים מחסידיו של הרה"ק מדינוב, לא רצה לקבלם וצוה עליהם שיסעו הלאה לדינוב כי "הוא צדיק הדור", פ"א אמר "אין דינוב קען מען שעפן יראת שמים מיט עמערס".

ובא השמש

כל ימיו הי' חלוש מאד אבל בשנתו האחרונה עלי האדמות נפל ממש למשכב, בשנה זו נפגש עם הרה"ק משינאווא אמר לו בדרך צחות הייתי בקרעטשמע זו, ושתיתי שם קצת, ואח"כ הלכתי משם ונכנסתי לקרעטשמע אחר עד שבא אחד ואמר לי: "עטשמע" ["לאמיר גיין" בלשון פוליש] כשיצא הגה"ק משינאווא אמר שרמז לו על הסתלקותו, וביום י"ט אדר תרל"ד יצתה נשמתו בקדושה ובטהרה, בשעה זו התחיל הרה"ק מראזוואדאוו זי"ע בעירו לנגן אשת חיל בניגון דינוב, ואף שלא ידעו שם עדיין מפטירתו, ואח"כ בא הידיעה על הסתלקותו.

מורשתו הרוחנית

כאמור למעלה הרבה לומר הרבה דברי תורה כל יום בכל פעם כשסעד, והסיבה שלא נשארו לדורות רק מעט מן המעט, כי הי' לו איש חסיד שהי' גר בכפר סמוך לדינוב שהי' רושם את דברי תורתו, וכבר הי' אצלו הרבה כרכים מדברי תורתו, פ"א בא הרה"ק מדינוב לבקרו, וניגש אל ארון הספרים שלו והוציא ספר אחד, ראה שזה כתב יד מדברי תורתו, הוציא עוד ספר ועוד ספר וכולם היו מכתב יד מתורתו, שאל את החסיד מהיכן אתה יודע שזה הי' כוונתי, וכאשר שמע החסיד דברים אלו אמר בלבו אם לא כוונתי לדעתו ואין זה דברי תורתו, א"כ למה טרחתי כל הטירחא ומה לי הספרים הללו, ונכנס לבית המבשלות וזרק כל הספרים להאש הבוער שם, קודם פטירתו שאל הרה"ק מדינוב: "איז עפעס דא פון מיר" ואז מיהרו וליקטו מדברי תורתו כל אחד מה שזכר ומזה נתהווה הספר "צמח דוד".

כ' אדר

רבינו יואל סירקיש זי"ע בעל הב"ח

ואלה תולדות

רבינו יואל סירקיש, הב"ח, נולד בשנת שכ"א, בעיר לובלין, לאביו הג"ר שמואל יפה 'החסיד' – כפי שרבינו מכנה אותו, את תורתו קיבל מפי אביו ומפי רבותיו הגאונים, רבי שלמה ב"ר לייבוש, אב"ד לובלין, רבי צבי הירש שור מבריסק ורבי משולם פייבוש אב"ד קראקא, בהיותו עדיין צעיר ועול ימים יצא שמו לתהילה כגאון עצום ואיש אלקים ונקרא לכהן פאר כרב ואב"ד בעיר פרישאני שבגליל סלאנים, אח"כ התקבל לאב"ד בעיירות לוקוב מעזיבוז, בעלוא, לובמיל, שידלוב, בריסק דליטא, בה שימש ברבנות ארבע שנים ומשם עלה ונתעלה למלאות מקום רבו ברבנות העיר הגדולה כרכ"א דכולא ביה עיר ואם בישראל ק"ק קראקא.

בכל מקומות ישיבתו יסד ישיבות שהיו בית יוצר למאות תלמידים מופלגים, והרביץ להם מנועם תורתו, כשהוא מחדש יחד איתם את חידושיו הבהירים, אשר מאוחר יותר העלם עלי ספר, הנודע לכל בשם "בית חדש" בערוב ימיו חשקה נפשו לעלות לארץ הקודש, אולם הדבר לא עלה בידו, ונשאר בקראקא, שמה נסתלק לשמי רום ביום כ' אדר א' שנת ת"א, זקן ושבע ימים בהשאירו אחריו דורות ישרים, בנים תפארת אבותם, הג"ר יהודה

לייב אב"ד חאנטשין הג"ד שמואל צבי אב"ד פינטשוב, מבין חתניו הגאונים מפורסם ביותר רבי דוד הלוי בעל הטורי זהב זי"ע.

"בית חדש"

קדושתו וגדולתו הנשגבה של רבינו הב"ח היתה לשם דבר ובכל תפוצות ישראל היה מפורסם כעמוד ההוראה ביותר נתקבלו פסקיו אצל רובה"ק מאורי החסידות, ואף במקום שבא להקל נגד אחרים, וכפי שידוע מפסקו להתיר חדש בזמן הזה (או"ח סי' תפט יו"ד סי' קצג) וכפי שמסופר על מרן אור שבעת הימים הבעש"ט הק' זי"ע ששאל בחלומו, חדש בזמן הזה איך הדין, וענו אותו, שלאחר פטירת הב"ח צינו את הגיהנום ארבעים יום, מחמת שהיו צריך זה לכבוד הב"ח (ראה להלן) ובבוקר עמד הבעש"ט זלה"ה ושלח להביא שכר מן החדש ושתהו, ואמר כדאי הב"ח שמתיר לסמוך עליו (זכרון טוב).

כן מספר הגה"ק האבני נזר מסאכטשוב (בתשו' חו"מ סי' קטו) בבית הרבי מלובלין זי"ע היו נותנים על השולחן כוסמת של חדש, כי הרבי אמר מאחר שזקנו הב"ח מתיר אין לו לחוש (ועי"ש בהמשך דבריו).

ידוע עד כמה שהפליגו בשבחו של הב"ח, בלימוד תורתו שהיתה באופן נעלה עד מאוד, וכה דיבר פעם בקודש הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממאגלניצא זי"ע, כי חולה שהיה מתקרב ל' אמות של הלכה בעת לימודו של הב"ח היה מיד נושע ברפואה שלימה, ואף הוסיף לומר בשם היהודי הק' מפארשיסחא זי"ע כי מה שדברי הב"ח נמצא בכמה מקומות מוקשים, אין זה אלא מפני גודל ועוצם דביקותו בהשי"ת בעת כתבו את חידושיו (תולדות הנפלאות).

על אף שחיבר ספרים רבים בכל מקצועות התורה נקרא שמו בפי כל ע"ש חיבורו הגדול "בית חדש" על הטור והן הן הדברים שחיבר כשמצא "את שאהבה נפש – תלמידים חשובים מופלגים מקדרים בהרים, הררי נמרים, מאירי כספירים עוקרי טורי"ם, ורובים נעשו ראשי ישיבתו הורים ומורים, המה מטיבי ארץ, העומדים בפרץ, גודרי גדרים, מאירים לארץ ולדרים, והתאספו כולם עדרים עדרים, לשתות במצא דבריו הישרים כמסיני נמסרים, כי תורת אמת בפיו כנודע בשערים, ולא מעשה חידודים וציורים, כי אם דברי אלקים חיים אדיר באדירים, והוא גם הוא, כאשר ראה אותם פני להבים פניהם, הסביר להם פנים מאירות, והנעים להם אמרים טהורים, וראה ושמח לבו והתחדש כנשר נעוריו, ולמד עמהם בחדרי חדרים, כל הארבעה טורים לא פעם אחת ושתים, כי אם הרבה פעמים ואז חיבר החיבורים (מתוך הקדמת בנו הג"ד שמואל צבי להב"ח טואו"ח).

בהקדמתו לחלק חו"מ נתן רבינו טעם לשבח "בית חדש" כי לא האספתי בביתי, ובחיבורי זה לא הבאתי דברי הגדולים שמעולם כי אם בשביל דבר שנתחדש בהם או קושיא ופירוקא או פירוש חדש, או פסק דין כאשר יראה המעיין.

הוסיף עליו הרה"ק רבי חיים חייקא מאמדורא זי"ע כי לכך נקרא שמו בית חדש יען כי נשמה חדשה שכנה תמיד בקרב מחברו, כי כפי שקיבלה צח ונקי כן החזירה (שערי אריה).

סיפר הרה"ק רבי אברהם מפאריסוב זי"ע, כאשר התכונן הב"ח להדפיס את ספרו, מסרו קודם להגהתו של אחד מהל"ו צדיקים נסתרים שבדור, כשחלף זמן רב והלה עדיין לא החזיר לו את הכתבים, פנה אליו רבינו ושאלו לפשר הדבר ענהו הנסתר את ספרך מצאתי בתכלית השלימות, ועל כן ראוי הוא לעלות על שולחן מלכים, ברם זאת תדע כי בהפצת ספרך בעולם תסתיים ותושג מטרת ירידתך לעולם ותהיה מוכרח להסתלק מן העולם, ולפיכך מעכב אני אצלי את החיבור כי הדור עדיין צריך למעלתו – לשמוע הדברים נענה רבינו ואמר אם כן הוא הדבר הריני מוסר למסור נפשי עבור הפצת תורתי בעולם ותיכף החזיר לו הצדיק את הכתבים (זכותא דאברהם).

ואכן כשסיים רבנו להדפיס רוב חלקי ספרו נסתלק למרום, וכפי שכותב החיד"א בשה"ג ושלשה חלקי הבית נדפסו בחיי הרב, ובעוד שהיו מדפיסים חלק או"ח שנת ת' נסע הרב ארח חיים לאור באור החיים.

בנו הג"ר שמואל צבי מספר בהקדמה הנ"ל אבי השביע אותי שבועה חמורה שלא לנגוע מהונו אפילו חוט השערה עד אשר ידפסו הספר עד גמירא.

ספרים רבים השאיר בכתי"ק ורק חלק מהם ראו את אור הדפוס וביניהם הגהותיו על ש"ס וראשונים, שו"ת הב"ח, פי' על כל התפילות ע"פ קבלה, "משיב נפש" על מגילת רות, ועוד.

אודות חיבת הצדיקים לספרו זה האחרון מצאנו עדותו של עד נוכח, הרה"ג ר' חיים ישכר גראס ממונקאטש שכותב במכתב להרה"ג ר' יהונתן הלוי אייבשיץ דומ"ץ בוואשא אספר מה ששמעתי מאדומו"ר הגאוה"ק רשכבה"ג מרן רבי ישכר דוב רוקח זצ"ל האבד"ק בעלז, בהיותו פה מונקאטש בחודש סיון תרע"ט דרש אחר ספר 'משיב נפש' להשיגו, והודעתיו כי נמצא הספר אצלי, והבאתי אליו וקרא בו והיה לו למשיב נפש, וסיפר לי כי האדומו"ר הקדוש מו"ה מרדכי מטשערנאביל זצ"ל (חותנו זקינו) השתוקק להשיג הספר משיב נפש הנ"ל (כי לא היה שכיח כלל בימים ההם כידוע) ויהי היום הביא לו אחד הספר הנ"ל, אז לקחו הרה"ק הנ"ל ועיין בו לערך שתי שעות רצופות, ואח"כ החזיר לו הספר ואמר אדומו"ר שמה שהחזיר לו הספר ולא ביקש ממנו שישאירו בידו היה חידוש גדול ע"כ שמעתי מפי קדשו.

רבנותו ונדודיו

רבינו ישב כאמור על כס הרבנות בקהילות רבות, בהם העמיד את הדת על תילה והרים את קרן התורה שהיתה מונחת שם בקרן זווית, עד שהפכו מקומות אלו להיות לתל תלפיות שהכל פונים שמה, באמת אמרו שאחד מנימוקי מרן הבעש"ט הק' זי"ע שאיזה לימים את העיר מעזיבוז למושב לו היתה יען כי הב"ח בעת כהונתו שם השפיע בה טהרה וקדושה יתירה (שערי אריה).

ביקש רבינו לישב בשלוה אך דא עקא קפץ עליו רוגזם של כת מתנגדיו שמירדו את חייו, עניות רדיפות ומכאובות היתה מנת חלקו בשנת רבנותו, עד שהגיע אל המנוחה ואל העשירות בכהנו בק"ק קראקא, ביותר סבל בשנים שע"ב שע"ד, כששימש בעיירת בעלז ומסופר שפעם בערב שבת שמע בחצר ביתו, קול ציוץ צפרים, ומיד נכנס לביתו וציוה להכין סעודה מספקת לשלושה אנשים באמרו שזה עתה בישרוהו הצפרים כי משלחת של שלשה אנשים עתידה להגיע אליו ובאמתחתם כתב רבנות מק"ק קראקא.

באותו יום כתבו פרנסי העיירי מכתב פיטורין ונתנוהו לשמש הקהילה שימסרהו לו כשאזהרתם בציודו לבל יהין לבוא בשבת

לביהמ"ד השמש שלא אבה לצערו בערב שבת, לא מסר לו את המכתב ביום השבת, כשהגיע רבינו אל התפילה, ובעלי המחלוקת רצו לעשות בו שפטים, עיכב בעדם השמש, באמרו כי הוא הוא האשם יען שלא קיים את דבר השליחות.

במוצאי שבת נכנס אליו השמש למסור את המכתב וסיפר לרבינו את הדברים כהוויתן גילה לו הב"ח כי כבר מוכן מקומו בקראקא, והוסיף לומר אלו שרדפוני וגרמו לי לטלטול וצער רב, לא יזכו לבוא אל המנוחה ואל הנחלה, אף לאחר מותם.. ואתה שמסרת נפשך עבורי וחסכתי ממני עגמת נפש בשבת קודש יברכך השי"ת בבן גדול וקדוש. ואכן, נולד לו בן ויקרא שמו בישראל יצחק לימים התמנה לאב"ד בעלזא, והתפרסם כאיש גדול וקדשו, הרה"ק רבי חנוך העניך דוב מאלעסק זי"ע בעל הלב שמח חתנו של כ"ק מרן מהר"ש מבעלזא זי"ע היה נכדו בן אחר בן.

בשנת תר"ו רצו השלטונות לסלול מסילה חדשה שתעבור דרך בית החיים בבעלזא ויצאה הגזירה מאת המלכות לפנות את חלקת ביה"ח ולהעביר את הטמונים אל מקום אחר על אף מאמציו הכבירים של מרן מהר"ש זי"ע לבטל את הגזירה, נחרש ביה"ח ולא נשאר שם קבר עד אחד, הוא קברו של הרה"ק רבי יצחק אב"ד בעלזא זי"ע שנולד בזכות ברכתו של הב"ח.

ציוה מרן ז"ל שיקחו את כל העצמות שנעקרו ממקום מנוחתם, עם העפר שסביבם, ויניחום בעזרת הנשים של ביהמ"ד, בלילה היהא שמעו קול רעש גדול מעזרת הנשים באו בבהלה אל מרן מהר"ש וסיפרו לו את הדבר ענה להם מרן אל לכם להיבהל, מתים אלו הם אלו שציערו בשעתו את הב"ח, והוא אשר ברכם שלא יזכו למנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב...

לאחר שגמרו לסלול את הדרך ציוה מרן זי"ע להחזיר את כל העצמות עם העפר ולקברם סמוך למקום שהיו מקודם, והוא המקום הידוע שהיה נקרא בפי תושבי העיר "ביה"ח הישן".

עוד יסופר כי כשנולד בן להגה"ק מאלעסק זי"ע ציוה זקינו השר שלום לקרוא לו בשם יואל בהטעימו הרי נכדי הב"ח אנו הילד גדל והפליא את עין כל רואיו בחריפותו המופלאה וכולם ניבאו לו גדולות ונצורות אולם לדאבון כל לב, נקטף באיבו בהיותו בן שבע שנים כשניחמם מרן פנה אל בתו השבורה ואמר לה בזה"ל בתי האם לא טוב לך שהב"ח הקדוש שכן אצלך שבע שנים..."

בהעלותו למרום

הגה"ק בעל ה'תוספות שבת' כותב בהקדמה לספרו אודות, פרשת גדולת בעל הבתים (רבינו הב"ח) אשר גדלו המלך האמיתי כבר נודע בשערה", ומספר שבהעלות ד' אותו לשמים בסערה הכריזו עליו פנו למקום לר' יואל מקראקא הבירה ודבר זה נתגלה על ידי רוח אחד שהיה מסיח לפי תומו את המאורע.

עובדא מפולאה סיפר קדוש ישראל מרוזין זי"ע בהעלות הב"ח לעולם העליון לא מצאו בו שום שמץ פגם ונחתך דינו להיכלי הצדיקים בגן עדן, עם נתינת פסק הדין נאספו ובאו נשמת החוטאים בטענה לפני השי"ת, כי לו היה הב"ח עובר לכה"פ דרך פתחה של גיהנום היה ודאי מוציאם משם לחרות עולם, מיד הגיע המקטרג כשבאמתחתו עבירה אחת שמצא אצלו והוא כי פעם בעברו בשוק ליד עגלה שהיתה רתומה לשור וחמור יחדיו שהם כלאים, נתעטש הב"ח ומחמת כן התחילו אלו ללכת מעט, ואמנם מיד נגזר עליו לעבור דרך פתחה של גיהנום, וצינו את הגיהנם למשך מ' יום.

ובכך המשיך הרה"ק מרוזין לפרש את מאמר הפיוט (יוצר לפר' פרה) "לטהר טמאים לטמא טהורים באומר קודש" לטהר טמאים, כשרוצה השי"ת לטהר את אלו החוטאים בנפשותם, אזי לטמא טהורים, מחפש הוא איזה עבירה אצל הטהורים הצדיקים, שהוא לפעמים באומר קדוש, עבירה שנגרמה על ידי הקדוש רק באומר. (נר ישראל)

עוד סיפר משמו בנו הרה"ק ר' דוד משה מטשארטקאב זי"ע כי הב"ח נשבע פעם שלא יכנס לגן עדן, עד שיושעו בני ישראל בגאולה שלימה אחר הסתלקותו, בהגיע לעולם שכולו טוב, שכח משבועתו זו ונזכר בה רק לאחר שנכנס שלם ברגלו האחת, ונשאר לעמוד על עמדו כשרגלו האחת בפנים והשניה בחוץ, והחל לשאת דרוש מתוק מאוד ונתקבצו אליו הרבה נשמות ומשרתי עליון וכך הוא עומד עד היום ואומר דרשות (דברי דוד טשארטקוב).

כעין דברים אלו מביא בהקדמה לשער הגלגולים להרה"ק רבי צבי מאיר, ששמע מאביו בעל התפארת שלמה בשם הרה"ק רבי דוד מלעלוב שכאשר נסתלק הב"ח לעולמו כיבד אותו בבי"ד של מעלה, לדרוש ברבים והסכים לכך רק בתנאי שיצננו את הגיהנום למשך שלושים יום לטובת הרשעים שנידונו שם.

כ"א אדר

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע בעל "נועם אלימלך"

צור קודש מחצבתו

נולד בשנת תע"ז לאביו הצדיק רבי אליעזר ליפא ז"ל ולאמו הצדיקת מרת מירל (עיין בס' תורת הרבי ר' זושא דף יב שהרה"ק הר"ר זושא העיד ששרתה שכינה במקום שאמרה אמו ברכות השחר) שזכתה לבנים צדיקים שהאירו פני תבל בשכר צניעות יתירה שהי' בה, כי אביה הי' לו בית מזיגה, והיא היתה עומדת שם כל היום לספק משקה להבאים לקנות, וכדי להרחיק את הערלים השיכורים מעמה, כסתה מקצת פני' בצעיף, ודברה אליהם כמתנמנמת (פארשלאפן), ועוד פעולות שונות, וגילו לה מן השמים שבשכר זה תזכה למנורה של שבעה נרות, היינו שבעה צאצאים צדיקים [עי' יומא דף מז ע"א שקמחית זכתה לשבעה בנים כהנים גדולים בזכות צניעותה] (י"ג אורות).

ולא נודע לנו רק ששה מהם, הרבי ר' אלימלך, הרבי ר' זושא, רבי נתן אבד"ק סטיטשין, רבי אברהם מ'קעניגסבורג, אחותיהם: זקנתה של הרה"ק הבני יששכר, והרבנית מ' עלקא, זו' של הרב בכרך מטיקטין, הרר"ז הי' גדול בשנים מאחיו הרר"א, אחד מאחיהם הי' נוהג להשום עם עופרת עלי נייר את כל דיבור ומחשבה שלא הי' כראוי במשך היום, ובלילה עשה תשובה בבכיות עד שנמחק הכתב על ידי דמעותיו.

השר שלום מבעלז זי"ע אמר פ"א הכרתי יהודי שהכיר את אמו של רבי אלימלך זי"ע, ולולא זאת לא הייתי מאמין שהרבי ר' אלימלך היתה ילוד אשה (אוצר ישראל).

יש עוד קבלה בין החסידים איך זכה לבנים הקדושים אלו, והיא, שדרכו של ר' אליעזר ליפא הי' שבכל פעם כשנסע על הדרך עם העגלה שלו אזי כל איש ואשה אשר פגש בדרך לקח אותו על העגלה שלו, פ"א כשדנו אותו בב"ד של מעלה, וגבר מדת גמילות חסדים שלו ודנוהו לכף זכות וגמרו את דינו לטוב, אבל הבעל דבר אמר כי הוא ינסהו על ככה, פ"א נסע על איזה יומא דשוקא בא הבע"ד לקראתו מלובש בבגדים קרועים ושקו אשר הי' קשה מנשוא על כתפיו, ר' אליעזר ליפא עצר את מרכבתו ליד הזקן וביקש ממנו לעלות על המרכבה, אולם העני סירב לעלות, ואמר לו כבר הלכתי כמה וכמה פרסאות ברגל, ולא אמרת לי מאומה, ועכשיו נזכרת, ר' אליעזר ליפא ניסה להצטדק בפניו שלא ראה אותו אלא עכשיו, אבל עני עמד בדעתו ולא רצה לעלות בשום אופן, והוסיף ואמר הלא עד העיר הגדולה יש עוד כמה וכמה כפרים אשר הוא רוצה לעבור ברגל ולקבץ נדבות, ואם יסע עמו עד העיר הגדולה יפסיד הכסף, אמר לו ר' אליעזר ליפא כי הוא ישלם לו זאת בכפלי כפליים רק כי יבא עמו על העגלה, אבל האורח מיאן גם בזה, ואחר רוב הפצרות שלא כדרך הטבע נענה להניח לכה"פ שקו אשר יבוא אח"כ לקחתם ממנו, וגם זה בשכר, כאשר בא ר' אליעזר ליפא לעיר כבר מצא את העני שהמתין על חבילתו, אז גילה עצמו לפניו שהוא הבעל דבר וכי לנסותו הוא בא, ויען כי עמד בנסיון, זכה בדינו, והוסיפו לו עוד שנה מן השמים, ועתה יש לו שהות לשוב בתשובה שלימה, שעי"ז יוכל לנחול עוה"ב, חשב ר' אליעזר ליפא א"כ איפה מה לו לנסוע על יומא דשוקא ילך וישוב אל ביתו, וכן עשה, ופנה מכל עסקיו, ופשפש שנה שלימה בתשובה ומעש"ט, בצאת השנה חזר הבעל דבר אליו ואמר לו כי עכשיו מבשר טוב הוא, כי יען חשבת דרכיך לכן הוסיפו לך עוד כ' שנים, ותוכל לבחור או עשירות או בנים טובים, ובחר בנביאים טובים, וכך זכה לבניו הקדושים אשר בזכותם אנו קיימים (דברים ערבים).

יש נוסחא אחרת לגמרי, כי לר' אליעזר ליפא כבר הי' לו ג' בנים, ותמיד הי' עוסק במצות "פדיון שבויים", פ"א בא אצל אדון אחד אשר לקח בתפיסה יהודי אחד, שהי' חייב לו כמה אלפים, ורצה ליתן אלף כסף בעד היהודי השבוי, והאדון רצה ג' אלפים, ובניו הק' אמרו תהלים ובקשו לד' כי האדון יקח מאתו הסך אלך כסף, ואמר להאדון מה לך מן היהודי הנתפס, הלא בזה לא ישתלם לך החוב קח נא את האלף כסף, והפציר בו מאד עד שהסכים לקחת את הכסף, ושחרר את היהודי, ואמר לו האדון, אם אתה מוכן לתת אלף כסף בעד אחיך ע"כ אני רואה עליך שאתה איש ישר, ועתה איעצך תסע למקום פלוני אצל גיסי האדון, וקח מאתו הפשתן אשר יש לו למכור, ואני אתן לך מכתב כי ימכרם לך בזול באשר כי אתה איש טוב, אמר לאדון הלא אין בידי מאומה כי כל הכסף אשר הי' לי נתתי לך, אז החזיר לו האדון את האלף כסף וגם נתן לו מכתב לגיסו, ונסע שמה וראה את הפשתן כי טוב הוא מאוד, והאדון אמר לו מחיר מוזל מאוד, והוליך אותו לבתי אוצרות שלו אשר היו מלאים פשתן, ויהי כאשר הלך באוצרות ביתו שמע קול נהי ויליל, שאל את שומר הבית מי הוא שמה, אמר השומר הבית וכי חי הוא עודנו, הלא שמה נאסר יהודי אחד זה כמה ימים ולא ניתן לו שום מזון והיאך יוכל עוד לחיות, הלך אל האדון ופדה אותו ולקחו אל רופא שירפאהו וכדו', אח"כ שאלו האדון האם יקח מאתו הפשתן, ענהו, האיך אוכל עשות מסחר עם אדם כמוך אשר תוכל עשות מעשים כאלה עם בן אדם, אמר לו האדון, אם כן הוא הדבר הנני להבטיחך לבלי לעשות עוד מעשים כאלה, ועבור זה הנני נותן לך את הפשתן עוד בזול יותר מכאשר אמרתי לך וגם הכסף אשר נתתי לי אבא בחשבון לפרעון דמי הפשתן, למען כי ידעתי כי את מעותיך הנחת על קרן הצבי לפדות איש ישראל, ולקח הפשתן והרויח אצלם הון רב, וכאשר בא לביתו הלכו לקראתו בניו האחים הק' ושאלוהו: אבי אבי האם קיימת שמה מצות פדיון שבויים, כי מאז רוח הקודש הופיע עליהם וידעו כי אביהם נשלח שמה מן השמים לקיים מצות פדיון שבויים, (דברים ערבים).

סיפר הגה"צ ר' מאטיל סלאנימער זצ"ל שר' אליעזר ליפמאן, פגש פעם אתח בדרך נכרי שסוחב יהודי שקשור לזנב הסוס, ניגש אל הנכרי וביקש ממנו שיעזוב את היהודי והוא ישלם לו מה שמגיע לו ממנו, אבל הנכרי לא הסכים, עד שהבטיח לו שיתן לו כל הכסף אשר נמצא אתו, ונתרצה הנכרי והתיר את היהודי, וביקש היהודי מר' אליעזר ליפמאן שיגיד לו איזה שכר רוצה שישלם לו עבור זה, ולא רצה כלום, אז ענה היהודי ואמר אני אקח עלי עונשי הגיהנם מה שמגיע לכבודו, והסכים ר' אליעזר ליפא, ועבור איזה שנים בא היהודי הנ"ל לר' אליעזר ליפא, ושאל אותו ר' אליעזר ליפא מה מבוקשו, ענה, שכבר בא מעולם האמת וחלק הגיהנם שמגיע לי כבר קבלתי, ועתה צריך אני לקבל חלק הגיהנם שקבלתי מכבודו, ובהיות שהיסורים נוראים מאד, לכן באתי לבקשכם לוותר על זה, אז ענה ר' אליעזר ליפא בוודאי הננו מוותר, וחלילה שיענש ויסבול יהודי עבור עונותיי, ויצא כרוז מן השמים כי בשכר זאת בניו יוציאו יהודים מהגיהנם (אוצר ישראל).

כשהגיע לפרקו נשא לאשה את בת הגה"ק ר' אהרן מרגליות זצ"ל, אחיו של הגה"ק ר' אלעזר רוקח זצ"ל מאמסטרדם, בעל "מעשי רוקח".

אזי אל"י–מלך שמו נקרא

הגה"צ האדמו"ר מהר"י מפשעווארסק זצ"ל אמר בשם צדיקים, שלא מצינו את השם "אלימלך" מימות אלימלך במגילת רות עד הר"ר אלימלך, דכפי הנראה לא הי' צדיק וגדול הדור מפורסם בשם אלימלך, והנה אלימלך ההוא במגילת רות, הי' עשיר וברח מא"י למואב בשנת רעבון כי לא רצה לפרנס עניים ולתת צדקה, וצדיקים היו אומרים שאולי תיקן הר"ר אלימלך את חטאו ע"י צדקת פזרונו בישראל, שהרי הר"ר אלימלך פזר נתן לאביונים במדה גדולה, וכפי שרואים ממכתב שכתב הר"ר אלימלך שבו מבואר אודות מנהגו שמקפיד שלא ילין פרוטה בביתו, (י"ג אורות).

בת אחותו של הר"ר אלימלך זי"ע הלא היא אמו של הרה"ק ר' צבי אלימלך מדינוב זי"ע בעל בני ישששכר בא לפני דודה הר"ר אלימלך שיברכה בבן זכר, הבטיח לה בן שיאיר את העולם בתורתו ובקדושתו, ותקרא את הבן הנולד בשם "אלימלך" על שמו, ובשנה ההיא נולד לה בן, וכאשר הי' קשה לה לקרות על שמו של דודו שהי' עוד בחיים חיותו, על כן קראה שמו "צבי אלימלך", וכאשר גדל הילד הביאוה להר"ר אלימלך ויאמר לה הר"ר אלימלך "א הירש איז נישט קיין מלך" אילו היית קורא אותו אלימלך הי' כמוני, ועתה הוא חציו, אבל בכל זאת זה הקטן גדול

יהי׳ ויאיר בתורתו וקדושתו בכל העולם, וכן נתקיים ברכתו כידוע (עשר צחצחות).

ובין החסידים מקובל שלסיפור זה כרוך עוד חלק, והוא שבת אחותו של ר׳ אלימלך הנ״ל לא זכתה לזרע של קיימא כמה שנים, והלכה לבקש מדודה הקדוש שיברך אותה בזרע של קיימא, אז שאל אותה אם ציערה איזה בן אדם, וחשבה כמה דקות וענתה: לא שמיום עמדה על דעתה לא ציערה שום אדם, שאל אותה אם ציערה פעם איזה בעל חי, וענתה לו מיום עמדי על דעתי לא ציערתי בעל חי, שאל אותה אם ציערה פעם איזה דבר הצומח, וחשבה כמה דקות, וענתה שעכשיו היא נזכרת שפעם שיחקה עם חברותיה בחצירה, וקיבלה מכה קשה מאילן אחד, וקיללה את האילן שיתייבש ולא יוציא פירות, וכן הוה שנתייבש, אמר לה הרה״ק הנ״ל אכן נודע הדבר שהיא מידה כנגד מידה, בגלל שעל ידך לא מוציא האילן פירות, על כן גם את לא מוציאה פירות, על כן תתפללי שהאילן יחזור לקדמותו, ואחר כך תלדי בן ותקראי אותו על שמי, וכן הוה האילן התחיל להוציא פירות, והמשך העובדא היא כדלעיל.

ידוע שהיו רגילים האחים הקדושים הר״ר אלימלך והר״ר זושא לקרוא כל אחד בשמו כידוע, דהיינו שהרר״א קרא זושא זושא, והרר״ז קרא מלך מלך, אמר הרה״ק ר׳ מאיר שלום מקאלושין זצ״ל בזה כי לדעתו בטח שהי׳ כוונתם לעורר בזה מדות היסוד ומלכות, וזה שהרר״ז קרא זושא זושא, כי זושא גימ׳ השם שד״י שהוא שם היסוד, לעורר בזה את מדת הצדיק יסוד עולם, והר״ז קרא מלך מלך לעורר בזה מדת המלכות שיהיו מכוונים ומוכנים זה לזה, וכן בספרי הרה״ק מלובלין זי״ע מצינו כ״פ שמביא את הר״ר אלימלך בשם מלך לבד (נהר שלום).

אצל בתו של הר״ר אלימלך זי״ע הרבנית מיריש ע״ה לא נתקיימה אצלה הילדים ל״ע, פ״א נתגלה אליה הרר״א לאחר הסתלקותו עם עוד זקן אחד, ואמר לה כשיולד לך בן בעזהשי״ת אזי תקרא שם בנך הנולד על שמי ועם שם זה הזקן, ושאלה את הרר״א מה שם הזקן, אמר לה שזה הזקן הוא רבי פנחס מקוריץ זי״ע, וכך הוה שולד לה בן וקראו שמו בישראל פנחס אלימלך ע״ש וכשנתגדל רבי פנחס אלימלך נעשה לרבי גדול (אוצר ישראל).

בשערי החסידות

לפי המסורת נתקרב רבי אלימלך אל דרך החסידות ע״י אחיו הרבי ר׳ זושא זי״ע, שהוא הי׳ כבר נמנה בין גדולי התלמידים של המגיד הגדול ממעזריטש זי״ע, והאגדה מספרת איך קירב הר״ר זישא את אחיו לחסידות, שפ״א בא אל אחיו רבי אלימלך, והזמין אותו הר״א לסעוד אתו על שולחנו, כאשר בא הרבי ר׳ זישא אל הר״א, סיפר לו על מנהג הזהירות שהונהג ע״י הבעשטה״ק זי״ע, שלא לאכול בשר אלא אם בדקו בעצמם את סכין השחיטה, ונראו הדברים בעיני הר״א, והזמין את השוחט אל ביתו, והראה להם את הסכין, אולם הסכין לא מצא חן בעיניהם, ובדקה עוד פעם ועוד פעם וכל פעם לא נמצא יפה, השוחט שכבר הי׳ מנוסה בתפקידו כבר עשרות בשנים ומעולם לא יצא מתחת ידו תקלה, נשתומם למראה עיניו, ולבו נשבר בקרבו, ודמעות החלו מנצנצות בעיניו, אח״כ נטל עוד פעם הר״ר זושא את הסכין ובדקו, ונמצא יפה, ויהי לפלא בעיני הר״א, כאן מצא הר״ר זושא מקום להסביר לאחיו אחד מעיקרי החסידות, כי גבהות לב תועבה לפני ה׳, וכל עוד שהשוחט הי׳ בטוח בעצמו, לא הי׳ יכול לכוון את סכינו יפה, ורק לאחר שחזר בתשובה הוטב גם בעיני ה׳, והרר״ז החל לשדל את אחיו לבא עמו לראוונא עיר מושבו של המגיד הגדול באותו זמן, ודר״א נענה לו, ובקוצר הימים הי׳ נמנה בין אריות שבחבורת תלמידי המגיד זי״ע.

אמר הרה״צ ר׳ נחום׳טשע מראחמיסטריווקע זצ״ל, שהרר״א הי׳ יכול להיות אצל הבעל שם טוב הק׳ זי״ע, כי בעת ההסתלקות של הבעשטה״ק הי׳ כבר הרר״א יותר מארבעים שנה, רק כידוע הי׳ הבעשטה״ק תלמיד מהנביא אחיה השילוני, והרר״א הי׳ לו ניצוץ מאחי׳ השילוני, לא הי׳ יכול להיות שהרב יסע לתלמיד (אוצר ישראל).

בריש חבורתא

לאחר הסתלקותו של המגיד זי״ע, הסכימו כל החברייא קדישא כאיש אחד בלב אחד לקבל עליהם לרב ולמורה את הרבי אלימלך, למלאות את מקומו של רבם הגדול, ואכן הר״א מילא את מקומו של מנהיג החסידות כרבם השלישי אחרי הבעשטה״ק זי״ע מייסד החסידות.

וידוע מה שאמר הרבי ר׳ זושא מאניפאלי זי״ע אחרי הסתלקותו של אחיו הרר״א, שיסוד החסידות היא על יסוד פסוק זה ״ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והי׳ לארבעה ראשים״, פי׳ ״עדן״ – זה הבעשטה״ק, שע״י נתגלה בעולם נועם ועדן הגנוז בחסידות, ״ונהר״ הוא הרבי בעל המגיד ממעזריטש זי״ע, שדלה והשקה והפיץ תורת רבו הבעש״ט, ״הגן״ הוא הרבי ר׳ אלימלך, ו״משם יפרד לארבעה ראשים״ הם: החוזה מלובלין, המגיד מקאזניץ, והרבי ר׳ מענדל׳ע רימאנאווער, וה״אוהב ישראל״ מאפטא, זי״ע, שעל ידם התפשטה אור זו החסידות ברחבי פולין וגאליציי׳,

וצדיקים השווהו ממש לבעשטה״ק זי״ע וז״ל הרה״ק בעל ״מאור ושמש״ (פ׳ אמור): ״והי׳ העולם שמם עד שבאו שני המאורות הגדולים בעולם, הבעש״ט הקדוש, ואדמו״ר הרב רבנו אלימלך נבג״מ, והם פתחו שער לד׳ צדיקים יבואו בו״, עכ״ל.

קבע מושבו בליזענסק הסמוכה לשינאווא, בספר ״אוהל אלימלך״ מביא שמקודם נתקבל לאב״ד לעיר שינאווא אבל מחמת מחלוקת שהי׳ לו בעיר עזב את העיר ונתיישב בעיר ליזענסק.

והמונים החלו נוהרים אליו ליהנות מזיוו ולשבוע מטיבו, ואז החל לגלות את כוחו הגדול, והתלקטו סביביו גדולי ומאורי החסידות, והי׳ נקרא בפי כל צדיקי תבל ״די רבי פון אלע רבי׳ס״.

פ״א ישב בחדרו, והחברייא קדישא ישבו בחדר הסמוך ועמדו אז לעשות איזה ענין גדול שהי׳ כגירא בעינא דשטנא, ובא הבעל דבר והזהירם שיחדלו מזה, ואם לא, ישקיע כל כוחותיו כנגדם, ויענו ויאמרו שאינם מתייראים ממנו, נכנס הבע״ד לרבם הרר״א וביקש ממנו שיזהיר לתלמידיו על זה, יצא הרר״א אליהם ומסר להחברייא אזהרת הבע״ד, והם השיבו כנ״ל שאינם מפחדים מהיצה״ר, אחרי כן חזר וביקש הבעל דבר מרר״א שימסור להם את אזהרתו עוד פעם, ושוב יצא הרר״א להחברייא והזהירם, והם השיבו כבראשונה, אחר כך בא הבע״ד פעם שלישי להרר״א, ואמר שאם אמנם אינו יכול לעשות להחברייא כלום, אבל בזאת

יתאמץ, שיעשה את כל העולם לחסידים, ויהי' אור וחושך משתמשים בערבובי'.

בקשר לתלמידיו הק' מסופר עוד, הגאון רבי מרדכי זאב אורנשטיין זצ"ל (אביו של הגאון בעל ישועת יעקב זצ"ל) כתב להרר"א ששמע שהוא מתפאר שתלמידיו זוכים לגילוי אליהו, ועל כן מבקש ממנו שגם הוא יזכה לגילוי אליהו, השיב לו הרר"א אמנם יש לתלמידיי גילוי אליהו, אבל מה ששמע מע"כ שאני אמרתי כך אינו אמת, ומה שמע"כ חפץ גם כן לזכות לגילוי אליהו, זה אינו בשבילו, כי לא לכך נוצר ("ג אורות ח"ב).

אחד מתלמידיו הי' הרה"ק ר' דוד מזשלין זי"ע, מסופר שכשהשיא הרר"א זי"ע אחד מבניו, על החתונה הידוע בשם "די גרויסע חתונה" שהיו מסובים שם הרבה צדיקים קדושי עליון, והכריזו שם שמי שלא תיקון חטאת נעורים שלו לא ילך לרקוד, וקפץ אז ר' דוד ואמר: "אבל מי שלא הי' לו כלל חטאת נעורים יש לו רשות לרקוד", והתחיל לרקוד בהתלהבות נוראה, הרה"ק בעל בני יששכר קרא את שם בנו בעל "צמח דויד" על שמו.

כשהתחיל הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע לנהוג נשיאות בחיי רבו הרר"א, נסע פ"א ר' דוד אליו ללנאצוט ששם הי' גר אז הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, כשנודע הדבר להרר"א נסע לזשילין לשאול לו למה נסע ללאנצוט (שהרר"א חשש שזה יזיק לו על אריכות ימים) ענה ר' דוד: "דער רבי איז צו הויעך, האב איך אים געזומען פאר א לייטער", מרן משינאווא כשסיפר זאת הוסיף ואמר "ראו השגה של חסיד, להשתמש עם הרבי מלובלין כסולם" ("ג אורות ח"ב).

עי' בספה"ק תפארת שלמה ריש פ' וילך וז"ל: וכידוע מאדומ"ו הרב איש אלוקים מוה' אלימלך זלה"ה שלעת זקנתו הי' קדושתו גדולה עד מאד שלא הי' באפשרי לדבר עם המסתופפים בצילו, עכ"ל.

בגו גלותא

ידוע הוא הדבר שהרר"א עם אחיו הרר"ז הלכו בגולה, ורבים השיבו מעון ולקרבם לדרכה של תורה, עיין בספר דברי אלימלך (פ' נח ד"ה ונראה לבאר) וז"ל: כאשר שמענו ונדעם, ואבותינו סיפרו לנו כי זה הי' מדתו של צדיק זה [הרה"ק הרר"ז זצ"ל] ואחיו אא"ז הרה"ק מוה' אלימלך זצ"ל אשר היו נוסעים ממקום למקום להכניס הרהורי תשובה בלב כל אחד אשר ראו ברוח קדשם עוונותיהם וכו' עכ"ל עיי"ש.

פ"א הגיע לביתו של גיסו של הרר"א הרב מבעגדין זצ"ל (הי' אדם גדול, הרה"ק מקומארנא זי"ע מזכירו בספרו), והוא לא הכירם בתחילה, ואמרו לו שרוצים לסעוד אצלו, הלך הרב ואמר לזוגתו שהגיעו אורחים חשובים, והלך עמהם לביתו, כשהגיעו לפתח הבית אמרו הרר"א והרר"ז שהרב יכנס קודם, ואילו הרב אמר שהם יכנסו מקודם, והי' שם ילד קטן ליד הדלת וראה שאינם נכנסים, הלך הילד ופתח גם דלת השני כי בהמשקוף הי' מחובר שני דלתות, וכולם נכנסו ביחד, ובירך הרר"א את הילד שיהי' לו אריכות ימים, והילד חי מאה ועשרים שנה,

כשנכנסו ביקש הרב מהרר"א שיטול ידיו לסעודה, והרר"א אמר קודם שיטול הבעה"ב את ידיו, והרב הי' מתענה הרבה תעניתים, והודה שיושב עכשיו בתענית, אז אמר לו הרר"א היתכן שהרב יתענה, רב העיר צריך ללמוד ד' חלקי שלחן ערוך, המחברים שעשו חיבורים על הלכות פסח יש להם טענות כי ערב פסח מטורדים ואינם לומדים בחיבוריהם, לכם נעשה שאלות שיעיינו בחיבוריהם, ובזה שהרב לומד הלכות פסח ניצל העיר משאלות בהלכות פסח, ואם לומד הרב יודה דעה ח"ב ניצל העיר משאלות אחרות, אבל האיך יכול להיות שהרב יתענה, ופעל על הרב ונטל ידיו לסעודה, ואח"כ נתוודע בעיר שנמצאים כאן הרר"א והרר"ז, והתקבצו כל בני העיר ללוותם בהתלהבות עצומה, ופתאום ראו האיך שהרר"א והרר"ז נמצאים בתוך הקהל שירדו מהעגלה, ושאלו אותם הלא הולכים ללות אתכם לקיים מצות לויה, אמר הרר"א כי ראו האיך שיהודים מקיימים מצות לויה בהתלהבות רצו להשתתף עמהם (אוצר ישראל).

אצל הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב זי"ע קרה פ"א באמצע עריכת שלחנו הטהור שתפס איזה איש והטריח עצמו עד שהשליכו בחוץ, וסיפר הרר"ה, שכשהלכו הרר"א והרר"ז לערוך גלות, נתגלה אליהם פ"א אברהם אבינו ע"ה, על הר והראה להם הרבה נשמות ישראל שהיו רצים, ואמר להם אאע"ה "נישט אלע נשמות דארף מען מקרב זיין" (אוצר ישראל),

מסופר כשהלכו בגלות באו עד עיר ביאלא (במדינת פולין, שהוא על גבול מדינת דייטשלאנד), ורצו לעבור את הגשר המוביל לביליץ, ואמר להם הבעל דבר שאם ילכו הלאה, יעזוב את כל העולם ויתגרה עמהם, אחד מהם רצה להמשיך וללכת הלאה והשני לא רצה, ולכן לא המשיכו את דרכם, והנה פלא כי הנהר בין ביאלא לביליץ הי' רחב רק כשלשה או ארבעה מעטער, ואף על פי כן הי' נראה הבדל גדול, כי אנשי ביאלא היו יראים ושלמים ואנשים חסידים, ובביליץ כבר שלטה רוח המתחדשים, ואמרו שזה בא מחמת שהרר"א ואחיו הרר"ז לא דרכו כף רגלם בביליץ ("ג אורות ח"ב).

הרה"ע בעל שומר אמנים זצ"ל סיפר באופן אחר קצת שהרר"א ואחיו הרר"ז הגיעו פ"א סמוך לעיר אושוויטץ ורצו לעבור דרך עיר אושפיצין הנקרא אושוויטץ, אז נגלה אליהם הס"מ וא"ל אם תעברו דרך עיר הזאת, אזי יעזוב את כל העולם וילחם רק עמהם, ולא רצו להתגרות עמן לכן לא עברו, כי הבע"ד הרגיש בוודאי שיבטלו הגזירות שיהי' שם אחר רבות שנים (אוצר ישראל).

הרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר זי"ע התפאר עצמו שזכה לשמש האחים הקדושים הרר"א והרר"ז כשהי' ילד בן ח', שאביו הרה"ק ר' צבי הערש נסתר זי"ע אמר לו פ"א בהשכמה בבקר בשעה חמש, קח לעקיך און בראנפען ולך לחוץ ותראה שני אנשים, אל תשאל אותם כלום, רק תן להם הלעקיך והיי"ש.

ויסופר שפ"א נסע לעיר ראחוב סמוך להנהר ווייסל ובמקרה הלך בהרגב (בלאטע) והמשיך ללכת בהרגב, אח"כ אמר "מען מוז מיר זאגן וואס איז דא געווען אין בלאטע", ושום אדם לא ידע, עד שלבסוף בא זקן אחד וסיפר כדלהלן, שפ"א לפני פסח באו הרה"ק הרר"א והרר"ז לעיר זאת כשהלכו בגלות, והיו לבושים קרוע ובלוע, והי' שם איש אחד, שריחם עליהם ונתנו להם חלאטלעך חדשים, אחר קצת זמן חשבו, אנחנו נהי' לבוש בחלאטלעך חדשים הלא זה יכול להביא לידי גיאות, לכלכו החלאטלעך בהרגב, והרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר הרגיש זאת ברוח קדשו. (שיח זקנים ח"ב).

כשבא הרה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע אצל הר"ר אלימלך זי"ע בפעם ראשונה שאלו מי אתה, אמר לו בן ר' מענדלע

לינסקער אמר הרר"א דו ביסט דעם ר' מענדלעס זיהן דעם רוצח"ס זיהן, וכפל ושלש דעם רוצח"ס זיהן, וסיפר לו המעשה דיין טאטע איז געווען א רב, אמאהל בין איך מיט מיין ברודער זושא געגאנגען צווייא יאהר גלות, ככלות הב' שנים והי' רצוננו לילך לביתינו, זענען מיר געגאנגען צו אייער טאטן, וויא מיר זענען אריין געקומען אין שטוב איז ער געזעסן אין געלערנט, ולא נתן לנו אפי' שלום, רק הגביה ריסי עיניו (אויגען ברעמען) הקדושים והסתכל עלינו ואמר בזה הלשון "אזוי גייט מען גלות, אז איך וואלט געגאנגען גלות וואלט איך אנדערש געגאנגען", כששמענו את דיבוריו הק' תומ"י הרתענו בחזרה, וקבלנו לילך גלות עוד שנה תמימה, והיינו עוד יותר בצער עשרת מונים מכפי אשר היינו בב' שנים הראשונים, "ניא זאגט אליין ברויך מען א גרעסערע רציחה" (דברים ערבים ויו"ג אורות ח"ב).

תעניתים וסגופים

עבודתו עבודת הבורא הי' עבודה נשגבה, כרוכה בתעניתים ובסיגופים, וז"ל בס' באר משה של הרה"ק מקוזניץ זי"ע לר"ח אב: מה שראיתי מרבותינו הק' וכו' ובפרט מאדומ"ו הה"ק איש אלוקים בוצינא קדישא מו"ה אלימלך זצ"ל שכמה וכמה סיגופים עשה לו האיש הקדוש הזה, וכשהייתי אצלו כבר הי' במדריגה העליונה, ועדיין ייסר והכה את עצמו בכל יום בעשבים העוקצים ושורפים שקורין בל"א ברענעסטלין, חוץ שאר סיגופים ותעניתים ומקוואות שעשה הרב הקדוש הנ"ל, אשר מי יוכל להגיד ולספר, ותקצר היריעה מהכיל להעלות על המכתב גודל הסיגופים שעשה לו, עכ"ל.

הרה"ק מצאנז זי"ע אמר שמימות יהושע בן נון לא הי' מסגף גדול כמו הר"א, והסביר הרה"צ מהר"י מפשעווארסק זי"ע, דלכאו' היכן מצינו שיהושע בן נון הי' מסגף, שאולי הכוונה למה שכתוב (שמות ל"ג י"א) ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, וע"ש במדרש לקח טוב דר"ל אפילו בשעה שמשה רבינו ע"ה הלך למחנה בני ישראל הוא לא מש מהאהל משמע דלא מש כלל, (ודלא כבעה"ט עה"פ לא ימיש), ובוודאי אין עינוי גדול גדול מזה מלהיות מ' ימים רצופים במקום אחד. (י"ג אורות ח"ב).

הרה"ק מציעשנוב זי"ע אמר פ"א שר"א ישב בתענית משבת לשבת משך כ"א שנים, ואמר ששבע שנים התענה בשביל עצמו, ושבע שנים לטובת דורו, ושבע שנים לצורך דורות הבאים עד ביאת משיח.

אבל ידוע שהר"א בחר דרך זה רק לעצמו אבל לא היתה רוחו נוחה מתעניות לדורות החלשים אלו, וז"ל בנוע"א פרשת קדושים על הפסוק לא תכלה פאת שדך: שהנשמה נקראת שדה וכו', לא תכלה אותה על ידי שתסגוף אותה בתעניות וסיגופים יותר מדאי, רק הכל בהשכל, כדי לא תכלה ח"ו את נשמתך, שלא תוכל לעבוד הבורא ב"ה על ידי חלישת כחך שתחליש חלילה, עכ"ל, ועיין בספה"ק מאור ושמש להפטרת שבת שובה וז"ל: כי הנה ישנם אנשים אשר יחשבו כי תוכן התשובה הוא יום ענות אדם נפשו בתעניתים וסיגופים, ואולם לא בזה בחר ה', ובפרט בדורות האלו צוה לנו אדמו"ר הרב האלקי הקדוש מו"ה אלימלך זצוק"ל לבל יתענו יותר ממה שציוו חכמינו ז"ל כי כשל כח הסבל לסבול התעניות והסיגופים, ואין באפשרי לקנות שלימות ע"י תעניתים זולת מי שבטוח על כחו ואונו שיהי' יכולת בידו לקבלם, או פגם בעבירות חמורות יבוא לפני צדיקי הדורות להורות לו תשובה ועל ערום יעשה בדעת עכ"ל,

כשיצאה גזירת צבא רוסיא, גזר הרה"ק מאפטא זי"ע תעניתים רבים, ואמר: אם היו ישראל שומעים לי והיו מתענים ארבעים יום רצופים ובלילה יאכלו, הי' מביא משיח, ואילו הרה"ק מרוז'ין זי"ע לא הסכים לזה כי הדור חלוש ואין לטרוח עליהם בתעניתים, ואמר: אספר לכם מה ששמעתי מפי הרה"ק מאפטא בעצמו, פ"א נסעו בדרך בעגלה אחת הרבי ר' אלימלך ותלמידיו המה הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב והרה"ק מאפטא זי"ע ואותו היום היתה שבעה עשר בתמוז והי' חום גדול, והעגלה עברה על גב הנהר ושאלו התלמידים את רבם אם מותר להם לרחוץ פה בנהר כי החום גדול, והסכים להם, והם בהמתינם עד שירד רבם תחילה כי לא יניחוהו יושב לבדו, והנה בין כך השליך רבם ראשו הק' לאחוריו ונתדבק נשמתו למעלה, והמתינו עד שיתעורר מדביקותו, וכשנתעורר אמר להם: נו, מדוע לא רחצתם, אספר לכם מה שהי' כעת בעולמות העליונים, נערה אחת נחלשה מן התענית והרגישה כאב ראש, ובאתה לשאול אצל הרב העיר אם מותרת להפסיק התענית ולא מצא לה היתר לאכול מפני כאב ראש, והנערה נחלשה ומתה רח"ל, ובבי"ד של מעלה נעשה רעש מזה, והביאו לדין את אנשי כנסת הגדולה בטענה מדוע גזרו תעניתים על דור חלוש כזה, והשיבו: אנחנו לא חשבנו שיתארך הגלות יותר מאלף שנים, ובאלף שנים הראשון עוד לא הי הדורות חלושים כל כך – ואמר להם הרר"א – הרי לכם שבדורות הללו אין התעניתים חמורים כל כך מפני חולשת הדור, ואתם שואלים אם מותר לרחוץ בנהר, וסיים הרה"ק מרוז'ין זי"ע: את זה שמעתי מפי הרה"ק מאפטא בעצמו, ולבסוף הוא עצמו גוזר תעניתים, אתמהה (מעדני מלך).

עבודת התפלה

גודל כח עבודתו שבלב זו תפילה מסופר נוראות אשר כבר התחיל מהכנותיו לתפילה, דרכו הי' להתפלל תפילת ערבית בחדרו מיוחד בהתבודדות בקדושה ובטהרה, הרה"ק ר"נ מראפשיץ זי"ע הי' תמיד משתוקק מאד להיות אז בחדר ולראות מעשה רבו, פ"א התגנב עצמו אל תוך החדר והתחבא תחת המטה, והר"א נכנס כדרכו אל החדר וסגר הדלת אחריו, ולקח הר"א את האבנט לחגור עצמו, וכאשר סבב פ"א עם האבנט על מתניו נעשה אור גדול בבית אור יקרות שאין כמוהו, וכאשר סבב פעם שני נתגדל האור ביותר עד אשר לא יכול הרה"ק מראפשיץ לסבול את האור והתחיל להתעלף ויצעק צעקה גדולה, עד שהרגיש הרר"א, ואמר לו נפתלי בני אתה פה, לוא היית עוד בעת שאני סובב את האבנט פעם שלישית כי אז נפשך היתה יוצאת מגודל האור (עשר צחצחות).

כ"ש התפילה בעצמו הי' מלא התלהבות ודביקות הבורא, אחרי הסתלקותו של רר"א החליט תלמידו הרה"ק הרבי ר' מענדל'ע מרימנוב זי"ע לנסוע להרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוש זי"ע, אמנם בנסעו עלי דרך נכנס ספק בלבו אם לנסוע להרה"ק רר"ב או לאחיו הרה"ק מסדילקוב זי"ע בעל "דגל מחנה אפרים", כשהגיע הבעל עגלה לפרשת דרכים שדרך אחר מוביל למעזיבוז ודרך אחד לסדילקוב, טעה ונכנס בדרך המוביל לסדילקוב, והי' הרר"מ מתנמנם אז (או שרוי בדביקות) וכאשר הקיץ והכיר

שהבעל עגלה טעה, נענה ואמר שגם זה הדרך טוב, שהרי הוא בעצמו מסתפק הי' אם לנסוע להרה"ק ממעזיבוז או להרה"ק מסדילקוב, ומאת ה' היתה זאת,

בבואו לסדילקוב, ביקש אותו הרה"ק מסדילקוב שיספר לו איזה ענין מרבו הרבי ר' אלימלך, הגיד לו: הנה שמעתי ממורי הרבי ר' אלימלך שישנו גיד אחד מאחורי אוזן של כל אדם שאינו רועד משום אימה ופחד זולת ביום המיתה, אבל אצל מורי ראיתי שבשעת התפלה הי' גם גיד הזה מרתת, ונהנה הרה"ק מסדילקוב ואמר: שבני פולין מסתכלין החיטב (קוקן גוט) על רבם, הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע אמר: השמים בליזענסק מזוככים מתפלותיו של הרבי ר' אלימלך (י"ג אורות ח"ב).

פ"א הגיע הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע להרר"א על שב"ק, ואז יצא גזירת המלכות ליקח בנ"י לצבא, ושמע רבי משה האיך שאמר הרר"א לזוגתו הרבנית "הערסט וואס פאר א גזירה מען גייט גוד זיין אויפן כלל ישראל", ואמרה "ט וואס איז, ביי מוסף וועסטו מבטל זיין די גזירה", ורבי משה התחיל להכין עצמו לראות מה יהי' כבר בתפלת מוסף בשב"ק, וכשהגיע הרר"א לתפלת מוסף נפל על הארץ וחשבו כי כבר יצא נשמתו רח"ל, ור' משה צוה להביא בגד של אשה ולנגוע בהבגד את הרר"א, וכן עשו ותיכף אח"ז הקיץ הרר"א, אחר התפלה אמר הרר"א שכבר הי' בידו הגזירה לבטלה אם לא הקיצו אותו כי רצה למסור נפשו, והיות שהקיצו אותו מוכרח הגזירה לצאת רח"ל (אוצר ישראל וי"ג אורות ח"ב).

תפילה קודם התפילה

תפילתו – תפלה השוה לכל נפש לשפוך שיח לפני קונו – אשר חיבר הנקרא תפילה קודם התפלה ונתקבל ברצון בתפוצות ישראל, אודות התפילה סיפר הרה"ק הסבא קדישא מראדישיץ זיע שפ"א בהיותו בליזענסק בשנות נעוריו, ראה כמה אורחים גבהי קומה שהתקדמו במהירות לעבר ביתו של הרבי אלימלך, כשהגיעו אל פתח חצירו, כפפו קומתם ונכנסו אליו ואת הדלת סגרו אחריהם, ושהו שם במשך שעה ארוכה, ובצאתם מיהרו ביותר ואיש לא הספיק לראותם, כשנשאל הר"א על זה, גילה כי זה כמה שנים עוסק בהפצת ערכה של תפילה, ולצערו שרוב העולם אינם מכוונים בתפילתם כהוגן, רצה לתקן איזה תפילה קצרה, לתועלתם של המוני העם, שתהא שווה לכל נפש, "אנשי כנסת הגדולה שהרגישו בדבר שיגרו משלחת מיוחדת, להודיעו שלא לשנות אפי' תפילה אחת מן הנוסחא שסודרו על ידם", לאחר חילופי דברים הסכימו שיתקן תפילה מיוחדת לפני התפילה, בה יתפלל אדם לפתיחת שערי התפילה, ולאח"כ יוכל לכוון בתפילה כראוי, וזוהי תפילתו הידוע בשמה "די תפילה פון רבי אלימלך",

על אופן חיבור התפלה, סיפר הרה"ק מקאלאשיץ זי"ע, שהר"א הלך עם תלמידיו ביער, והתייצב כל אחד מהם בזוית אחת וחיבר קטע אחד מהתפלה, וקטע של כל אחד ואחד הי' הולם יפה עם הקטע שחיבר חבירו הסמוך לו, וכה נתחבר ונגמר כל התפלה, ולפי שהר"א הי' אז עמהם ועמד על גביהם, נקראת על שמו "תפילת הרבי ר' אלימלך" (י"ג אורות ח"ב),

ונתקבל בתפוצות ישראל להתפלל תפלה זו בכל עת רצון ובעת רעווא, הרה"ק ר' ברוך גארליצער זי"ע לא הי' ניחא ליה מה שאומרים ביוה"כ "תפלת זכה", והי' אומר שבמקום זה יש לומר "תפילת רבי אלימלך" (דברי ברוך).

מחבלי משיח יצלו לרווחה

בספר נתיב מצותיך (נתיב אמונה שביל ד' אות ה') להרה"ק מקאמארנא זי"ע מובא וז"ל: מו"ח הצדיק מוה"ר אברהם מרדכי מפינטשוב שמע מפיו של רבינו אלימלך בזה"ל: חידוש נפלא לי הוא על התנאים שצפו ברוח קדשם ועד סוף כל הדורות וכתבו כ"כ גזירות רעות ויסורים שיהיו קודם ביאת משיח, ולא ראו שאלימלך יהיה בעולם וכל אלו הרעות והגזירות כבר המתיק אותם וביטל אותם אלימלך, כ"ז שמע מו"ח זצ"ל מפה קדשו, עכ"ל.

וע"ע בספר מלבוש לשבת ויו"ט פ' עקב וז"ל: שמעתי מכ"ק אא"ז מו"ר (הרי"א מזידיטשוב) זלה"ה שאמר בשם הקדוש רבי אלימלך זצ"ל בזה הלשון: הגם אשר נאמרו כמה פסוקים אשר קודם ביאת משיח יהי' מלחמות גדולות ומלחמת גוג ומגוג, אמנם הוא הפעיל בתפלתו שלא יהיה עוד מלחמות רק המוכר קמח יעמוד במדה וימכור הקמח והמוכר סחורה על מלבוש יעמוד עם האמה וימדוד הסחורה ופתאום יבא אליהו ויבשר וישמר משיח בא, עכ"ל.

אבל אמר הרה"ק מצאנז זי"ע "קיין פלוימען צימעס וועט מען נישט עסן", והוסיף הרה"ק משינאווא זי"ע שמהגזירות והצרות שנותר, יוכלו לראות מה שביטל הרבי ר' אלימלך (י"ג אורות).

תוקף קדושתו

גודל קדושתו המופלאה רואין אנו מה שהביא בנו הרה"ק רבי אליעזר ליפא מחמעלניק זי"ע בספרו "אורח לצדיק" פ' תזריע מה שאמר לו אביו הרר"א כמה פעמים, וז"ל: והנשמה יש לה מעלה בהתורה ובשכל עליון עד שתגרום להגוף שתתהפך החומר לצורה, "כמו ששמעתי מאאמו"ר ז"ל שאמר כמה פעמים הלואי שיהי' לבני אדם נשמה טהורה מזדככת כמו הגוף שלי", וכל זה גרמה הנשמה בתורתה ובשכל עליון עד שנעשה הגוף מרכבה שלמה לקדושתו יתברך, עכ"ל.

הרה"ק ר' נפתלי ליזענסקער זי"ע (בן הרה"ק ר' אלעזר בן הרה"ק הרר"א זי"ע) הי' פ"א אצל הרה"ק מרוזין זי"ע, אמר לו הרה"ק מרוזין זי"ע גם אנו כעת היינו רוצים לנסוע לצדיקים רק אין לנו כח, "צו אייער גרויסען זיידן דעם גרויסען רבי אלימלך צו איהם וואלטין מיר געפארן" וסיים הרה"ק מרוזין, כי עשרה אצבעות של הרר"א זי"ע הם עשרת הדיברות, שתי ידיו הם שני לוחות הברית, וחמש מאות שנה טרם שירדה נשמתו לזה העולם ירדו כבר השפעות טובות בעולם בזכותו (אוצר ישראל).

פ"א דיבר הרה"ק מראפשיץ זי"ע מגודל מדריגות תלמידיו הקדושים של הרר"א, ה"ה החוזה מלובלין, המגיד מקאזניץ, והרבי ר' מענדל"ע מרימנוב, ואחר כך סיים ואמר: שלהרבי ר' אלימלך אינם מגיעין אפילו לקרסוליו, ופ"א הוסיף ואמר: לולא דמסתפינא מהזקן (כוונתו על הרבי ר' מענדל"ע שהי' הזקן שבין הצדיקים הנ"ל) הייתי אומר שהם היו כולם בבחי' בעלי תשובה, ורק הרבי ר' אלימלך הי' צדיק מעיקרא, (י"ג אורות),

סיפר כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק שליט"א בשם זקינו הרה"ק ר' איציקיל זי"ע שאמר בשם הרה"ק מצאנז בשם הרה"ק

מראפשיץ זי"ע על הרר"א שאם ה' בימי אמוראים ה' אמורא, ובימי התנאים תנא, ובימי הנביאים נביא, ואם ה' בימי האבות היו אומרים אלקי אלימלך כמו שאומרים אלקי אברהם יצחק ויעקב,

וסיפר בשם זקינו, שפ"א ה' איש אחד נכד הרר"א אצל הרה"ק מצאנז וביקש ממנו כסף, והרה"ק מצאנז זי"ע נתן לו, וכך ה' כמה פעמים שביקש ממנו והוא נתן לו, פ"א אמר הלה להרה"ק מצאנז שהוא גר בג' חדרים ואין מספיקין לו, אמר לו הרה"ק מצאנז זי"ע: לך אין מספיק ג' חדרים, הלא להרבי ר' אלימלך זקינך לא ה' לו אלא ב' חדרים א' גדול וא' קטן, "והי' די המקום לו ולהרבנית, ולבניו, ולהחברייא, ולהשבעה רועים" (שיח זקנים).

פ"א ביקש הר"ר אלימלך מתלמידו הרה"ק בעל "מאור ושמש" זי"ע להביא טיי (או קאווע), כשנכנס הבעל מאור ושמש לרבו, נבהל ונשתומם בראותו שאיזה איש זר יושב אצלו, ומרוב פחד נפל הכוס מידו ונשפך ארצה, אחר כך שאלו הר"ר אלימלך למה לא הביא לשתות, השיב שראה איש אחד היושב בהחדר, והבין שהוא בא מגבהי מרומים, ומרוב פחד נפל הכוס מידו, אמר הר"ר אלימלך: ווי לבנים שאינם יכולים להביט בפני אביהם, והלא זה ה' אברהם אבינו ("ג אורות).

בעת שהלך המלך נאפליון הראשון ללחום על רוסלאנד, אמר אז הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע בזה"ל: אצל הרבי אלימלך זי"ע היו מונחים כל השרי מעלה על הפיעקלעך, ולא היו רשאים לטבול הקולמוס בדיו מכאן ועד כאן בלי דעתו, אנחנו אין אנו יכולים להתפאר בזה, אבל המה יבנו ואני אהרוס, "דאס קאנען מיר אויך, לאז ער דארט גיין", נפל תפול נאפליון תפול (אוצר ישראל).

להחוזה מלובלין ה' חבר ושמו רבי יוחנן זצ"ל והוא ה' אדם גדול, לאחר הסתלקותו של הרר"א זי"ע שלח ר' יוחנן שליח לומר להחוזה שצריכים רבי, לכן או החוזה יהי' רבי והוא תלמיד, או להיפך, והרבי מלובלין לא ענה דבר להשליח, כשראה ר' יוחנן שלא ענה כלום אזי נסע להחוזה, וכשהגיע להעיר של החוזה שלח להודיע להרבי מלובלין שהגיע, וחשב שהחוזה ישלח שליח לקראתו, אך החוזה לא ענה כלום, ולא שלח שליח אליו כאילו לא ה', כשהגיע להחוזה נתן לו שלום בשפה רפה, וקיבל בפניו בקרירות, וראה החוזה שיש לו חלישות הדעת, אז שאל לרבי יוחנן אם הכיר את הרבי אלימלך, אמר בוודאי הלא נסע אליו, שאל אותו החוזה במה הכרתם אותו, ענה שהכיר את הרר"א שהי' צ"ט חלקים בעולם העליון וחלק אחד על זה העולם, אמר החוזה אם כן עדיין לא הכרתם את הרר"א, כי זה החלק האחד שהי' בזה העולם הי' ג"כ תשעים ותשעה חלקים בעולם העליוואם הי' היום בחיים חיותו הי' גם צריך לבוא אלי היום. (אוצר ישראל),

הרה"ק מצאנז זי"ע לפני השינה הי' משפשף את ידיו בהקיר ואמר: רמב"ם, ט"ז, רבי ר' אלימלך (כלומר, שרוצה לעבוד השי"ת כמו אלו ג' הצדיקים) ("ג אורות ח"א).

הרה"ק ר' ישעי' מקרעסטיר זצוק"ל סיפר בסעודת מלוה דמלכא כי הרה"ק ר' הערשעלע ליסקער זי"ע נתן פ"א קוויטל עם פדיון להגאון המהר"ם א"ש זצ"ל, ולא רצה לקבלו מאתו, אמר לו ר' הערשעלע ליסקער כי מובא בספה"ק נועם אלימלך שא"א לצדיק לגמול טוב ליהודי בלא לקבל ממנו טובת הנאה כלשהיא (בפרשת קורח על הפסוק אל תפן אל מנחתם, כי משרע"ה הצדיק את דתן ואבירם יען כי לא לקח מאתם מאומה ולא הי' לו עמהם שום התחברות לזאת לא הי' ביכולתו לעשות להם טובה ולהצילם מאש המחלוקת הלזו) אמר המהר"ם א"ש נייתי ספר ונחזי אם כך כתוב, וראו שמה דברים ככתבן, אח"ז קיבל מהר"ם א"ש זלה"ה את הקוויטל ואמר אם הרר"א אמר זאת אני מוכרח לקבל זאת,

ואספר לכם מהות הרר"א והרר"ז, כי שמע מרבו החת"ס זי"ע, כי ספרו בשם רבו הגאון רבי נתן אדלער זצ"ל כי אמר פ"א בזה הלשון: נישט בחינם זאגט מען פוילישע האבן נישט קיין דרך ארץ, אבל כן היא, כי בעת כי יש לי עליית נשמה בגן עדן, תמיד הננו רואה שמה כבר את שני אחים היקרים, איך האב איינמאל אפגעפאסט צו קומען אין גן עדן ווען עס איז נאך געווען אבגעשלאסן די טירן, און ווען מען האט שוין געפענט די טירן האבן איך שוין דארט געפינען די צווי טייערע ברידער, וועלכער הארט זיי זענען אריין געגאנגען וייס איך נישט, אבער זיי זענען שוין דארט, נישט בחנם זאגט מען פוילישע האבן נישט קיין דרך ארץ, זיי האבן נישט געקענט ווארטן ביז מען וועט אויפשפארן די טיהרן, וסיים המהר"ם א"ש, אז דער ר' מלך איז יא אזוי גרויס אז הננו מוכרח לציית את דבריו (דברים ערבים).

במקום גדולתו שם ענוותנותו

גודל ענוותנותו הי' עד למאוד, וז"ל של הרה"ק בעל באר משה מקאזניץ זי"ע בספרו אבות ישראל פרק ד' משנה יט וז"ל: כשהייתי אצל כבוד מ"ו מו"ה אלימלך שמעתי שהי' אומר שהוא גרוע יותר מכל אדם, ושאלתי אותו כי בודאי הוא אומר זה בלב שלום, והאיך יוכל להיות זה, והשיב לי למשל מי שמדקיר בדבר עב אינו יכול להזיק כ"כ, ואם דוקר בדבר דק אזי הדקירה הוא ביותר והולך למרחוק, כך הוא מי שעושה עבירות חמורות חלילה אינו מזיק לו כ"כ כמו שמזיק להצדיק העבירה הקלה ביותר, עכ"ל.

מתנגד אחד שאל להרה"ק בעל התניא זי"ע: מי הוא המחבר של הספר נועם אלימלך המונח אצלי על גבי הריצפה מתחת להספסל, והשיב לו הבעל התניא: רק דבר אחד אגיד לך אודות המחבר, דע כי אפילו אם היית מניח אותו בעצמו תחת הספסל, גם כן לא הי' אומר כלום,(היינו מחמת ענוותנותו וסבלנותו), ("ג אורות ח"ב),

הרה"ק מקאמארנא מביא בספרו נתיב מצותיך וז"ל: פעם אחד הכה אחד על לחי לרבינו אלימלך, ואמר [הרר"א]: רבונו של עולם אני מוחל בלב שלם ובלב שמח, ולא יענש שום אדם בסבתי,

פ"א במוצאי יום הכיפורים בעת תפלת ערבית כשרבינו אמר סלח לנו אבינו כי חטאנו, הי' קשה לו על מה מבקשים סליחה, והלא זה עכשיו בתפילת נעילה בוודאי נמחל הכל, ומתי הי' פנאי לחטוא מחדש, עמד והתבונן בדבר, ועלה בחשבונו שמנעילה עד תפילת ערבית כבר עבר על ארבע מאות עבירות ("ג אורות ח"ב),

שמעתי בשם רבינו מרן רבי אלימלך זלה"ה, שפעם אחת אמר לתלמידיו הקודשים: ידעתם למה נוסעים לאלימלך כמה אלפים ישראל, להושיע אותם מכל צרתם, לפי שאמרו רז"ל (קידושין מ:) עשה מצוה אחת אז מכריע את כל העולם לכף זכות, ואם עושה עבירה אחת, אז מכריע את כל העולם לכף חוב, זהו הטעם שנוסעים אצלי כמה אלפים ישראל עבור ישועתם, לפי שאלימלך עשה כמה עבירות, והכריע את כל העולם לכף חוב,

עבור זה חסר להם, לזה מזונות ולזה בנים, ולזה חיים ולזה רפואה, כי אם הייתי עושה רק מצות השי"ת בלי שום עבירות, אז הכרעתי לכל ישראל לכף זכות, ולא הי' חסר להם שום דבר, אבל עתה על ידי עבירות שעשיתי, הי' הכרעה לישראל לכף חוב, לזה חסר להם כל בקשתם הנ"ל, לזה באים אצלי אלו ישראל שחסר להם, ואומרים: אלימלך התפלל להשי"ת שיהיה אצלנו ישועות אלו, כי אתה מחויב בדבר לעשות תשובה, כי אם היית צדיק גמור, לא הי' חסר לנו שום דבר לי שהכרעת אותנו לכף חוב על ידי עבירות שלך, לזה באנו אצלך להחזיר לנו מה שנחסר לנו, ע"כ, ודפח"ח. ("בן ביתי" להרה"ק ר' אליעזר צבי מקאמארנא זי"ע).

שמעתי בשם רבינו אלימלך אלקי קדש קדשים זלה"ה, שפ"א אחר תפילת השחר, אמר לתלמידיו הקדושים, היום התפללתי בדביקות גדול, בלי שום מחשבה זרה, והלכתי מעולם ועד עולם, ואדם הרשע הבליעל, לא עיכב לי מהלוך מעולם עד עולם, והוא עבור כי הרשע הבליעל חושב, מה לי לעכב את אלימלך, מלעלות מעולם עד עולם, כי הוא עצמו שלי הוא, ותפלתו גם כן שלי הוא, עבור שכל עשיותיו הוא שלא לשמה, מה לי לעכב לו מלהלוך בתפלתו, ממדריגה למדריגה, ובשעת אמירתו [זה] הי' בוכה בבכיה גדולה, ואמר: נראה לי מזה [שאני] נאבד משני עולמות וכל ימיו לא עשה שום רצון הבורא ברוך הוא, שאם הי' בורא הקב"ה אבן תחתיו, הי' עושה יותר רצון הבורא ברוך הוא ממנו ("זקן ביתי" להרה"ק רא"צ מקאמארנא זי"ע).

לחזות באור פני מלך

סיפר הרה"ק מצעישנוב זי"ע פ"א נסעו קבוצת חסידים להרר"א, הבעל עגלה רצה כבר לנסוע בחזרה, ונכנס לביהמ"ד כדי לזרזם לשוב עמו, אח"כ בנסעו עמם שלי דרך אמר להם: תדעו שיכול אני לשתות יין שרף, אבל במדה שהרבי שלכם שותה, את זה אינו יכול, כי כשנכנסתי לבית המדרש והיו עומדים ומתפללים, נשמט טליתו של הרבי מראשו על כתפיו, וראיתי את ערפו שהי' אדום כל כך, עד שאני יכול לישבע שלפני כן שתה ליטר של יין שרף [כי מרוב פחד השי"ת הי' עורפו אדום ונלהב, והבעל עגלה אל הי' יכול להשיג כיצד יש לו לאדם עורף אדום כזה, מבלי לשתות יין שרף] ("ג אורות ח"ב).

כשהלך הרר"א גלות הגיע פ"א לאיזה עיר, שמע הרר"א שני האיך שני אברכים תלמידי חכמים שלא הכירו את הרר"א מדברים ביניהם, ואחד אמר לחבירו ראיתי האברכים הבאים מליזענסק שיש להם צורה אחרת מלאים יראת שמים, אולי הי' ג"כ כדאי לנסוע לליזענסק, ענה לו חבירו גם אני חשבתי כמוך שכדאי לנסוע לליזענסק, "אבער עס פאסט דאך אבער נישט", מה יאמרו הבריות אברכים לומדים נעשו בטלנים ונוסעים לרבי, כשחזר הרר"א לביתו לא רצה לאכול, כך עבר יום ויומיים, וצעק הרר"א כל הזמן "דער פאסט'עך לאזט נישט קומען משיח'ן" (הרועה אינו מניח לבוא משיח) ולא ידעו מה קרה, עד שנכנס בנו רבי אלעזר ז"ל ושאל את אביו, אבא מה קרה, סיפר לו הרר"א, כשהלך בגלות ראה "יונגעלייט וואס וואלטין געקענט זיין לייט", ואינם רוצין לנסוע לליזענסק "ווייל עס פאס"ט נישט", לכן דער פאסטע"ך לאזט נישט קומען משיח'ן" (תיבת "פאסט" פירושו מתאים, פירוש שזה אינו מתאים, ותיבת "פאסטעך" פירושו רועה) (אוצר ישראל).

הרר"א השתוקק מאד שהרה"ק בעל ישמח משה יבא אליו לשמוע לקח מפיו ולקרבו לדרכי החסידות, פ"א בתוך אחד השיחים אמר הרר"א, דע כי יש לו נשמה גדולה ויקרה מאד, ומאוד אוותה נפשה לראותו פנים אל פנים, אך מה אעשה כי הוא לא רוצה לבא אלי, ואני לא אוכל לנסוע אליו" (הגה"ק בעל ישמח משה).

פ"א שלח להגיד לו שאם הוא יבוא אלי אוכל לעשות לו טובה עד סוף כל הדורות (תהלה למשה), ורביה"ק זי"ע סוף ימיו כשנחלה התמרמר פעם ואמר, שאולי אם הי' זקינו היש"מ נוסע להרה"ק ר"א מליזענסק הי' גם הוא נושע בזכותו, שהרי הבטיח לו שאם יבוא ייטיב לו עד סוף כל הדורות.

חסידי ליזענסק ניסו כמה פעמים להשפיע על היש"מ שיסע לקבל פניו, אבל לא עלתה בידם, שהלא הישמח משה הי' אז עוד רחוק מדרך הבעשטה"ק זי"ע ותלמידיו, ולא רצה לשנות את דרכו המקובלת לו מאבותיו, ובפרט לבטל תורתו בכדי לקבל פני צדיק מכת חסידים, ויהי היום שמעו חסידי ליזענסק שהרר"א נוסע לכפר הסמוך לשינאווא לברית מילה, אז הפצירו בו שיואיל להפגש בהרר"א, והסכים עמהם ויש לדרך פעמיו, אבל בדרך פגע בו תלמיד חכם אחד, ודיבר על לבו שיחזור מנסיעתו, בטוענו כי לא כבוד התורה הוא שגאון מפורסם בדור יסע להרבי של החסידים ועוד טענות כאלו, עד אשר חזר מנסיעתו, ובזמן לא הרבה נסתלק הרר"א ושוב לא ראה אותו היש"מ, ואמר רביה"ק זי"ע שמקובל בידו שהי' זה הבעל דבר שהתלבש בלבוש הת"ח ההוא (הגה"ק בעל ישמח משה).

בסוף ימיו אמר היש"מ שעל ג' דברים הוא מתחרט, ואחד מהם על שלא זכה לקבל פני הרר"א, לפני הסתלקותו אמר שעדיין יש להרר"א הקפדה עליו, והראי' שלא נתגלה לו בהקיץ רק פעם אחת בשעת ההקפות, ושאר צדיקים היו מתגלים אליו הרבה פעמים בהקיץ (תהלה למשה).

עושה פלא

זל"ק של הספה"ק מאור ושמש (פ' בלק ד"ה וירא): שמעתי מפי אדמו"ר בוצינא קדישא מו"ה אלימלך זצוק"ל כששאל אותו ביחוד הצדיק המפורסם בוצינא קדישא אחיו מו"ה משולם זושא זצלה"ה, הייתי אז אצלם כששאל אותו בזה"ל: אחי, למוד לי זה שאתה הוא פועל נסים ונפלאות ומעשים נוראים, שאוכל גם כן לפעול כך, כלל הדבר בקיצור שהשיב לו אדמו"ר שהוא על ידי התחברות הצדיקים ואהבה וחיבה ורעות ביניהם על ידי כן נפעלים ונעשים כל הניסים וכל הפעולות והמעשים נוראים, וכו' עי"ש.

הרה"ק ר' שלמה לייב מלענטשנא זי"ע כשהי' ילד נסע עם אמו להרר"א זי"ע ובעצמו ראה היאך שהרר"א תחב ידו לתוך התנור של אש ושרף את ידו, ואח"כ ראה האיך לאחר שקם בבוקר נעשה לו נס ונברא לו יד חדש, ובזה היד בירך בירך את ישראל הק' (אוצר ישראל).

פ"א בהיות הרה"ק הרבי ר' מענדל'ע מרימנוב זי"ע אצל עריכת שולחנו של הרר"א בש"ק, הי' רבינו מערב את המרק עם הכף, ונשפך קצת מהמרק על השלחן, פרץ הרר"מ בצעקה: רבי, הלוא ישימו אותנו במאסר, הנוכחים שם תמהו על צעקתו ועל דבריו, אחרי כן סיפר להם הרר"א, שבעת ההוא נערך ונכתב אצל הקיסר של עסטרייך גזירה לא טובה על היהודים, ובשעה ששפך

על שלחנו מעט מרק, פעל בזה ששם בבית המלכות נשפך דיו על הנייר ונמחקה הכתב ונתבטל הגזירה, והרר"מ ראה את כל זאת בעיני קדשו, והי' נדמה לו שאמנם נמצאים בבית הקיסר ממש, ולפיכך צווה שיאסרו כדין מורדים במלכות, (י"ג אורות).

בשחר ימיו הי' הרר"א מלמד בכפר אחד בביתו של איזה יהודי, והי' שם מלמד אחר שלמד עם בניו של עשיר אחד, והוקיר מאד את הרר"א, יום אחד אמר לו הרר"א: הנה הבעל-הבית שלך יש לו בן, ולי יש בת תגיד נא לו שברצוני להשתדך עמו, ענה לו המלמד: והלא מע"כ הנו מלמד, ואיך יעלה על דעתו שעשיר כמוהו ישתדך עמכם, השיב לו רבינו: מה איכפת לך, עשה נא בקשתי, הבטיח לו המלמד לעשות כן, וחיכה על שעת הכושר להציע הדבר לפני בעליו, יום אחד ישב העשיר עם בני ביתו ושוחחו מעשיות ומילי דבדיחותא, ניצל המלמד את ההזדמנות, ואמר להם שגם לו יש איזה דבר לספר, והוא שהמלמד ר' אלימלך רוצה להשתדך עמהם, ויהי כצחוק בעיניהם, כעבור כמה ימים שאל הרר"א את המלמד: מה נשמע אודות בקשתי, והשיב המלמד שכבר הציע להם את הדבר ואינם מסכימים,

זמן מה אחרי כן בא סוחר מעיר רחוקה לעשות עסקים עם העשיר הנ"ל, ובתוך הדברים אמר לו הסוחר שרוצה להשתדך עמו, העשיר הסכים ונגמר ביניהם לבוא בקשרי שידוכין, וקבעו זמן לערוך משתה לכתיבת התנאים, לזמן הקבוע הגיעו לשם הרבה מחותנים, וביקש הרר"א מהמלמד שהי' מן המוזמנים, שבעת מסיבת התנאים ילחש באוזן הסוחר המחותן בזה"ל: אלימלך קאלטאן נמצא פה" (הרר"א לא נגע בהזקן שלו, ועל ידי זה נדבקו ונסתבכו שערות זקנו יחדיו כחתיכה אחת, וזה נקרא קאלטאן), ויעש כן המלמד, ולשמע דבריו התחילו המחותנים לצאת משם אחד אחד, עד שכולם נעלמו משם, כמובן הי' הדבר לפלא גדול בעיני העשיר, והיות שהבחין איך שהמלמד לחש איזה דבר באוזני המחותן, שאל לו מה אמר לו, השיב לו המלמד שכך וכך צוה המלמד ר' אלימלך לומר, וילך העשיר עם בני ביתו להרר"א לדרוש פשר הדבר, הגיד להם הרר"א שהללו היו שדים ורוחות שרצו לתפוס בנם ברשתם (כי הי' לו נשמה גבוה), ועל כן הציעו לו שרוצים להשתדך עמו, וכדי להציל אותו מידם, שלח אליהם את המלמד להציע להם שמוכן להשתדך עמהם, אבל כשסירבו וכבר עשו תנאים, הוזקק לעשות פעולה אחרת לבלתי ישלטו עליו, ולזאת צוה להמלמד שיזכיר את שמו באזניהם, ואז נפל עליהם אימה ופחד והלכו להם, מיד הסכים העשיר לבוא בקשרי שידוכים עם בתו של הרר"א, וכפי הנראה הי' חתנו זה רבי שמואל צורף זצ"ל שנטמן בחדר הסמוך לאוהל הרר"א, (י"ג אורות).

פ"א חזר הרר"א מבית המדרש לביתו בשביעי של פסח (או בשבת שירה) ושאל לאנשי ביתו, האם אתם רוצים לראות כיצד בקע משה רבינו את הים, וצוה שיביאו לו ספל מלא מים, ויט ידו הקדושה למעלה מן המים, ויבקעו המים, ואמר הרר"א כה בקע משה רבינו את הים, (י"ג אורות)

שתי נשים הזכירו את עצמן בצוותא חדא לפני הרר"א, האחת אמרה ששכר בעלה בית מלון מהפריץ ואין להם מעות לשלם דמי השכירות ועלול הפריץ להושיבם בבית הכלא, והשני' הזכירה שבעלה איננו בקו הבריאות, יעץ הרר"א להאשה השני', להעמיד עלוקות (באנקעס) להקיז דם, האשה הראשונה שהזכירה אודות הצרות שיש לה מהפריץ טעתה וחשבה שהרר"א מדבר אליה, ונסעה לביתה והגידה לבעלה שהרבי צוה להעמיד עלוקות, ויעש כן בגודל תמימותו ואמונתו הפשוטה, ועל ידי זה נטף דמו החוצה, ונפל למשכב, ביני לביני שלח הפריץ להיהודי שישלם את המעות, ואמרו לו שהוא חלוש ושוכב במטה, הפריץ חשב שעושה עצמו כחול, וקצף וצוה שיובילוהו אליו במטתו, זמן קצר לפני כן נשא הפריץ אשה, אמרה לו שהיא עוזבת אותו בגלל רשעותו, וכדי לפייס את אשתו ולמענה שתעזבנו, מחל הפריץ להיהודי את כל החוב, ולא עוד אלא שהרשה לו להמשיך לשבת בהמלון חנם אין כסף (י"ג אורות ח"ב).

ברוסלאנד הי' גר איזה רב גאון וצדיק בשם רבי שמואל זצ"ל, והרב הי' לו בת שהיתה כבר בת שמונה עשרה שנה, אך הנערה היתה עדיין כילדה קטנה ולא היתה ביכולת לעמוד על רגליה רח"ל, ועשו לה סגולות ורפואות ולא עזר כלום, וכשיצא שמעו הטוב ומופתים הנוראים של הרר"א, אמר לו אשתו הרבנית שיש צדיק פועל ישועות בליזענסק ויהי' לנו בעזהש"ת ישועה על ידו, הגם שהרב לא הי' שייך להחסידים, עכ"ז שמע לקול אשתו ונסע עם בתו לליזענסק, אך בדרך פגש הרב לאחד מידידיו שגם הוא לא הי' שייך לחסידים, ואמר לר"ש למה מבטל עצמו מלימוד התורה, וכי אתם ג"כ מאמינים באדמורי"ם, השי"ת יכול לעזור לכם גם בבית, ונתפתה ר"ש מידידו וחזר עם בתו לביתו, וכשעבר עוד כמה שבועות שוב הפצירה לו אשתו שיסע עוה"פ לליזענסק, והתיישב ולקח את בתו ונסע לגאליציא, ועבר דרך עיר קראקא והתאכסן עם בתו אצל ה"מאור ושמש" זי"ע, וסיפר הרב להמאור ושמש מטרת נסיעתו לליזענסק, ואמר לו המאור ושמש בוודאי תסע ובטח יהי' לך ישועה בעזהש"ת ולאחר שתחזור מליזענסק תספר לי האיך עבר עליך בליזענסק,

והגיע ר"ש לליזענסק עם בתו על ידו, וכשנכנס הרב לחדר הרר"א צוה הרר"א שישים את בתו על מטתו, והרר"א התחיל לדבר עם הרב דברים אחרים, ובאמצע השיחה התחיל הרר"א לצעוק על הילדה "א חוצפה צו ליגן אויף מיין בעט שוין גיי אראפ" ור"ש הסתכל על הרר"א וחשב הלא הילדה אינה יכולה אפי' לזוז עצמה האיך יכולה לרדת מהמטה, וכשאך גמר הרר"א את דבריו התחילה הילדה לרדת מהמטה, והרר"א אמר להילדה שתיגש להשלחן והילדה נגשה לשלחנו של הרר"א, ואמר הרר"א עכשיו אברך אותה והחזיק הרר"א ידיו הק' למעלה מראשה של הילדה, והילדה התחילה להתגדל מתחת ידיו הק' של הרר"א מעלה מעלה עד שאמר ר"ש רבי כבר נתגדלה די מספיק, וראה ר"ש כי נושע כבר בישועה, אז אמר לו הרר"א הנה עכשיו כבר הגיע הילדה לפרקה וצריכים לעשות עמה שידוך לכן כשתסע חזרה לביתך תדבר עבורה שידוך הכי הגון, ואלימלך יתן לך פתקא ותתן הפתקא לאיזה יהודי בעיר פלוני וזה האיש ישלם לך כל הוצאות החתונה והנדן,

והרב נסע חזרה לביתו בשמחה, ומאז כבר הי' לו אמונת צדיקים שראה איך נושע, וכשהגיע לביתו קיים תיכף דברי הרר"א, ודיבר עבור בתו שידוך הגון, והבטיח נדן עם קעסט, ולאחר שגמר השידוך בשטומ"צ נסע להמקום שצוה לו הרר"א ליתן הפתקא, ובעיר ההוא הי' איזה אכסני' והלך הרב לאכסני' של העיר ושאל אם נמצאים כאן אורחים יהודים מעיר אחרת ואם נמצא כאן איש פלוני והבע"ב אמר לו שנמצא רק הלך כעת ואח"כ כשהגיעו האורחים הגיע גם האיש שבעבורו כתב הרר"א

הפתקא, והבע"ב אמר להאיש הרב חיפש אותו, אז הלך האיש להרב, והרב אמר לו שיש לו פתקא מהרר"א עבורו שישלם לו הוצאות החתונה והנדן, האיש לא חשב הרבה וסילק להרב כל ההוצאות, וסיפר להרב שי' לו בשכירות איזה קרעטשמע מפריץ ולא הי' לו לשלם השכירות להפריץ, וכנהוג הי' אצל הפריצים אם לא שלמו השכירות הי' אוסרים כל המשפחה בתפיסה, וגם אותי ואשתי ובניי אסר הפריץ בתפיסה בבור, וכל יום השליכו עבורם לתוך הבור ככר לחם רק כדי לחיות, פעם כשהשליך שליח הפריץ הככר לחם צעקתי מהבור להשליח שיאמר להפריץ מה ירויח אם אשב כאן בהבור, אנא יוציאנו מהבור ואלך לקבץ המעות לשלם, ואשתי ובניי יישארו משכון כאן, והפריץ הסכים ליה והוציאנו מהבור, ואספתי בהמדינה כל המעות ב"ה, ועכשיו שכבר הי' בידי כל המעות, הראת לי הפתקא של הרר"א חשבתי אני יתן לך כל המעות שלי והרר"א כבר יסדר עצמו עם הפריץ, והאיש נסע עם הפתקא להרר"א והרר"א בירך אותו שיהי' לפריץ מיתה משונה, וכך הוה שהפריץ הי' לו מיתה משונה, ואשתו ובניו יצאו מהתפיסה וכלם נושעו (אוצר ישראל).

מכון לשבתך

עבודה מיוחדת בפני עצמה בעבודת הק' של הרר"א הי' עבודתו בערב שב"ק, כפי שהוא מפרש בספרו הק' נועם אלימלך פ' בשלח עה"פ והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו וז"ל: להיות שכל מי שעובד עבודתו לשמים, וכוונתו לטוב כל ימי השבוע בכל מה שעוסק או לומד, אז בהיר הוא בשחקים, ביום בא יום הששי נתלהב בקרבו אז הבהירות של יום השבת הבא, אף שלא עשה עדיין הכנת יום, רק המעשה של ימי החול ברכו וקדשו ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו להרגיש את יום השבת קודש מיד בהתקרבו ביום הששי בבוקר, ונמצא זה הדבר סימן טוב על ימי החול ההוא אם היו בקדושה ואם היתה עשייתו נוח לשמים ונוח לבריות כשבא בוקר יום הששי מרגיש קדושת שבת טרם בואו, עכ"ל יע"ש, בבחינה זו ממש הי' התנהגותו בערב שב"ק,

כתב הרה"ק ה"אור לשמים" (בהר) וז"ל: כאשר שמעתי בשם רבנו האלקי מו"ה אלימלך זצוק"ל שערב שב"ק הוא בחינת ערב יום הכיפורים, עכ"ל.

כשהי' הרה"ק ר' שלמה מראדאמסק זי"ע בעל תפארת שלמה בליובנסק, שלח אחר זקנה אחת שהכירה את הרר"א לספר לו מגדולתו, אמר לו שבכל ערב שבת קודש הי' דוגמת ערב יום הכיפורים בקבוצת העיר בבית הכנסת על תהלים ובכיות, והגיד להם מוסר (אוהל אלימלך).

ובס' אילנא דחיי (פ' בשלח) כתב: שמענו בבירור שכל מי שהי' ביום ששי אחר חצות בבית הרר"א, פלצות ורעדה אחזתו, והוכרחו המשרתים שלו לתקן הכל קודם חצות היום, כי אחר חצות אם עשה אחד בבית הקדוש הזה איזה עובדא דחול נפלו הדברים ונתקלקלו כל מה שהי' בהם.

ועיין בספר בית אברהם–סלונים (ר"פ ויגש) וז"ל: הדה"ק ר' אלעזר בנו של הרה"ק ר"א מליזענסק ז"ל הראה פעם להרה"ק ר"ש דייטש ז"ל גודל הרגש קדושת שב"ק אצל אביו הק', שאפילו המשרתות מרגישות גודל הקדושה, והכניס אותו בעש"ק למטבח, וראה איך שהמשרתות מפייסות אחת לחברתה כמו שנהוג בערב יו"כ, אולי הרגיזו אחת לחברתה במשך השבוע, שתמחול לה על זה, כדי שלא יעכוב אותם מלהרגיש קדושת השבת ע"י התרעומות שיש מזה על זה.

חסידים מספרים שכבר ביום רביעי בעת שהרר"א אמר בסיום ה"שיר של יום" את הפסוק "לכו נרננה", הרגישו הנוכחים מעין טעם של שבת.

עיין בדעת משה מהרה"ק מקוזניץ זי"ע (פ' ואתחנן) וז"ל: אמר הה"ק מוח"ז מו"ה זצללה"ה, כי כשנכנס שבת לא יכול לסבול הכרוזים, והוכרח לאטום אזניו מכח קדושת שבת המנקשת באזניו וינוע מקול הקורא, עכ"ל, כעי"ז מובא בס' אהבת שלום להרה"ק רמ"מ מקאסוב זי"ע (פר' ויצא) וז"ל: שמעתי מפה קדוש ישראל מוהר"ר זכרי' מענדיל משענדישוב בזה"ל: פעם אחת הייתי אצל אדומו"ר הקדוש רשכבה"ה מו"ה אלימלך בעת בואו מטבילת המקוה של ערב ש"ק, והניח עצמו על מטתו ואמר בזה"ל: מאן יכול למסבול רוחין דבוסמין דגן עדן, עכ"ל.

וז"ל הרה"ק מקאמארנא זי"ע: רביו אלימלך אמר, שאינו יכול לסבול, בערב שבת אחר הטבילה, את בוסמין וריחין דגן עדן, כי הצדיקים הרבה פעמים מריחין ריח גן עדן, והסבה, שבעת עבודה ותפלה ולמוד תורה, באים נשמות מגן עדן לסייע להם, ומהם מלבושיהם מריחין גן עדן (זהר חי).

סעודתא דדוד מלכא משיחא

הר"ר אלימלך זכה שדוד המלך ע"ה נתגלה אליו בכל מוצאי שב"ק כשהוא מעוטר בכתר על ראשו, פעם אחד נתגלה אליו בלי הכתר, וכששאל לו טעם הדבר, ענה לו משום שבכל מוצ"ש שותה את הקאוו או הטיי עם צוקער, ובפעם ההוא שתה בלי צוקער, הר"ר אלימלך לא נטל ידיו לסעודת מלוה דמלכא, ופעם אמר שלא ידע שסעודת מלוה דמלכה גדול כל כך, וכיון שכבר אין לו כח בזקנותו ליטול את ידיו לסעודת מלוה מלכה, על כן יצוה את בניו אחריו שהם ידקדקו לערוך סעודת מלוה מלכה (י"ג אורות ח"ב).

הרה"ק מנעשכיז זי"ע הי' מתלמידי בענועא"מ זל"ה, ולקח לעצמו ליכרון מרבו זלה"ה את הכלי אשר שתה ממנו הטייא, ואמר כי אצל שתית הטהעה המה הולכים בעולם העשייה ויש לפעול בזה דברים רבים, פ"א באת אשה אחת ממקורביו וביקשה מאתו, כי ימליץ עבורה אצל רבו הרה"ק בעל נועם אלימלך זל"ה כי יתפלל עבורה כי הרופאים כבר התייאשו ממנה, אמר לה שתלך אצל הרה"ק בעת אשר ישתה הטייא, וכן הי' והיתה לה ישועה, ואמר הרה"ק מנעשכיז כי הרבה עקרות נפקדו כשזכרונם בא לפניו בעת אשר שתה טייא מכלי הנ"ל אשר קיבל מרבו בענועא"מ זלה"ה, ובשם הרה"ק מפרימשלאן אומרים כי אמר בזה רמז נאה, 'תה"א השעה זאת שעת רחמים ועת רצון מלפניך' [דברים ערבים].

שמעתי מהחסיד ר' משה זאב חתן הרה"צ מהר"י מזידיטשוב כי זקינו הרה"ק בעל נועם אלימלך זצ"ל לעת פטירתו הי' לו גילוי אליהו זל"ה, וביקש מאתו כי יזמין אצלו האבות הק', ובאו, ודוד המלך לא רצה לבא, השיב אותו יען כי הוא לא כיבד אותו ולא נהג כבוד בסעודתו סעודת דוד המע"ה "מלוה דמלכא" אשר על כן לא ירצה לבוא אצלו, הבטיחו בענועא"מ כי יצוה את בניו אחריו, להקפיד על סעודת מלוה דמלכא, אח"כ בא גם דוד המע"ה אצלו, וכן האמת כי נכדיו היקרים המה משתעשעים

בסעודת מלוה דמלכא עד היום.

ומפי חותני זלה"ה שמעתי כי דהמע"ה התלבש בבגדי נכרי ובא בתרמילו עם דגים חיים והלך אצל הרב הק' בעל נועם אלימלך ודיבר אותו בלשון נכרית כי יקח מאתו הדגים, שלח אותו אצל הרבנית, והרבנית השיבה לו כי כבר נגמרה מלאכת שבת עוד בצהרים ביום עש"ק ואינה צריכה עוד, הלך בחזרה אצל הרה"ק ושלח אותו עוד הפעם אצל הרבנית, והרבנית אמרה לו כבראשונה, וחזר אצל הרה"ק בענועא"מ ואמר לו תשובת הרבנית, ולקח הדגים מתרמילו והשליכם לארץ בעודם חיים, ואמר: כי טוב יהי' לו ליקח הדגים לסעודת "מלוה דמלכא", אזי הגביה הרה"ק את ריסי עיניו (כי הי' לו ריסי עינים [אויגן ברעמען] גדולים למאוד, וכאשר ביקש לראות איזה איש הגביה אותם) והבין שהוא דוד המלך ע"ה ואמר לו: "מיר האבען שוין קיין כח אייער סעודה צו האלטען, נאר פאר אינזערע קינדער וועלען מיר אן זאגען אייער סעודה בכבוד צו האלטען" (דברים ערבים).

וכדבריו כן היו, ונכדיו פעלו הרבה ישועות עם סעודת מלווה דמלכא, ומסופר שפ"א בא איש אחד להרב דעיר ליזענסק (שהי' ג"כ אדם גדול) אודות כי אשתו הוא ר"ל מקשה לילד, והי' אז באשמורת הבוקר ליום א', והרב הנ"ל הלך לטבול א"ע במי קרח הנוראים (וכבר הי' לבוש במלבושי חול) והלך דרך הבית של הרב ר' אליעזר ליפא (נכד בענועא"מ זל"ה) ושמע קול מצהלות אנשים ששים ושמחים מרקדים בריקודים, הלך לראות שמה מה היא, וראה כי המה יושבים עוד בסעודת "מלוה דמלכא", שאלוהו החברייא והרב להיכן הולך, והוא בענות צדקו אמר להם כי פלוני ופלוני בא בבקשתו עבור מקשה לילד להתפלל עבור אשתו, והולך מקודם התפלה לטבול בהנהר, אמר לו הרב ר' אליעזר ליפא, ליאת לא צריך מע"כ לילך לטבול ולשבור גזיוא דברדא, יתן לנו האיש הלזה ב' מידות מע"ד (מין משקה בימים ההם) לצורך סעודת "מלוה דמלכא" ומיד יפקד אשתו בזש"ק, הלך הרב ואמר זאת לבעל האשה והביא ב' מידות מע"ד ומיד נפקדה אשתו והי' לה בן זכר למז"ט (דברים ערבים) [וכן ידוע שצדיקי בית פשעווארסק זי"ע – שהיו נכדי הרבי ר' אלימלך – הקפידו מאוד על סעודה זו].

שיבנה בית המקדש

בספר זרע קודש (פ' כי תצא ד"ה כי תבנה) מובא וז"ל: בכל יום כשאדם עובד אותו ית' הכל לפי מעשיו, בונה את ירושלים ובית המקדש, יש בונה ביום אחד שורה שלימה, ויש מניח למשל לבינה אחת, כן בונה האדם מישראל שעובד ה' בכל יום עד שיהי' נבנה בשלימות ב"ב, וכן שמעתי מהרב הק' מו"ה אלימלך זצ"ל, שכשעלה עליות נשמה ראה שנושאים את כלי הבית המקדש, ואמרו לו שהם אותם הכלים שהוציא הוא מהגלות, ע"ש.

וע"ע בספר היכל הברכה (פ' תבא) וז"ל: קבלנו מאת רבותינו שכל אחד מישראל מברר ובונה חלק בביהמ"ק, ורבינו אלימלך זי"ע הי' לו עליות נשמה, ועלה למעלה והראו לו שבנה בקדושתו את המזבח במקדש של מעלה, ושאל על הארון ועל היכל קדשי קדשים, והשיבו לו, אם יהי' הרצון שיתברר בחינה זאת יבא משיח, עכ"ל.

גופא דעובדא סיפור הרה"ק ר' איציק'ל מפשעווארסק זצ"ל במכתב אחד שכתב וז"ל: הרה"ק בעל אוהב ישראל זצ"ל סיפר שהי' יום טוב אחרון של חג הסוכות אצל כ"ק אא"ז ר"ר אלימלך זצ"ל, ואמר לו שמיצר לו על שלא הי' אצלו ר"ה, היות בימים הנוראים הי' ח"ש קטרוג, ואא"ז הק' [הר"ר אלימלך] לימד זכות על ישראל בכח תורתם ותפלתם ומעש"ט, והמשטינים עמדו כנגדו ולא הניחו ללמד זכות, ונתיישב להתחיל לדבר מעניני אכילה ושתי', ועל זה לא הטו אזנם של המשטינים, ואמר נחזי אנן החילוק בין עכו"ם ולהבדיל ישראל, דהיינו אם עכו"ם עושים משתה נצמח מזה רציחה וכדו' כידוע, אמנם כשישראל עושים חתונה אומרים שירות ותשבחות ומחלקים הרבה מעות, ומדיבורים הללו נתהוה עת רצון גדול, עד שבאו אצלו ושאלו אותו מה נעשה כבוד ויקר על שגרמת שמחה להבורא ית"ש ולכל העולמות במה שלמדת זכות על ישראל הק', ונתיישב אם הוא עת רצון הוא רוצה לראות ביהמ"ק של מעלה, והראו לו, וביקש אני רוצה לראות הקדשי קדשים, והראו לו, אני רוצה לראות הארון, והראו לי, וביקש אני רוצה לראות הלוחות, אמרו לי הקשית לשאול, ואמר כ"ק אא"ז [הר"ר אלימלך] זצ"ל להרה"ק מאפטא זצ"ל אם כבודו הי' בכאן הי' זכות הרבים והיו מראים לו לוחות ג"כ, ואמר הה"ק מאפטא זצ"ל מסתמא לא הי' עוד זמן הגאולה, עכ"ל ("ג אורות ח"ב).

פ"א כשהי' הרה"ק מרן בעל קדושת יו"ט זי"ע במרחץ סאבראנץ וזמרו חרוז "י–ה רבון", סיפר כי אצל הרה"ק בענוא"מ הי' פעם הרה"ק ר' ארון לייב מפרימשלאן זי"ע, אמר לו הרה"ק בענוא"מ כי יזמר "י–ה רבון" כי הוא בקי בהיכל הניגון, ולא רצה, ואחר רוב הפצרות זימר, וכאשר הגיע לחרוז אלהא דילי' יקר ורבותא, הי' הה"ק בענוא"מ מלא חדוה, וכאשר הגיע למאמר מפום אריותא נתלהב ובכח מאין הפוגות, וישב על הכסא ואמר, חשבתי כי עתה יבוא משיח, וסוף כל סוף בלבלו את דעתי ומחשבתי, ונתבטל הדבר ד' ירחם (דברים ערבים).

קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבוא

הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע אמר: מה שיהודי עשה תשובה, ומה שיהודי עושה תשובה, ומה שיהודי עוד יעשה תשובה, הכל היא מכחו של הרבי אלימלך ("ג אורות ח"ב).

ועיין מה שכתוב בספה"ק תפארת שלמה (קהלת ז י"ד) וז"ל: הפי' בזה להבין גודל מעלות הצדיקים הממשיכים עוצם קדושתם לדור דורות הבאים אחריהם עליהם תופע נהרה מאור הקדושה אשר הורישו לתלמידיהם ותלמידי תלמידיהם לדו"ד כאשר עינינו תחזינה מישרים מגודל מעלות הרב הקדוש מוהר"ר אלימלך זלה"ה אשר זה קרוב שמונים שנה שהלך לעולמו, ועד היום תופע אורו הקדוש לדור דור תלמידי תלמידיו כנהר שאינו פוסק לכל מי שבא לטהר, זי"ע, עכל"ק.

פ"א ישב רביה"ק זי"ע בכ"א אדר אצל סעודת ברית מילה, ואמר אחד המסובים לרביה"ק שהיום הוא יומא דהילולא של הר"א אלימלך ויספר עובדא מהר"ר אלימלך אמר רביה"ק זי"ע בזה"ל: "וואס אונז רעד מיר איז פון ר"ר אלימלך", כמו שאיתא בגמ' (יבמות צו:) וכי על כל דבר שאמר יהושע, הי' אומר להם כך אמר לי משה, אלא יהושע יושב ודורש סתם, והכל יודעין שתורתו של משה הוא... (שיח זקנים ח"ב).

אשכבתי׳ דרבי – ויום היארצייט

סמוך ליום פטירתו אמר לתלמידו הרה״ק בעל מאור ושמש זי״ע ״תכין עצמך וחזקת והיית לאיש״, באחד הלילות העיר אותו הרר״א וחזר והזהיר את תלמידו שיכין את עצמו בהכנה דרבה, באמצע הלילה אמר הרר״א לתלמידו שיבא עמו על הבית החיים, ושיקח עמו מקל, וכל מה שיראה יעשה בהמקל סימן על הארץ במקום ההוא, כשהגיע חצות הלילה נפתחה דלת בשמים כנגדם, ונתגלה עמודא דנהורא, ומסביב העמודא דנהורא ניתנו נתפזרו ניצוצות ואורות, הרה״ק בעל מאור ושמש לא הי׳ יכול להסתכל באור הגדול, שהאיר מקצה העולם עד קצה העולם, ועשה סימנים על הארץ במקום ההוא במקל, לאחד שנסגרה ארובות השמים, אמר הרר״א לתלמידו: כעת אנו יודעים מה הוא הבעשטה״ק, והוסיף ואמר כי זה כבר שנים שהוא מבקש לראות את הבעשטה״ק בעולם הזה, ונדחה בקשתו, אולם הובטח לו שקודם פטירתו יראה, ועתה נתקיימה ההבטחה, האש הגדולה הוא נשמת הבעשטה״ק, ואילו ניצוצות האור התפשט בכל העולם מכח התורה והחסידות שהם יסודות התורה, ואח״כ אמר שבהמקום שנתגלה העמודא דנהורא יהי׳ מקום הקבר שלו, ובהמקום שניתנו הניצוצות אש יהי׳ האהל מסביב (אוצר ישראל, ועוד).

ביום כ״א אדר שנת תקמ״ז עלה ונסתלק למרום, אולם בספרי תולדות וקורי הדורות טעו וכתבו שנפטר שנת תקמ״ו, וטעותם נובע מדברי הגה״ק רבי זאב וואלף אבד״ק ליזענסק זצ״ל בספרו לשון הזהב (שבת דף פה.) שנראה משם שנסתלק בשנת תקמ״ו, וז״ל: ״נלאיתי לכתוב יותר מה שחדשתי ת״ל במסכת כולה עד גמירא וכן הרבה מסכתות שלמדתי בישיבת תלמידים, מחמת עול ציבור כי יבאו אלי לדרוש את משפטם וגם שאר צרכי ציבור ועול התלמידים שהעמדתי ת״ל..., ולא כתבתי אלא מעט לעת הפנוי, אמנם עתה בשנת תקו״ם תרחם ציון כאשר ניטלה הוד תפארת דתה״ק, וידידי אוה״נ צמיד לבי החסיד המנוח מוהר״ר אלימלך זצלה״ה זי״ע ועכי״א נסתלק ועלה למרום, וארא כי הגלות מתגברת עלינו והתורה נתמעטת בכל יום ויום בעוה״ר, קבלתי עלי כל מה שיעלה על רעיוני הן בהקיץ הן בשינה אכתוב על הנייר שיהי׳ לזכרון לדורי דורות, ומן השמים יעזרינו לגמור כל מסכת זו ועל שאר המסכתות ויגדל תורה ויאדיר בב״א, עכ״ל,

אבל הרה״ק ר״א מפשעווארסק זי״ע מברר ואומר שברור שנסתלק שנת תקמ״ז, מכח כמה ראיות, על המצבה כתוב שנס׳ בשנת תנצב״ה, והוא עולה בגימ׳ תקמ״ז.

עוד סמך לזה, ממה שנוהגים לעשות את היא״צ של הרר״א מדור דור באדר ראשון ושני, וזה נכון רק אם נסתלק בשנת תקמ״ז שהיתה שנת פשוטה, כנהוג אצל מי שנפ׳ בשנה פשוטה, אבל אם נסתלק בשנת תקמ״ו שהיתה שנה מעוברת, א״כ הדין נותן לעשות היא״צ באותו אדר שנסתלק ולא פעמיים (עיין ברמ״א סי׳ תקס״ח ס״ז ומג״א והגר״א שם ומ״ב שם, וב״ח וש״ך יו״ד סוף סי׳ ת״ב).

עוד ראי׳, שבהסכמת הרה״ק רבי משה מפשעווארסק זי״ע על הסה״ק נועם אלימלך, שכתבו בשנת תקמ״ח, כתוב הכ״מ כפי שנוהגין לכתוב בשנה ראשונה להסתלקות, ובע״כ שלא נסתלק בשנת תקמ״ו, כי אם בתקמ״ז, ומה שכתוב בספר הנ״ל שנת תקו״ם בוודאי הכוונה הוא עם הכולל, (י״ג אורות ח״ב).

אחר הסתלקותו העלה הרה״ק המגיד מקאזניץ זי״ע בת צחוק על שפתיו, וסיפר שבשעה שהופיע הרר״א לפני הבי״ד של מעלה ושאלו לו על מעשיו, התוודה ואמר: לא התפללתי ולא למדתי, אמרו הבית דין: אם כן ילך לגיהנום, אבל למעשה כמובן הוליכוהו לגן עדן, וכשהגיע לשם סיפק כף על כף ואמר: יש לנו בורא טוב כזה, אם הגיהנום טוב כל כך, כל שכן ועל אחת כמה וכמה מה מאד טוב ויפה הגן עדן, כי חשב שנמצא באמת בגיהנום (י״ג אורות ח״ב).

ובאוצר ישראל מובא בשינוי קצת, בשם הרה״ק מרוזין זי״ע, ששאלו אותו בעולם עליון אם למד, וענה שלא למד שמו שצריך, אמרו לו שאם כן ילך לגיהנם, והוליכו אותו לגן עדן, ומרוב בושה עמד בהכנעת ראש, וסיים הרה״ק מרוזין: דער גרויסער ר״ר אלימלך שטייט נאך ביז היינט מיטן אראפגבויגענעם קאפ פאר בושה.

שתיית לחיים

פ״א ביום היארצייט של הרר״א, שאל הרה״ק מצאנז זי״ע להרה״צ רבי אלעזר מליזענסק זצ״ל (בן הרה״ק ר׳ נפתלי בן הרה״ק רבי אלעזר בן הרבי אלימלך זי״ע) אם שתו יין שרף לתיקון, והשיב הן, שאל עוד האם איחלו שתהי׳ להנשמה עליה, והשיב בשלילה, (כי חשבו שאין הרה״ק צריך לזה) צוה הרה״ק מצאנז זי״ע להביא עוד הפעם תיקון ולאחל שתהי׳ להנשמה עלי׳, [היינו שאפי׳ לנשמה גדולה כמו הרר״א גם כן שייך עלייה, שההיכלות הם אין סוף] (י״ג אורות ח״א).

ציון המצויינת

מקום קבורתו נתהווה לתל תלפיות, רבים פוקדים את ציונו הק׳ בכל השנה ובפרט ביומא דהילולא קדישא באים אלפים מכל קצוי תבל להפקד בדבר ישועה ורחמים,

ידוע מה שמובא בתהלה למשה (תולדות היש״מ זי״ע) שכשהי׳ הרה״ק ר׳ אלעזר ניסן ילד בן תשע שנים חלה חולי גדול והי׳ מסוכן מאד, לקח הישמח משה זי״ע שני אנשים כשרים ושלח לליזענסק על הציון הק׳ של הרר״א, ואמר להשלוחים כאשר תבואו לחצר בית החיים תאמרו אשר אנחנו מנדרים פרוטה לצדקה בעד הנשמה אשר תלך ותגיד לנשמת הרר״א כי באנו על הציון שלו להתפלל לה׳, ואז ירוצו כל הנשמות הנמצאים שם בעת ההוא להגיד ולהודיע להרר״א, דשם בעולם האמת דבר חשוב הוא אצל הנשמות אם נודרים פרוטה לצדקה לתועלת נשמתם, ע״כ כל אחד ירצה להקדים למען יזכה הוא במצות הפרוטה, ואח״כ תלכו על קברו להתפלל בעד בני, ותשגיחו על המורה שעות באיזו שעה שתהיו שמה, וכן עשו, ופתאום הקיץ הילד אשר שכב על ערשו כמתעלף, וקרא אבי אבי, וכאשר בא אליו אמר לו מעתה אקים מחליי בעזהי״ת ואהי׳ מעתה בבריאות השלימות, ושאלו מאין ידעת זאת בני, השיבו שבזו הרגע הי׳ אצלי איש יהודי וציוה תוארו ותמונתו כתמנת הרר״א ובירך אותי והבטיח לי שאהי׳ מעתה בריא, תיכף הביט הישמ״מ על המורה שעות, ואח״ז כאשר באו השלוחים אל ביתו ראה שהי׳ במכון אותו שעה שהיו על הציון,

הרה״ק הרבי ר׳ מענדלע מרימונוב זי״ע אמר כי סגולה להתעוררות התשובה להיות על ציון הרבי ר׳ אלימלך זי״ע ביום היא״צ שלו (ילקוט מנחם ליקוטים), גם הרה״ק ר׳ מאיר

מפרמישלאן זי"ע אמר שסגולה ליראת שמים ליסע על ציון של הרר"א (דברי יצחק),

ועיין בעטרת צבי שכותב וז"ל: מקובל בידי תלמידי חכמים ויראי שמים שהרבי ר' אלימלך זי"ע קודם פטירתו הבטיח, כי כל מי שיהיה על קברו יושיעו כמו בחיים חיותו, ולא ימות בלא תשובה, ובאמת אין ספורות למו, להעולם הנסעים בכל שנה ושנה על קברו.

הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע הי' מרבה לנסוע לליזענסק, ומחמת שהי' כהן לא הלך עד הציון אלא עד המקום הקרוב ביותר האפשרי, ובחודש אלול התעכב שם משך שבועות אחדים רצופים, גם השתדל בתיקון וחיזוק האוהל, פעם אחת בנסעו לליזענסק עבר דרך העיר קראקא, ואמר שהמתנגדים מעיר קראקא, בוודאי יתמהו למה אינו הולך על קברם של הצדיקים השוכנים בקראקא, אלא – אמר – שצדיק אחר הסתלקותו אין לו שייכות לעוה"ז, חוץ הרבי ר' אלימלך שזיכך עצמו שגם אחר הסתלקותו יהי' בתוכנו, (י"ג אורות ח"ב).

גם הרה"ק מצעישנוב זי"ע אמר בסגנון זה, שאין מה לנסוע לקברי צדיקים, כי נשמת הצדיקים אינם יורדים לעלמא הדין במשך כל השנה חוץ ביומא דהילולא שלהם, מה שאין כן לציונם של הרר"א והגה"ק מצאנז זי"ע טוב לנסוע גם במשך השנה, כי פעלו שיהי' להם שייכות עם עולם הזה בכל זמן ועידן.

אמו של הרה"ק ר' מאיר יחיאל ממאגלויניצא זי"ע, היתה נכדת הרר"א זי"ע, פ"א רצתה לנסוע לליזענסק על הציון של הרר"א ונסעה דרך עיר קראקא, ובקראקא התאכסנה בביתו של הרה"ק המאור ושמש זי"ע, כששמע המאור ושמש מטרת נסיעתה דיבר על לבה מה לאשה לנסוע על ציון, אח"כ בלילה נתגלה הרר"א להמאור ושמש, ושאל אותו למה דיבר על לבה שלא תסע על הציון, תאמר לה שתסע "און זאל פועלן אלעס גוטס" (אוצר ישראל).

פעם אחת בל"ג בעומר כשישב מרן הגאון בעל "אבני נזר" זי"ע בסעודה לכבוד הילולא דרשב"י, בעת שולחנו הטהור, אמר הגם שיש צדיקים שזכו להוביל גופם מכאן לארץ ישראל, אבל גופו הטהור של הרבי ר' אלימלך עדיין הוא פה בחו"ל, ואמר עוד מי שיודע סוד שמחת הילולא דרשב"י יותר משאר תנאים, יודע גם הטעם, מדוע דוקא גופו של הרב אלימלך זי"ע נשאר בחו"ל (אביר הרועים).

תורתו מגן לנו

לא כתב בעצמו חידושי תורתו, אלא בנו הרה"ק ר' אלעזר בנו הי' כותב הדברי תורה שאמר במשך השב"ק, וביום ראשון הניח הכתבים של הד"ת על השלחן לפני אביו, כשראה את הכתבים שאל את בנו: לייזשע, מי אמר ד"ת אלו, אמר ר אלעזר הלא אתה אמרת הד"ת אתמול בשב"ק, אמר הר"א "איך האב געמיינט אז מלאכים ושרפים האבן דאס געזאגט".

ומאז הסכים בדעתו כי תמיד יכתבו את ד"ת, אבל לא רצה שיודפסו בחייו, וזל"ק של הרה"ק ר' אלעזר בההקדמה: א'פרש נא שיחתי לפני כל ואדברה וירוח לי, ל'א אכזב מלי רק האמת אספרה למען אבאר אשר בלבי ורעיוני הי' תמיד למולי, ע'ד בחיים חיותו של כבוד אדוני אבי מו' המפורסם הגדול האיש אלקים בוצינא דנהורא שמו הנעים כבוד מוהר"ר אלימלך זלה"ה הכ"מ בהיותם בכאן כמעט כמו מקדש מעט בהתקבץ יחד קודש ישראל לשמוע דברי אלקים חיים יוצאים מפה קדוש מדבר ועלימו תטוף מלתו של כבוד אבי מו' זלה"ה מצוף דבש ומצאו בו כל אחד מגמת נפשו ולבו איך לעבוד את ה' בהשכיל לבותם כל חד לפי מדרגתו רבים שתו בצמא את דבריו הק' להיות חקוקים בעט סופר שמור לדורות ולהביאו לבית הדפוס באמרם לאו בכל יומא ניסא מתרחיש לנסוע תמיד אל כבוד אבי זלה"ה לשמוע מפיו הקדוש ממש וכשיהיו הדברים נאמרים בספר זכרון אז נשמח כולנו תמיד בקראנו בו הנהגתיני ונדע איך להשכיל דרכינו לפני בוראינו ולכלכל את מעשינו כראוי' ונכון כל חד לפי שכלו אשר יבין בו וכל אחד יאמר שכל הנאמר בו הכל בשבילי, ז'את השבתי למולם גם אנכי ככה חשקי מאד לדבר זה ובודאי כך הוא האמת והיושר אבל אי אפשר לעשות שום ד"ק וד"ג בלי ידיעת כבוד אבי מו' זלה"ה ובפרט דבר גדול כזה צריך אני להמלך בו אמרתי אבקשה את הדבר הזה מאתו אולי ישמע בקולי, ר'צתי במהירות לכבוד אבי מו' זלה"ה ודברתי הדברים האלה באזניו והשיב בזה הלשון אמת נכון הדבר מאד לפני בורא עולם ית"ש שיבא לבית הדפוס כי כל אחד בודאי ימצא בו מחוז חפצו לפי מעמדו ומדרגתו בעבודה אך שאיני רוצה שיהי' זאת בעודי בחיים מטעם הכמוס ונצטוויתי בציוו גמור מפיו הקדוש והטהור שלאחר מותו אראה להביאו לבית הדפוס וכה אמר אין לך מצוה גדול מזו כי אף שנראין הדברים כפשוטן לפי ראות העין לכאור' אבל כשיבא איזה אדם צדיק וישר וכחם וילמוד בזה ספר בוודאי ימצא בו כל רצונו ובזה יאות הדבר אלי, ב'עבור הדברים אלו הקדושים ששמעתי מפיו גמרתי בלבי הדבר להעשות כן למען כבוד הבורא ב"ה וב"ש ויתעלה זכרו והי' כל מבקש ה' באמת להעמיק תוכן הדברים עד היכן מגיעים עמוק עמוק ימצאנו והנהגות ישרות ודרכי נועם וקראתי שם הספר נועם אלימלך ע"ש כבוד אבי זלה"ה וע"ש אמירה נעימה כסופה אהובה הנשמע בקהל קדושים... עכל"ק.

ובפי החסידים מקובל שעוד רמז גנוז בה, דהנה בתיבת "נועם" אלימלך רמוז שמו של אחיו הרה"ק ר"ר זושא זי"ע שהוא פירושו של נועם ומתיקות. (כן מובא גם בנועם אליעזר – סקולען, בהקדמה).

אחד שאל את הרה"ק ר' אלעזר בנו של הרר"א מה צוה אביו לפני הסתלקותו, אמר: "דער טאטע איז געווען א מצוה לפני מותו עשרים ושנים שנה, זהו הספר 'נועם אלימלך' שאמר שנים ועשרים שנה קודם הסתלקותו", (ד"ע, א"י).

הרה"ק ר' אלעזר לא הי' לו מעות להדפיס כל הספר נועם אלימלך, לכן הדפיס קודם הליקוטי שושנה עם אותיות דרבי עקיבא, ואמר ר' אלעזר למה הדפיסם יחד עם האותיות דר"ע, כי אביו הרר"א הי' לו מסירות נפש עבור השי"ת כמו התנא רבי עקיבא ע"ה, ואח"כ הדפיס כשהי' לו מעות הספר נועם אלימלך.

וכידוע כתב רבי אלעזר בראש הספר התנצלות בן המחבר, וכמה מדפיסים השמיטו מהספר נו"א ההתנצלות הנ"ל, וחרה זאת מאד להרה"ק בעל "תפארת שלמה" זי"ע, ואמר הת"ש שזה ההתנצלות חשוב אצלו כחצי ספר נועם אלימלך, כי כתוב שם שאביו הק' הרר"א מסר נפשו על בני ישראל הקדושים לבטל מהם גזירות רעות בתפלתו הנאמנה במסירות נפשו (דברים ערבים, אוצר ישראל).

ידוע שהדפוס הראשון (שנדפס בשנת תקמ"ח בלעמבערג

ע״י בניו הקדושים רבי אלעזר ורבי אליעזר ליפא, כמבואר בשער הספר) של הספה״ק נועם אלימלך חשוב מאד, כי התעסקו בהדפסתו רק בני הרר״א ועוד יהודים צדיקים.

הרה״ק ר׳ נתן אחיו של הר״א, לא נמנה בין החסידים, פ״א נפל על ערש דוי ל״ע וכמעט שהי׳ כגוסס, ופתאום הוטב לו עד שנתרפא לגמרי, וסיפר שבבית דין של מעלה דנו אותו למיתה, ובא אחיו הר״ר זושא, והספר נועם אלימלך תחת זרועו, ורמז בידו להבי״ד של מעלה שיעזבוהו לנפשו (היינו בזכות שניהם, הוא ואחיו), וכן הוה שהוטב מצבו, ואז נסע לליזענסק, כי רצה להיקבר סמוך להר״א, ושם נפטר ומנוחתו כבוד באהל הר״א, באוהל החיצון (י״ג אורות ח״ב).

סיפר הרה״ח ר׳ דוד׳ל ריישער ז״ל, שפ״א הי׳ הרה״ח ר׳ הערש יעקב ריישער ז״ל בשינאווא, והרה״ק בעל הדברי יחזקאל זי״ע אמר אליו ר׳ הערש יעקב הלא אתם יכולים לספר מעשה לאמיתו, מה זה שאומרים על הפירושים מהספר נועם אלימלך, אמר ר׳ הערש יעקב, כי רבי יצחק אייזיק מקאלוב זי״ע רצה לעשות פירוש על ספר נועם אלימלך, כמו מסכת בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא, ואמרו לו מן השמים כמספר המלאכים שנבראו מהתורה ומצוות על רבינו רבי אלימלך זי״ע כל כך פירושים יש על הספר נועם אלימלך (אוצר ישראל).

ובשיח זקנים ח״ב הוסיף שכבר הי׳ לו פירוש והודיעו לו מן השמים שאין רשאין לגלות כל כך, שרף את החיבור.

הרה״ק ר׳ ישעי׳ מפשעדבארז זי״ע אמר: שיכול לעשות על שורה אחד מספר נועם אלימלך פירוש מכמה דפים.

פ״א בא אצל הרה״ק הר״ר מענדל׳ע מרימאנוב זי״ע אדם גדול אחד, והרר״מ הושיבו על ידו, בין הדברים אמר הגדול להרר״מ שעושה פירוש על הספר נועם אלימלך, וכבר כתב על פרשת בראשית לבדו והפירוש גדול כל כך יותר מכל הספר נועם אלימלך, אמר לו הרר״מ האיך יכולים לעשות חיבורים על נועם אלימלך, ״דער גרויסער רבי ר׳ אלימלך, מלאכים ושרפים פלאגן זיך צו פארשטיין די כוונה פון אשטיקל נועם אלימלך, קאנט איר גיין מאכן א חיבור אויפן נועם אלימלך״, ולא הסכים להדפיסו (אוצר ישראל).

החתם סופר זי״ע כשראה את הספר נועם אלימלך (ואז עדיין לא הי׳ מפורסם כ״כ), אמר: אקעגן אים זענען מיר האלץ האקערס (ויגד יעקב).

וז״ל של הרה״ק מקאמארנא זי״ע בחומש היכל הברכה שמדבר שם באיזה ספרי קבלה ומוסר ללמוד, עי״ש באריכות, ובהמשך דבריו מביא בזה״ל: ובספרי מוסר ספר הקדוש ״נועם אלימלך״ כולו אור צח צחצחות עמוק עמוק עד למאד אם תיזכו להבין דבר אחד מדבריו,

מקובל בין החסידים שסגולה לכל חולה שלא יהי׳ ח״ו, לשים מראשותיו של החולה מלמעלה הספר הקדוש ״נועם אלימלך״ (מעדני מלך).

גם מקובל הסגולה למקשה לילד שתושע מהרה, להחזיק הספר ״נועם אלימלך״ דפוס ראשון, כמובא בספר דרך צדיקים שאשת הגאון בעל ״שם שמואל״ מסאכטשוב זי״ע היתה מקשה לילד, חמיה הגאון בעל ״אבני נזר״ מסאכטשוב זי״ע חיפש ספר ״נועם אלימלך״ שיהי׳ מוכרך בעצמו בלי שום ספר אחר, עד שמצא לשאול את הספר מכורך בעצמו, כי הוא סגולה למהר לידתה, [הנראה מזה כי לאו דווקא דפוס ראשון הוא סגולה, כי בכלל הספה״ק נועם אלימלך״ הוא סגולה, וכמובן שדפוס ראשון עאכו״כ] (פרקי דרבי אליעזר).

פ״א בא א׳ אל הרה״ק ר׳ מנחם בראדי זי״ע מקאלוב שיתפלל על מקשה לילד, אמר הרה״ק ר״מ להמשמש שיתן לו הנועם אלימלך, א״ל שכבר יש לו נועם אלימלך בבית היולדות, אמר לו הנועם אלימלך שלי אין לך, ס׳איז פונעם אלטען קאליוער, ולקח הלה את הספר והלך לבית היולדות כשהגיע לשם אמרו מזל טוב (שיח זקנים ח״ב),

ולסיום כדאי להעתיק מנהגו של רביה״ק זי״ע אם אמנם לא הי׳ לו שיעור קבוע בספר מיוחד מספרי תלמידי בעשטה״ק זי״ע, רק למד בכל ספרן של צדיקים פעם בזה ופעם בזה, יוצא מהכלל הי׳ הספה״ק ״נועם אלימלך״, אשר הי׳ לו שיעור קבוע בכל מוצאי שב״ק בספר תנא דבי אליהו ובספר הקדוש נועם אלימלך מפרשת השבוע הבא, ושיעורין אלו היו אצלו כחוק ולא יעבור.

תמיכת נכדי הרבי אלימלך

הרה״ק מצאנז הי׳ אומר בשם רבו הרה״ק מראפשיץ זי״ע שכשיבא משיח צדקנו תהא שאלתו הראשונה לישראל, אם היו מקרבים את נכדי הרר״א, והוסיף הרה״ק מצאנז: אנכי אוכל להשיב שאמנם קירבתי אותם.

הרה״ק מקאלאשיץ זי״ע נתן טעם לשבח על שזו תהא שאלתו הראשונה של משיח, כי ידוע שהרר״א התפלל שצאצאיו יהיו עניים, אבל צדיקים המתיקו שבעקבתא דמשיחא יתפרנסו בכבוד ולפי שזה צריך להתקיים, נמצא שמי שתומך אותם מקרב את הגאולה, ומשיח צדקינו יכיר לו טובה, על כן תהי׳ זאת שאלתו הראשונה, ועוד, כי ידוע ומפורסם שהרר״א ביטל את חבלי המשיח, ומשיח צדקינו מכיר לו טובה יען הטיב לו והקיל חבליו ויסוריו, ולזאת חפצו עז שימדדו ישראל לצדיק הזה כמדתו וייטיבו לנכדיו, לכן ישאלם אם אמנם קירבו אותם (י״ג אורות ח״א).

כשנשא הרה״ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי״ע אשה שהיתה נכדת הרר״א, אמר שמקוה שעכשיו יבא משיח כי זוגתו נפלה היא עכשיו בעשירות.

פ״א אמר שאביו הרה״ק מצאנז זי״ע רצה לעשות טובה לנכדי הרר״א אפילו לאחר הסתלקותו, כי לפני חג הפסח נוסעים בעיירות לקבץ מעות לצרכי פסח, ולאחר יו״ט שאזל כל המעות לצרכי חג הפסח צריכים עוד הפעם מעות וקשה לנסוע עוד פעם בעיירות לקבץ מעות, לכן בחר להסתלק בכ״ה ניסן לאחר יו״ט, ונוסעים נכדי הרר״א עוד הפעם בהעיירות ״אין דאס הייסט מען פאהרט אויף צאנז צום יארצייט״ (ולמראה עיינים הוא שנוסעים לצאנז על ההילולא) (אוצר ישראל).

הרה״ק ר׳ אליעזר מדזיקוב זי״ע אמר פ״א לאביו הרה״ק מראפשיץ זי״ע שראה את הרר״א בחלום, אמר לו אביו כי לא יכול להיות זאת, שאל לאביו למה לא יכול להיות, אמר לו אביו כי לראות את הרר״א צריכים להיות בעל מדריגה, שאל שוב את אביו נו, וואס בין איך א שניידער, אמר לו אביו לא, אבל לראות את הרר״א דארף מען זיין גאר גרויס, ושאל את בנו מה עשה איזה דבר טוב שזכה לראות את הרר״א, אמר, שנתן את הטיליפ שלו להרה״ק ר׳ נפתלי ליזענסקער זי״ע (בן ר׳ אלעזר) נכד הרר״א, כששמע זאת אביו, אמר, אם כן כבר יכול להיות, אז מען איז מהנה דער רביין ר׳ אלימלך׳ס א קינד, יכולים לזכות לראות את הרר״א זי״ע (אוצר ישראל).

יברך את בית אהר"ן

מריחוק מקום וקירוב לב, נשגר בזה ברכת מזל טוב, קדם ידידינו האברך החשוב האי גברא יקיר**א** **ש**מו הטוב הולך לפניו, חן וחסד נסוך על פניו, עסקן נמרץ לכל דבר שבקדושה, במידה גדושה **ה**וא הגבר אשר לא ישבות יומם ולילה להרבות פעלים לטובת מוסדותינו הק' ברוח נאמן ומסור **מש"ה** שפיר קאמרת ברב חסדו לזולתו, עשות חסד כל מגמתו, שמו מפארים בשבחו של **אהר"ן**

הר"ר משה אהרן דאסקאל הי"ו

מנהל האפיס של "מוסדות יטב לב" בעיה"ב לאנדאן יע"א

לרגל שמחת היכנס בנו היקר ני"ו לעול התורה והמצוות

והברכה אחת היא ביותרת הכבוד, ברוב הדר והוד,
לכבוד אביו ידידינו החשוב מיקירי ונכבדי קהילתינו פה ב"ב ומתומכי מוסדותינו הק'

מוה"ר שלמה זלמן דאסקאל הי"ו

גבאי בית מדרשינו בזכרון מאיר

ולכבוד חותנו ידידינו היקר והנעלה לבו ער וחם במידה גדושה לטובת מוסדותינו הק'

מוה"ר אביש יצחק גאטעסמאן הי"ו

מיקירי אנשי שלומינו בעיה"ב לאנדאן יע"א

יה"ר מלפני אבינו שבשמים, שיראה וירווה ממנו תענוג ונחת במלוא חפניים, ויתאחד אצלו תורה וגדולה בכפליים, וזכות מרן רביה"ק זי"ע מייסד מוסדותינו יגן בעדו ובעד כל אשר לו, ויושפע לו תמיד אושר ועושר בכל גבולו, וימשיך במעשיו הכבירים לשם ולתעודה, ותמיד את שמו נהלל ונודה, וכט"ס.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יחזקאל האטטאר

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

בס"ד

מחאה נמרצת

המומים ומזועזעים אנו עד דכדוכה של נפש כאשר ביום הפורים הק' אשר בו כל או"א מתרומם ומתעלה לה' בשמחה של מצוה, וכדאיתא בגמ' (מגילה יב:) שישראל כשאוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות וכו', ודייקא בהאי יומא דחדוותא העיז חד מהני בריוני להתפרץ בתוך ביתו של א' מגדולי עסקני מוסדותינו וקהילתינו שליט"א באמצע סעודת פורים ולזרוע הרס וחורבן מול עיני עוללים רכים וגמולי חלב ולהכות באגרוף רשע ובחמת זעם מכות אכזריות ורצחניות לבני המשפחה ולאברכי אנ"ש על לא עול בכפם, ובגודל רחמי ה' לא נגמר באסון רח"ל.

ידענו גם ידענו שהיא עוד חלק ממסכת התלאות והטעראר שכבר נמשך זה כמה שנים נגד חברי הנהלת מוסדותינו שיחיו אשר כל חטאם ופשעם שהם עושים שליחותם נאמנה בהנהלת הקהילה והמוסדות עפ"י פקודת הקודש של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, וממש הותר דמם רח"ל והם ובני ביתם נתונים לביזה ולמשיסה באופן אכזרי אשר לא נשמע מעולם באף קהילה בישראל, הביטו וראו היש מכאוב כמכאובינו, ואין פוצה פה ומצפצף.

לגודל התדהמה אין כל ספק שהיא תוצאה ישירה מההסתה הנוראה והפרועה המנוהלת ע"י אינשי דלא מעלי אשר גזרו אומר לעקור ולשרש את מוסדותינו הק', ובכדי לבצע זממם השקט לא יוכלו, ולמרבה הצער והכאב אין אף אחד אשר מנסה לעצור ולומר למשחית הרף, ולא נשמע שום קול זעקה או מחאה במחניהם, ובתירוצים כוזבים ומשאות שוא ומדוחים מנסים להצדיק מעשי רשע, וכדי בזיון וקצף.

ולכן אנו מרגישים חובה לנפשינו למחות בקול זעקה ומרה ולהביע את צערינו על הרשעות והאכזריות הנוראה, והחינוך אשר נהרס והודש בידי זדים ופורעים הי"ת.

ואל בני קהילתינו הק' נענה ונאמר, אנן בדידן ואינהו בדידהו, אלה ברצחנימו ובשפעת קלגסים ואנו בשם ה' אלוקינו נזכיר, אנו נמשיך להשקיע להרבות פעלים לתורה ולתעודה, להשריש בדור העתיד מידות טובות וישרות ע"ד רבותינו הק', אנו נמשיך ללכת בדרכי התורה והיראה כפי שאנו מצווים ועושים מפי מאורינו ומאליפינו כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א, ובבוא היום נגיל ונשיש לספר לדורותינו הבאים אחרינו בגאון ובעוז שאנו היינו מהנרדפים ומוכים ונמרטים למען כבוד רבותינו הק'.

ויה"ר שנוכל להמשיך להרבות פעלים לתורה ולתעודה מתוך הצלחה וסייעתא דשמיא עדי נזכה להרמת קרן התורה והיראה בהתגלות כבוד שמים עלינו בביאת גוא"צ ומלכינו רבינו הגה"ק שליט"א בראשינו בב"א.

יום ה' לס' קול ענות אנכי שומע וגו' תשפ"ג לפ"ק

החותמים בכאב

יחיאל מיכל אברהם פרידמאן
יהושע צבי הלוי יוזשעף

חיים שלו' קליין
אברהם שלמה כ"ץ

דבר בעתו

שבת פרה

לקט מפרי קודש מפי צדיק וקדוש עלין לעגוד קדושת היום וסגולתו

היום פרשת פרה הוא אצלינו במקום הזאת אפר פרה מטהרת טמאים ומטמאת טהורים, ואיתא בספר הרב דפולנאה שזה רומז למדת גאוה וכו' עיי"ש, לכך צריך האדם קודם קריאת הפ' הנ"ל להיות שפל אצל עצמו וידע שהוא שפל ואז מטהרתו.

(אמרי פנחס)

◆◆◆

מהפטרת פרשת פרה שאינו מדבר כלל מטהרת הטומאות רק מטהרה מהחטאים ועונות, כמו שנאמר וזרקתי עליכם וגו' ומכל גלוליכם אטהר אתכם, ונתתי לכם לב חדש וגו', ואחר כן ביום טהרי אתכם מכל עונותיכם, ומה שייכות הפטרה זו לפרשת פרה, מזה מבואר כמו שאמרנו דעיקר הטהרה בפרה הוא משורש היצר הרע, ומטהר מכל טומאה אף מטומאת מת שהביא הנחש לעולם.

(פרי צדיק)

◆◆◆

בענין טהרת פרה שקבעו לקרות בשבת, כי הנשמה טהורה כמ"ש נשמה שנתת בי טהורה, ועיקר הטומאה הוא רק מחלק הגוף, ולכן בשבת שהוא יומין דנשמתין שהנשמה גובר ביותר על הגוף ונקראת נשמה יתירה, לכן זוכין בו לטהרה.

(שפת אמת)

◆◆◆

איתא מהרב הקדוש איש אלקים ממעזיבוז, שאחר מחיית עמלק נצרך הטהרה, כי מזה שנתאבק עם ההיפוך, הגם שמנצחו ומכניעו, עם כל זה נדבק איזה שמץ ולזה צריכים ליטהר בפרשת פרה אחר הפורים.

(תורת אמת)

◆◆◆

הגה"ק מצאנז זי"ע אמר שמקובל אצלו שלשבת פרשת פרה צריכים לנסוע להצדיק הדור, וכשנסתלק רבו המובהק הגה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע התחיל לנסוע על שב"ק פרשת פרה לחתנו הגה"ק רבי אשר ישעי' מראפשיץ זי"ע, ואחר הסתלקותו נסע על שב"ק פרשת פרה להגה"ק רבי הערש מרימינוב זי"ע.

(כתבי צאנז)

הטעם שקבעו פרשת פרה בשבת, כי קדושת השבת מסייע לטהרה

מה שקבעו פרשת פרה בשבת, נראה כי השבת מסייע לטהרה זו, דאיתא לך אני מגלה טעמי פרה ולאחרים חוקה, דוודאי יש טעם לפרה, רק שמי שטעם טעם חטא אינו יכול להשיג זה הטעם, כי הוא תיקון חטא העגל, שמקודם היו דבוקין בעץ החיים, ועל ידי החטא אינם יכולין להשיג טעמי פרה, ולכן מרע"ה השיג הטעם, **ולכן בשבת שמשה רבינו ע"ה מחזיר לישראל הכתרים של הקדמת נעשה לנשמע, שזוכין לקבל הארה מלוחות הראשונות, יכולין להשיג מעט מטעמי פרה, ולכן מבקשין יגלה לן טעמי, כי בחינת הטעמים שהם למעלה מגופי תורה מתגלין בשבת קודש**, וכפי מה שיכולין להשיג טעמי פרה באין לטהרה.

ועוד, כי הנשמה טהורה כמ"ש נשמה שנתת בי טהורה, ועיקר הטומאה מחלק הגוף, **ולכן בשבת שהוא יומא דנשמתין שהנשמה גובר ביותר על הגוף, ונקראת נשמה יתירה, לכן זוכין בו לטהרה.**

שפת אמת

הגה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע אמר: אם הייתי נוסע לרבי הייתי נוסע על שב"ק פרשת פרה.

(כתבי חסידים)

◆◆◆

הנה בשבת פרשת פרה הקדימו לקרות פרשת פרה לפרשת החודש, שיש בה טהרתן של ישראל כמו שאמרו בגמרא [מגילה כט.], ופי' הענין, דבזמן שאין בית המקדש קיים דבר שפתינו לרצון לפני אדון כל כאילו קיימנו והקרבנו הקרבנות, וגם הפרה בהזאת שלישי ושביעי, ועל ידי קריאתה על כל פנים נטהר טהרה רוחניית לכבוד הרגל הבא עלינו, וזה הרמז איתא בפסוק, וידבר ה' אל משה ואל אהרן זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר, דהיינו שיהיה זמן שדי באמירה לבד, כאשר אין בית המקדש קיים, וזה אשר צוה ה' לאמר.

(עבודת ישראל)

◆◆◆

צריך להאמין שכשם שנטהרים באפר הפרה ממש להקרבת הפסח ממש, כמו כן נטהרים בזמן הזה בקריאת פרשת פרה, כל אחד ואחד לפי בחינתו בקדושה.

(בית אהרן)

◆◆◆

ובחודש אשר אז הוא התחדשות אורות הרגל צריך להקדים הטהרה שהיא אפר פרה, וכמו שאמר המגיד הק' ממעזריטש האיך מחפשים אש באפר, ומרומז להנ"ל שאפר פרה היא הכנה לקבל התלהבות רשפי אש שלהבת השם ואורות הרגל של יו"ט פסח.

(ישמח ישראל)

◆◆◆

בכל שנה קודם ניסן יורד משמים טהרה לנפשות בני ישראל המצפים לטהרה, ולא לחנם קבעו חז"ל לקרות פרשת פרה בשבת זה, רק שיכולין עתה לזכות לטהרה.

(שפת אמת)

◆◆◆

הנה אמרו חז"ל [שבת דף יב.] שבת הוא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא, בשבת קודש זה נמשך רפואה, כי פר"ה הוא אותיות רפ"ה.

(תורת אמת)

מוסדות יטב לב בארה"ק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ד שליט"א

סניף אייראפע

ישמח מש"ה במתנת חלקו

מיטב ברכותינו ואיחולינו, נשגר בזה מעומק לבבינו, קדם ידידינו היקר הנעלה ונכבד, רודף צדקה וחסד
שנים רבות מקב"ץ על הגבאו"ת במסירות עצומה ונפלאה, וזכה לראות ברכה בעמלו בהצלחה וסייעתא דשמיא
האי גברא ויקירא, משליך עצמו מנגד למען מוסדותינו חשיכה כאודה, יראת ה' על פניו לתפארת ולנס
אין גומרין עליו את ההלל, **מש"ה** עומד ומשמש עבוד אחינו שבארץ ישראל, מעשיו הטובים לזכרון יוחק
הוא הגבר אשר לא ישבות יומם ולילה, **אהר"ן** עומד ומטיב את הנרות להעלות נר תמיד תדיראל
רוח החיים של מוסדותינו המעטידה, שמו הטוב נודע לעוז ולתפארה, על אנשי שלומינו נערץ ומהולל
נחית כצאן עמך ביד **מש"ה** ו**אהר"ן**, כשהשמחה במעונו נהללו בפינו, ונודה לשמו בתוך אמונ"י

מו"ה משה אהרן דאסקאל הי"ו

מנהל האפיס של מוסדותינו הק' פה עיה"ב לאנדאן יע"א

לרגל שמחת היכנס בנו היקר יניק וחכים
כמר יחזקאל מנחם ני"ו לעול התורה והמצוות

והברכה אחת היא לעטרת זקנים בני בנים
אביו ידידינו הרבני החשוב והנכבד, רודף צדקה וחסד, מיקירי קהילתינו הק' בבני ברק יצ"ו

מוה"ר **שלמה זלמן דאסקאל** הי"ו

והנה כי כן יבורך, בשיר הלל ושבח
חותנו ידידינו היקר והנעלה, מוכתר בכל מעלה, מיקירי אנשי שלומינו פה עיה"ב לאנדאן יע"א

מוה"ר **אביש יצחק גאטעסמאן** הי"ו

יהי רצון מלפני הגבודה, שיגן עליך פעליך הכבידה, כל ימי חייך ידדפוך אך טוב
דבש"ע אדון היצידה, ישפיע לך תענוג ונחת הון ואושדה, בנים ובני בנים פודחת כגפנ
ויוסף ה' עליך במידה יתידה, למלא כל משאלותיך באספקלדיא המאידה, עד בלי די
שהשלום שלו ישים ברכה, להוסיף בפעליך בהמשכה, למען תינוקות של בית רבן
לעמוד לימין מוסדותינו רבות בשנים, ולהדרים קדנה עשדת מונים, למען חינוך הטהודק
ימים על ימי מלך תוסיף, ונזכה כולנו שמרן רבינו שליט"א יוליכנו לקראת הגואל צדק

החותמים למען שמו בהוקדה ובהערכה, אסידי התודה והברכה

חיים אלעזר קליין • מנחם מענדל ווינשטיין

בשם הנהלת מוסדות יטב לב בארה"ק

סניף אייראפע

פנימי תרפ"ה בלתי מוגה

משורחץ מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור גומלין של הגאון הצדיק רבי יוחנן סג"ל וואזנער שליט"א

ראב"ד סקווירא, מאנטריאל – בעמח"ס שו"ת חיי הלוי

מוצש"ק פרשת חיי שרה תשפ"ג לפ"ק

רבינו: א גוטע וואך, ברוך הבא.

ראב"ד סקווירא: כ'האב געברענגט א מנחת ביכורים מ'האט יעצט ארויסגעגעבן נאך א ספר (מספרו שו"ת חיי הלוי).

רבינו: יישר כח, איך זעה מ'האלט שוין ביי חלק י"א, אחד עשר כוכביא....

ראב"ד סקווירא: ברוך ה'.

רבינו עיין קצת בספרו החדש, ואמר: להגדיל תורה ולהאדירה.

ראב"ד סקווירא: כ'האב אויך געברענגט דא מ'האט יעצט ארויסגעגעבן נאך א [ספר] אמרי יודא, דאס איז פון מיין טאטן ז"ל (הגה"ח ר' מאיר יודא סג"ל וואזנער ז"ל).

רבינו: יא, כזעה, דאס איז שוין די צווייטע באנד.

ראב"ד סקווירא: יא.

מוה"ר שמואל הכהן פריעדמאן חי"ו, משב"ק: דאס ערשטע האב מען אויך געשיקט פארן רבי'ן דעמאלטס וועז ס'איז ארויסגעקומען.

*

ראב"ד סקווירא: דער רבי האט געזאגט (בשיחה הקודמת) וועגן די מעיין מקוה, דא איז געווען ר' שיימא (הגה"צ רבי שמעי' שווארץ ז"ל אבד"ק ווילמס יצ"ו ובארה"ב נתמנה ע"י רביהק"ק ז"ל לרב דקהלתינו במאנטריאל יצ"ו רבות בשנים), ער האט געזאגט אז וועז דער רבי ז"ל איז דא געווען וועז מ'האט געמאכט די מקוה, איז די מעיין געווען פארמאכט, מ'האט זיך נישט געטובל'ט אין דעם מעיין, ס'איז געווען א שטאפער, ער האט געזאגט דעם טעם נישט אלין קפידא אין הלכה, נאר ווייל ס'איז געווען צי א שטארקער מעיין, און רבי משה מנחם (דומ"ץ פאטמאר מאנטריאל ז"ל) און אנדערע האבן געטענה'ט ניין, אז דער רבי ז"ל האט געוואלט דוקא ס'זאל זיין פארמאכט, ווייל אז נישט איז עס א שאלה פון זוהלין.

רבינו: כ'וויים נישט, כ'האב קיינמאל נישט געהערט.

ראב"ד סקווירא: למעשה מאכט מען ס'זאל זיין פארמאכט?,

רבינו: וואו? ביי אונז? ביי אונז קומען עם אריין אין א מקוה אריין.

ראב"ד סקווירא: און דער אוצר איז פארמאכט?

רבינו: כ'מיין אז ס'איז פארמאכט, אין קרית יואל איז דא א קוואל, עם קומט ארויף פון זיך אליינם די קוואל, און עם גייט אריין אין אזא שמאלע מקוה, לאמיר עם אזוי אנרופן, און פון דארט צוטיילט זיך עם צו פיר מקואות, אז מ'וויל גייט עם צו די מקוה, און אז מ'וויל גייט עם צו די מקוה, כ'שטעל מיך פאר אז ס'איז פארמאכט, ווייל איינמאל גייט עם צו די מקוה און אמאל צו די אנדערע, וועז מ'ליידיגט אוים די מקוה דארף אריין רינען אין די מקוה און נישט אין די אנדערע מקוה, במילא איז עם פארשטאפט אז עם זאל נישט גיין אהין, איז די שכל זאגט מיר אז ס'איז פארמאכט. אזוי ליגט מיר אין זכרון.

א' הנוכחים: היינט איז שוין דא זעקס מקוואות.

רבינו: יא, פריער איז געווען פיר, היינט איז שוין דא זעקס.

אונז בויען מיר צו די מקוה, מ׳פארגרעסערט די מקוה, די מקוה ווערט אי״ה ממש פארדאפעלט.

ראב״ד סקווירא: קיעה״ר, ברוך ה׳ אז מ׳דארף עס.

איז סקווירא האט מען יעצט אויך צוגעבויעט די מקוה, מ׳האט צוגעלייגט אסאך.

רבינו: ביי אונז בויעט מען יעצט, מ׳האלט עס אינמיטן בויען.

ראב״ד סקווירא: בנוגע די מעשה וואם דער רבי האט פארציילט די וואך פון די דריי הונדערט רייניש...

רבינו: יא, מיטן רבי ר׳ הערש.

[**ונעתיק הסיפור כפי שסיפרו רבינו שליט״א בשיחה הקודמת:**

איז בערעגסאז איז נישט געווען קיין מקוה, מ׳האט געגראבן א מקוה און מ׳האט נישט געטראפן קיין וואסער, איז אריבער געפארן א דעלעגאציע פון בערעגסאז צום רבי ר׳ הערש פון רימנוב בשם קהל, אז ס׳איז נישטא קיין וואסער און מ׳דארף א מקוה. האט ער געזאגט, אז מ׳וועט אים געבן דריי הונדערט רייניש וועט זיין וואסער, ס׳איז אסאך געלט, דריי הונדערט רייניש איז געווען אסאך געלט.

נו אז ער האט געבעטן דריי הונדערט רייניש האט איינער געזאגט מ׳זאל פארן קיין אוהעל צום ישמח משה, אפשר וועט דאס זיין פאר ביליגער....

זענען זיי געפארן צום ישמח משה, ס׳איז נישט וויט, פון בערעגסאז ביז אוהעל איז נישט וויט, איז מען געפארן קיין אוהעל, און דער ישמח משה האט געגעבן א קמיע, און ער האט געהייסן אריין ווארפן דארט וואו מ׳האט געגראבן דעם בור, און ס׳איז געווען וואסער, ס׳האט געקאסט צען רייניש, מ׳האט געגעבן א קוויטל מיט צען רייניש, און דעמאלטם איז געווען וואסער.

דער רבי ר׳ הערש האט געוואלט אז מ׳זאל צוריק קומען, ער האט שוין געהאט א חשבון, ער איז געווען א גרויסער בעל צדקה דער רבי ר׳ הערש, ער האט זיך געמאכט א חשבון ווי אזוי ער וועט אויסטיילן דאס געלט, און ער האט געזען אז מ׳קומט נישט צוריק, האט ער זיך נאכגעפרעגט, וואם איז געשעהן, זיי דארפן נישט קיין מקוה? ביז מ׳האט אים געזאגט אז מ׳איז געפארן קיין אוהעל און דער אוהעלער רב האט געגעבן א קמיע ס׳האט געקאסט צען רייניש און ס׳איז דא וואסער. האט ער געפרעגט, וואם האט דער אוהעלער רב געטוהן? האט מען אים געזאגט, ער האט געגעבן א קמיע, זאגט ער, ׳מיט א קמיע דאם צו מאכן איז נישט קיין קונץ, אהן א קמיע איז א קונץ...׳[1]]

איז איך האב געהערט אן ענליכע מעשה ביי רבי משולם טיסמעניצער,[2] ער איז געווען א געוואלדיגער גאון, און די ראשי קהילה זענען אים געגאנגען פרעגן עפעם א שווערע שאלה, האט ער געזאגט ער דארף מעיין זיין, מ׳זאל אים געבן א וואך–צווויי, און זיי האבן נישט געהאט קיין געדולד צו ווארטן, און ס׳איז געווען דארט עפעם א יונגער תלמיד חכם וואם האט געוואוינט אין א דערפל וווייטער, איז מען

---

1 ומן הענין לציין שבס׳ מקוה ישראל להגאון רבי אשר שטיינמעץ ז״ל אב״ד בערעגסאז כתב בהקדמה ומזכיר אודות המעין הנ״ל, כי כשנשנפרדו הקהילות אחר הטיילונג, המקוה הישנה נשאר אצל הקהילה הנפרדת, וקהילת היראים הוכרחו לבנות מקוה חדשה:

״...וקהלתינו קהלה נאה וחסודה שיש בה איזו מאות יראים וחרדים לדבר ה׳, ואזרתי כגבור חלצי למחות צוק העתים ועול הגליות והדחוק השורר כעת בעוה״ר הש״י ירחם ויאמר לצרותינו די, שהי׳ קשה מאוד לבנות מקוה, בכל זה לא נחתי ולא שקטתי ואנשי קהלתי יראי ה׳ היו בעזרי, ותלי״ת עלתה בידינו לבנות מקוה טהרה טוב ומוכשרת בכל הענינים, והרבה ידיעות הי׳ לנו לעשות הכל על צד היותר טוב לצאת ידי כל הדיעות, ומהאי טעמא מאחר שברוב קהלות ישראל מדקדקים מאוד לחפור מעין כדי להנצל מכמה חששות שיש במקוה מי גשמים, וכמו שראינו אצל צדיקי אמת וכמבואר בספרים, השתדלתי בזה הרבה עד שראיתי שאם לא אסכים לעשות מקוה של מי גשמים אי אפשר לעשות מאומה, ולא יבנו כלל, לכן אחרי אשר נתיעצתי עם כבוד קדושת רבינו אדמו״ר הקדוש ציסו״ע מרן ר׳ יואל טייטלבוים שליט״א האבד״ק סאטמאר והסכים על ידינו שאם נעשה מקוה בתנאי זה וכו׳ באופן שלא נסמוך בשום אופן על שום קולא בענין נתן סאה ונטל סאה, אשר היא עיקר הדבר שנמנעו ממקואות של מי גשמים, על מקוה כזו נתן רבינו שליט״א הסכמתו לבנות אפילו בעירינו שיש לקהלה האחרת מעין וכו׳...״ עכ״ל שם.

2 הוא הגאון האדיר אשר הרעיש תבל בחכמתו הרבה וחריפותו העצומה רבן של כל בני הגולה מו״ה משולם איגרא ז״ל מחבר ספר איגרא רמה ושו״ת תשובות רבינו משולם, נולד בעיר בוטשאטש במדינת פולין ממשפחה של רבנים גאונים מפורסמים מגזע בעל פני יהושע ומגיני שלמה, בעודו עלם רך בשנים כבר הפליא את גדולי דורו בחריפותו ובקיאותו, ובהיותו בן שמנה שנים דרש בבית כנסת הגדול בעיר בראד ונצח את חכמי העיר בפילפולו, עוד לפני מלאת לו י״ז שנים נתמנה לאב״ד במחוז סטאניסלוב והי׳ איתן מושבו בעיר טיסמעניץ, שם החזיק ישיבה גדולה.

ובשנת תקנ״ד נתקבל לאב״ד בק״ק פרעשבורג שם איזן ותיקן גדרים וסייגים לתורה ועבודה, בספר חוט המשולש צוין ששנת פטירתו היא תקס״ב.

אים געגאנגען פרעגן, האט ער געזאגט מ׳זאל אים געבן א שעה, צי א האלבע שעה, און ער האט געענטפערט.

שוין, נאך צוויי וואכן האט זיי נישט געפאסט, זענען זיי געקומען פרעגן פון רבי משולם, האט ער געענטפערט פונקט די זעלבע זאך, האבן זיי זיך צושמייכלט אזוי צו זיך, האט ער געפרעגט וואם איז? האבן זיי אים פארציילט אז יענער האט געענטפערט די זעלבע זאך, איז רבי משולם טיסמעניצער אהין געפארן צו יענעם, און האט אים געפרעגט ׳וויי אזוי האסטו עס געמאכט אין א האלבע שעה?׳ האט ער געזאגט, ׳איך וועל אייך זאגן דעם אמת, איך האב נישט געוואוסט כ׳האב נישט געהאט קיין האנונוג וואם צו ענטפערן, האב איך געזומען א תהלים און כ׳האב געבעטן דעם אויבערשטן ער זאל מיר העלפן, און נאכדעם האב איך געעפנט א ספר און כ׳האב עס געטראפן גלייך...׳, האט רבי משולם געענטפערט ׳אזוי?! מיט׳ן דאוונען דאם קענען מיר אונז אויך, אבער מ׳דארף אליינס האראוועז...׳

ס׳איז ממש ווי די מעשה וואם דער רבי האט פארציילט...

רבינו: מ׳האט אמאל געזאגט פארן דברי חיים,[3] אז רבי משולם טיסמעניצער האט געדאוונעט, און ער האט זיך געוואלט מצמצם זיין צום דאוונען אז ער זאל נישט טראכטן פון תורה, האט ער זיך געביטן די פינגער׳ם ממש עד זוב דם, כדי ער זאל זיך קענען אפריסן פון לערנען און זיך קענען מצמצם זיין צו תפילה.[4]

דער דברי חיים האט געהערט די מעשה, האט ער געזאגט, ס׳איז זייער א גרויסע מדריגה, אז מ׳איז אזוי מקושר אין די תורה אז ס׳איז אים שווער אנגעקומען צו קענען זיך מצמצם זיין צום דאוונען, אבער אונז ברוך ה׳ דארפן מיר נישט צוקומען צו דעם, ווען אונז שטעלן מיר זיך דאוונען קענען מיר זיך אפריסן פונעם לערנען, אזוי האט ער געזאגט, ברוך ה׳ אונז דארפן מיר נישט צוקומען צו דעם...[5]

כ׳האב אמאל געזעהן פון חתם סופר ברענגט מען נאך אזא אינטערעסאנט ווארט אויף דעם, אז די גמרא זאגט (ברכות כא.) רבי יוחנן אמר ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו, ווייל ביים דאוונענן קומט אריין די תורה און איז מבלבל, אזוי אז ער וועט מתפלל זיין כל היום כלו וועט ער לערנען א גאנצן טאג....[6]

---

3 עיי׳ בס׳ כל הכתוב לחיים שמובא עובדא זו שהיה עם נכדו של הגה״ק רבי משולם שהגיע להיכלו של הרה״ק מצאנז וכיבדו מאוד, ובתוך הסעודה ביקש הרה״ק מצאנז להאי נכד שיספר מגדולת זקינו הק׳, ואז סיפר כנ״ל.

4 עיי׳ בס׳ אבני המקום מהגה״ק משימלויא הי״ד (אבן הרחיים אות ס״ו) שהגאון רבי משולם איגרא ז״ל התאונן בפני גיסו הרה״ק מלינסק ז״ל שבשעת התפילה מבלבלין אותו חידושין דאורייתא, ויעץ לו לנסוע להמגיד הק׳ מזלאטשוב.

כמו״כ מביא שם בהמשך דבריו ששמע מדודו בעל הקול ארי׳ ז״ל שבימי בחרותו היו נופלין ברעיונו החידושים המבריקים ביותר באמצע שמו״ע, אבל כשנעשה חסיד זה נפסק, וע״ש שפי׳ בזה שהחסידים רוממות א-ל בגרונם שיכולין להתפלל אף שחרב פיפיות בידם, והם מלאים חריפות, עיי״ש בנועם לשונו.

5 עיין בס׳ י״ג אורות (ח״א) שהרה״ק מצאנז זיע״א התבטא פעם בערוב ימיו, הנה נא זקנתי ועדיין לא תקנתי את מה שפגמתי בחטאת נעורים שלי. וכשסופר הדבר להרה״ק המהרי״ד מבעלוא זיע״א הקפיד על אותו מספר ואמר, שחטאת נעורים של הרה״ק מצאנז היה שפעם באמצע תפילת שמו״ע יישב רמב״ם אחד, עכ״ל.

ועיין בס׳ הליכות חיים (עמ׳ שמ״ט) שהרה״ק מהרצ״ה מרודניק ז״ל סיפר שנכח פעם כשאחד מצדיקי דורו של זקיה״ק מצאנז זי״ע צדיק נשגב וקדוש ה׳ פנה אל זקה״ק ואמר מחותן מה עושים אם נופלת מחשבה זרה באמצע התפילה, השתומם זקה״ק למשמע השאלה, ואז ביאר אותו צדיק כוונתו שבאמצע התפילה עולה בדעתו ליישב דברי רמב״ם מוקשים, ענה לו זקה״ק בזה הלשון: מחותן איך פארשטיי אייך נישט, ווען א יוד דאוועט פארן חייליגען באשעפער ווי וויסט ער דעמאלסט אז ס׳איז דא א רמב״ם אויף דער וועלט!.

ויש לציין לשונו הק׳ של הספר חסידים (סימן תקמ״ו): אל ישיאך לבך לומר טוב שאהרהר בדברי תורה שאותו טעם חידוש שאני זוכר אם לא אהרהר אחריו אשכחנו, כי אם תסיר דברי תורה מלבך בשעה שאתה מתפלל הקב״ה ישלם לך תחת אשר שכחת תזכור כמה וכמה, דכתיב עת לעשות לה׳ הפרו תורתיך עת לתפלה ועת למצוה ללימוד עכ״ל.

כן יש להעתיק דברי הנפש החיים (שער ב׳ פרק י״ג) שכתב וז״ל: אמר המגיד להבית יוסף באהרה בי שבריש הספר מגיד מישרים וז״ל: ליזהר מלחשוב בשעת תפלה בשום מחשבה אפילו של תורה ומצות כי אם בתיכות התפלה עצמם, דוק בדבריו שלא אמר לכוון בכוונת התפלה שאין אתנו יודע עד מה, כי גם מה שנתגלה לנו קצת כוונות התפלה מרבותינו הראשונים ז״ל קדישי עליונין ועד אחרון הרב הקדוש איש אלקים נורא האריז״ל אשר הפליא הגדיל לעשות כוונות נפלאים אינם בערך אף כטיפה מן הים כלל נגד פנימיות עומק כוונת אנשי כנה״ג מתקני התפלה שהיו ק״כ זקנים, ומהם כמה נביאים עכ״ל.

6 עיין בס׳ תפילה למשה שמביא בשם מרן החת״ס זי״ע מליצה נאה אודות תורה ותפילה בהא דאמר רבי יוחנן הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו, ומקשין העולם א״כ תורה מה תהא עליה, ושמעתי דהנה מעשי

ראב"ד סקווירא: מ'זאגט אויפן ראגאטשוב'ער גאון ער האט געזאגט אז די שווערסטע איז אים אכטונג צו געבן אין בית הכבוד ער זאל נישט טראכטן פון לערנען.

*

ראב"ד סקווירא: כ'וויל זאגן דעם רבי'ן, דער רבי האט דא ברוך ה' חשוב'ע יונגעלייט.

רבינו: יא, ברוך ה', וואוילע יונגעלייט, מ'הערט פיינע גרייסן פון דא, בכלל ס'איז א וואוילע שטאט מאנטרעאל, ס'איז דא פארשידענע קהילות אלעם איז זייער שיין, אין איין געגענט אלע קהילות, מ'איז וואויל און ערליך.

ראב"ד סקווירא: אונז מאכן מיר התונה יעצט, מיין זוהן רבי יעקב יוסף, דער ראש הכולל דא אין רבי'נם כולל (ראה"כ דכוללינו במאנטרעאל), ער מאכט התונה אי"ה דא מיט איינעם פון אנטוועךפן, איז דער מחותן אריין געגאנגען צו רבי לייבוש (האדמו"ר מפשעוואךסק שליט"א) זיך צוזעגענען, האט ער אים געזאגט, דו פארסט קיין מאנטריאל, מאנטריאל איז א עיר התורה.

רבינו: עם קומען דאך פון אמעריקא אויך מענטשן אהער, מ'טוט שידוכים קיין מאנטריאל, מענטשן האבן מורא ס'איז אביסל אין די מרחקים, כ'בארוהיג זיי אז ס'איז א פיינע שטאט מאנטריאל, נישטא וואס מורא צו האבן.

א' הנוכחים: עם העלפט אסאך אז מ'בארוהיגט מענטשן.

ראב"ד סקווירא: די יונגעלייט דא אין כולל ברוך ה' פארהערן זיך, מ'זיצט און מ'לערנט.

רבינו: יא, ערליכע חשוב'ע יונגעלייט, ברוך ה' ס'איז א שיין אידישע ווינקל, מ'האט דאך אמאל נישט געווואוינט אלעם אין איין פלאץ, מ'האט אמאל געווואוינט צושפרייט, אזוי איז געווען אין דער אלטער היים אין אלע מקומות, מ'האט געווואוינט צושפרייט, איבעראל איז געווען קהילות קדושות בישראל.

כ'האב געהערט אז דער טאטע ז"ל האט אמאל פארציילט אז רבי מאטעלע הארנאסטייפלער האט געווואוינט אין הארנאסטייפל, איך זעה דער טאטע שרייבט אויף אים מגיד מישרים פון הארנאסטייפל, דאס איז געווען אזא טיטול דארט, און אמאל האט מען אין געברענגט א מגידות קאנסום אין א קליין שטעטל דארט ערגעץ אין יענע געגנט, און ס'איז געווען ביי אים א גרויסע שמחה, עד כדי כך אז ער האט געהייסן מאכן א סעודה לכבוד דעם וואס מ'האט אים דארט אויפגענומען, האט מען אים געפרענגט, וואס איז די גרויסע יחוס פון דעם? ס'איז געווען א קליין שטעטל, האט ער געזאגט, ס'איז נישטא קיין קלויסטער אין יענעם שטעטל, במילא איז אים געווען א חשיבות אז מ'האט אים אויפגענומען דארט.

ראב"ד סקווירא: דער רבי איז דאך אן אייניקל פון רבי מאטעלע.

רבינו: יא, אונז זעמיר אייניקלעך פון רבי מאטעלע.

א' הנוכחים: דער טשערנאבלער מגיד האט אויך געזאגט אז ער וויל ליגן אין אנאטיווקא,[7] ווייל דארט קלינגט נישט די גלעקלעך.

רבינו: יא, אנאטיווקא איז אויך געווען אזא קליין שטעטל, ס'איז נישט געווען דארט קיין קלויסטער, ער האט געזאגט לאחר מאה ועשרים שנה וועט ער קענען רוהיג שלאפן, ווייל די גלעקלעך פון די תיפלה וועלן אים נישט שטערן.[8]

---

7 הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל ז"ל הכין בחייו את מקום מנוחתו בעיירה קטנה אנאטיווקא הסמוכה לקיוו, ואמר כי איזה אותה לשכון בקרבה לאחר הסתלקותו מן העולם, ובזמן קצר לפני שנפטר מן העולם נסע לשם, וביום כ' אייר שנת תקצ"ז עלתה נשמתו הטהורה לגנזי מרומים ושם מנוחתו כבוד.

8 עיי' בקובץ קרית מלך (ח"ג) שמביא בשם זקני חסידי רייזשין שרשמו מה שסיפר באריכות הרה"ק מהרא"י מסאדיגורא זצ"ל מהסתלקותו של הרה"ק המגיד רבי מאטעלע זי"ע, וסיפר, שהיה רגיל לנסוע מביתו במשך כל ימות הקיץ דהיינו בחודש אייר יצא מביתו וחזר לקראת הימים נוראים, וכן בחודש חשון יצא לדרכו וחזר בשבת הגדול, ובסוף ימיו שהה בעיירת וואסילקאוו במשך כמה ימים, וכשבאו אליו תושבי

יצה"ר הוא שכשאדם מתפלל עולה על לבו מחשבות התורה ומעיין בהם וגם האש בוער בו לדבר דברי תורה, וז"ש ר' יוחנן הלואי שיתפלל אדם כל היום וממילא היה לומד כל היום.

ועיי' מה שכתב מרן החת"ס ז"ל בפירושו עה"ת (ויקרא עמ' ע"ב) בביאור הפסוק "ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגך ותירושך ויצהרך ונתתי עשב בשדך לבהמתך", ר"ל כי זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד (שבת י' ע"א), וזמן תורה גופיה נחלק ליגמר והדר ליסבר (שם ס"ג ע"א) וליגמר נקרא חטים ותבואה וליסבר נקרא בית היין החריפות והתפלה היא בחיי שמן ראש וההשפעה מלמעלה לכל דבר יקרא מטר (ישעיה ה'), גם ידוע כי בעוה"ר לא זכינו לכך אלא כשמתפלל מתבלבל ע"י מחשבה בדברי תורה, וכשלומד ליסבר או ליגמר מתבלבל מזה לזה, אמנם הפסוק מבטיח ונתתי מטר ארצכם בעתו' שיהיה זמנו קבוע מזה לזה ולא תטרד מחשבתך מדבר לחבירו.

דער חתם סופר איז דאך געווען רב אין פרעשבורג, אין פרעשבורג זענען די גוים דארט די סלאוואקן זענען קאטוליקן, זיי גייען אין די תיפלה, האט דאך זונטאג געקלינגען די גלעקלעך, איז פלעגט זיך דער חתם סופר פארשטאפן די אויערן, ער זאל נישט הערן דעם קלינג.[9]

וציוה רבינו להביא כיבוד

והמשיך רבינו: ברוך ה׳ ביי אונז איז אויך נישטא קיין קלויסטער...

ראב״ד סקווירא: פונעם מהרש״א איז דא א מעשה, נעבן דעם בית החיים דארט איז געווען א קלויסטער, אזן ווען מ׳האט געדארפט אריבער גיין מיט א נפטר האט עם געקלינגען די גלעקלעך, דער מהרש״א האט געזאגט אז ער וועט עם מסדר זיין, בשעת ווען ער איז אוועק אזן מ׳איז אדורך דארטן איז עם איינגעזונקען, די גאנצע קלויסטער מיט די מענטשן אלעם האט איינגעזונקען אין די ערד.[10]

רבינו: מ׳זאגט נאך אויפן רמ״א אין קראקא, אז ס׳איז געווען א התונה ערב שבת, ווען ס׳איז אנגעקומען שבת האט ער געווארנט מ׳זאל אויפהערן כדי ס׳זאל נישט זיין קיין חילול שבת, מ׳האט אים נישט געפאלגט, אזן ס׳האט איינגעזונקען די גאנצע חתונה, א באקאנטע מעשה, אזוי איז געווען אין קראקא.[11]

אנאטיווקא מהעיירה הסמוכה, שאל אותם למה אינם מציעין לו כתב ׳מגידות׳ מהעיירה שלהם, והם השיבו בתמהון שהיות שהם מתי מעט תושבים יהודים, ע״כ לא הרהיבו עוז לבקש מהרה״ק בקשה זו, אך הוא עמד על כך שיתנו לו כתב ׳מגידות׳ ושיבטיחו לו ׳רענדל׳ לשנה, ומקודם נתווכחו עמו על שאין להם להשיג סכום גדול כזו, והוא נתעקש עמהם לגודל תדהמתם, ונענו לבקשתו וכל תושבי אנאטיווקא חתמו לו על כתב ׳מגידות׳, והרה״ק שמח מאוד.

ונסע לטייל מחוץ לעיר עד שהגיע ליד הבית החיים ושאל על איזה מציבה, ורצה לדעת מי נטמן שם, וסיפרו לו שכאן היה מתגורר בחור א׳ שהיה חייט אצל הפריץ ובתו של הפריץ רצתה להתחתן עמו, והפריץ הפציר בו שימיר דתו רח״ל והלה עמד איתן באמונתו, ובתו של הפריץ נחלתה עד שמתה, והפריץ ציוה להעניש את הבחור הנ״ל, ולקוברו בחיים בבית הקברות רח״ל, והרה״ק הרגיש בדבר קדושת המקום, ומאוד שמח על שקיבל כתב מגידות מבני העיירה, ובירכם בכל טוב וחזר לביתו.

וכעבור שנה נחלה הרה״ק ובניו הק׳ רצו להביא לו רופא מעיר קיעוו, אך הרה״ק אמר שהוא רוצה לנסוע לכפר אנאטיווקע כי שם יש אויר נקי וצח, וכשהגיע לשם נסתלק באותו יום, ע״ש עוד כל ההשתלשלות.

9 עיי׳ בס׳ תולדות קול ארי׳ (אות כ״ה) שהגה״ק אב״ד שימלויא זצ״ל סיפר בשם הגאון בעל הקול אריה זצ״ל שנכנס פעם לרבו מרן החת״ס סופר זצ״ל וראה אותו יושב עם האצבעות תחובים באזניו והיה לו לפלא, ופתאום שאל אותו רבו מעון קלינגעלט נאך?, כי הפעמונים מבתי תפלה היו מקשקשים ולא רצה לשמוע הקול.

כן מובא על הגאון רבי שמעון סופר זצ״ל מערלויא שבכל יום עם התקרבות שעת הצהרים היה סוגר את חלונותיו למען לא יגיע לאזנו קול הפעמון שבא מבית יראתם.

10 עיי׳ בס׳ מאמר מרדכי (ח״ג) שהגה״ק רבי מאטיל מסלאנימא ז״ל סיפר ששמע מא׳ שראה את פנקס הקהילות בעיר אוסטראה, ששם כתוב שבהעיר הנ״ל סמוך לבית החיים היה זה בית תיפלה של נוצרים וכשהיו מלווים את המת היו נושאי המיטה מוכרחים לעבור דרך בית תיפלתם וכשראו הגוים את המיטה ומלוויה היו מצלצלים בפעמוניהם וכבר קרה שהמת נחטף ע״י כוחות הטומאה רח״ל. וקודם פטירת המהרש״א שכיהן כרב אב״ד באוסטראה ציוה שישימו ספר תורה על מיטתו ויעברו דרך שם וכן עשו לו.

כשהגיעו נושאי המיטה לאותו מקום קם המהרש״א ממיטתו ופתח את ספר התורה וקרא הפסוק שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא׳ ופתחה האדמה את פיה והתחיל הבית לשקוע מטה מטה, ושני קומות נשתקעו באדמה ורק הקומה השלישית נשארה ונתבטלה הטומאה לגמרי, כיום מתגוררים שם יהודים שהורידו משם את כל חפצי ומשמשי העבודה זרה וקבעו שם מזוזות כשרות.

11 עיין בס׳ בית צדיקים יעמוד (ח״ג עמ׳ נ״ד) שסיפר האדמו״ר מבאבוב ז״ל: היה נהוג בגלילותינו לעשות התונה בערב שבת קודש ולפנות ערב העמידו את החופה והרמ״א עשה תקנה בעיד קראקא שלא לעשות התונה בעש״ק וכן נהגו שם עד המלחמה, תושב קראקא שרצה בדוקא לעשות התונה בעש״ק עבר את הגשר לעיד פאדגורזש הסמוכה, ושם העמיד את החופה, דכיון שבימי הרמ״א לא התגודדו שם יהודים, וממילא לא נמשכה הרבנות של הרמ״א לפאדגורזש, ולא חל שם התקנה, לכן הקילו לעשות שם חופה בעש״ק.

מקובל מפי העולם, שהטעם שהתקין כן הרמ״א הוא משום מעשה שהי׳, דהנה כנגד בית מדרש של הרמ״א הי׳ בנין ששם היו עורכים חתונות, ופעם העמידו שם חופה בעש״ק ווימרו בכלי זמר, ובינתים כבר שקע החמה ובא שבת, והאנשים נכשלו ל״ע בחילול שבת, והרמ״א שלח פעם אחת ושתים להזהירם שכבר קידש היום, ולא חדלו ממעשיהם ועשה אות ופלא שכל הבנין עם האנשים שבתוכו נבלעו באדמה, ועד היום יש מקום בקראקא שמראים ששם אירע הדבר, ובגלל מעשה זה אסר הרמ״א לעשות חופה בעש״ק.

אך האדמו״ר המהר״ש מבאבוב אמר שלכאורה לא זו הטעם שאסר לערוך נישואין בליל שבת אלא מפני המעשה שהיה בעיר קראקא שלא סילקו הנדוניא עד עש״ק בלילה והרמ״א התיר לערוך הקידושין בליל שב״ק וכתב ע״ז בשו״ת הרמ״א (סי׳ קכ״ה) שהצדיק את מעשיו בכדי

דער ישמח משה איז געווען אן אייניקל פונעם רמ״א, ער האט אמאל געהאט עפעס א צרה אין שטוב, האט ער געשיקט מזכיר זיין אויפן ציון פונעם רמ״א, ער איז דאך געווען אן אייניקל פונעם רמ״א, האט ער געזאגט אזוי, מ׳זאל זאגן פארן רמ״א, טבע משפחתינו אז זיי זענען ענווים ושפלי רוח, און דער רמ״א איז דער ראש המשפחה, איז דאך דער רמ״א אן ענוותן, ער זאל אבער יעצט נישט זיין קיין ענין, ער זאל וויסן ׳ובני ישראל יוצאים ביד רמ״א׳, מ׳פסק׳נט ווי דער רמ״א, ער האט א דעה אין הימל, במילא זאל ער פועל׳ן א ישועה. אזוי האט ער געשיקט זאגן. אן אינטערעסאנטער שליחות האט ער געשיקט.[12]

ראב״ד סקווירא: דער חתם סופר זאגט די מליצה ובני ישראל יוצאים ביד רמ״א.

רבינו: יא, דער חתם סופר אין די תשובות אנהייב הלכות פסח (סי׳ תכ״ט).

וכיבדו רבינו לברך על היין

וברכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן יגדיל תורה ויאדיר, מ׳זאל קענען ארוים געבן נאך חיבורים מחוכמים, דער אויבערשטער זאל העלפן חיבורים חשובים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, דאם איז די גרעסטע זאך להורות דבר ה׳, דער אויבערשטער זאל העלפן מיט נחת און שמחה תמיד.

ראב״ד סקווירא: אמן. כ׳וויל פרעגן אויב איך קען איינלאדענען דעם רבי׳ן זאל קומען צו אונז אין ביהמ״ד?

רבינו: א יישר כח פאר די הזמנה, אבער כ׳בין נאר דא ביז מאנטאג, און זונטאג נאכט איז דאך דא א הכנסת ספר תורה מיט א חנוכת הבית, איז די שאלה ווען קען דאס זיין? עס איז מיר א כבוד אז מ׳לאדענט מיך איין, אבער מאנטאג פאהר איך שוין אהיים, כ׳וועל אייך זאגן, איך בין ווי א פועל, כ׳בין זייער פארנומען אינדערהיים, כ׳דאנק דעם באשעפער אז כ׳קען גיין אין די ישיבה יעדן טאג. ס׳איז מיר א כבוד די הזמנה, אבער מ׳דארף זעהן צי ס׳איז בכדי שיעשה, צי מ׳קען עם מוציא זיין מן הכח אל הפועל.

ראב״ד סקווירא: כ׳האב אמאל געהערט, כ׳האב א שוואגער ר׳ בן ציון פעלדמאן, ער האט זיך געדרייט אסאך אין סאטמאר, האט ער פארציילט – כ׳האב מיך דערמאנט די מעשה ווייל דער רבי האט געזאגט אז דער רבי גייט אין ישיבה – אז דער רבי דער דברי יואל האט געפלעגט צו פארהערן די בחורים דאנערשטאג נאכט, איז אמאל אויסגעקומען אז דער רבי איז אהיים געקומען פון די ישיבה זייער שפעט, וועז ער איז אהיים געקומען האט די רביצין זייער פארגעהאלטן און זיך געבייזערט, פארוואס ס׳איז געווארן אזוי שפעט, אז דער רבי האט נאכנישט געגעסן, און ס׳איז נישט קיין מהלך אזוי, האט דער רבי געזאגט, יעצט פארשטיי איך די גמרא, די גמרא זאגט (ברכות יז.) אז וואספארא שכר האבן די נשים? נשים במאי זכיין, דנטרין לגבריהו עד דאתו מבי רבנן, ווייל זי וואלט דאך געקענט אריבער קומען שרייען אין ישיבה, און זי וואלט אוים ביז ווען ער קומט אהיים...

שוין, איך וויל נישט אויפהאלטן, איך זעה ס׳איז נאך דא אסאך אויף היינט נאכט....

ונפרד רבינו ממנו בברכה: א גוטע וואך און אלעם גוט׳ס, זייט געזונט בבריאות השלימות, מזאל זיך זעהן מתוך שמחה.

וקם רבינו ללוותו

ואמר ראב״ד סקווירא: ס׳פעלט נישט אוים, ס׳איז גוט, ס׳איז גוט.

רבינו: אברהם אבינו האט אונז אויסגעלערנט אז מ׳דארף גיין באנגליטן [כמאמה״כ (בראשית יח, ז) ואברהם הולך עמם לשלחם].

ונפרדו לשלום ברוב ידידות

שלא לבייש בת ישראל, אך מאז אסר לערוך נישואין בליל שב״ק בעיר קראקא.

12 כן מובא בתהלה למשה שכאשר הספיד מרן הייטב לב זי״ע את אביו מרן הגה״ק רבי אלעזר ניסן זי״ע, והי׳ מדבר מגודל ענוותנותו, אמר שאין חידוש כ״כ, יען שהמדה הזאת ירושה מאבותינו הקדושים כי שמע מפי זקינו הישמח משה זי״ע, איך שפעם אחת נגזר גזירה רעה ועת צרה ליעקב, ושלח שליח מיוחד לקראקא להשתטח על ציון קברו של זקינו הרמ״א ז״ל ואמר להשליח תאמר לזקיני, אנכי ידעתי ומכיר את טבעי בני משפחתינו שהמה בטבעם נמוכי רוח ושפלי ברך עד מאוד, וידעתי שגם הוא הי׳ שפל בעיני עצמו, והאיש משה עניו מאוד ולא ידע את גדולתו וקדושתו, ע״כ אני אומר לו שהוא הוריד תורה ישראל וה׳ עמו שהלכה כמותו ובני ישראל יוצאים ביד רמ״א, וכוחו גדול עד מאוד, ובכח הזה היכולת בידו לבקש ולעורר רחמים על אחינו בני ישראל הנתונים בצרה ולבטל גזירה רעה מעל ישראל.

עלג צפרא דשבתא

שע"י

ביהמ"ד דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

זכרון מאיר - בני ברק יצ"ו

להגיד שבחו של אהר"ן

ברגשי ידידות והערכה, נשגר זאת הברכה, ברכת מזל טוב, מריחוק מקום וקירוב לב, קדם מעלת כבוד ידידינו החשוב האי גברא יקירא, נודע לעוז ולתפארה, איש חי ורב פעלים חשיכה כאורה, לטובת מוסדות יטב לב בארה"ק ברוח מסורה, מצודתו פרוסה מלאנדאן הבירה, לדאוג למען לומדי כוללינו תדירא, בתוככי בית מדרשינו המפוארה

מוה"ר **משה אהרן דאסקאל** הי"ו

מנהל האפיס של מוסדות יטב לב בעיה"ב לאנדאן יע"א

לרגל השמחה שגמעונו תהיכנס בנו היקר יניק וחכים
כפר יחזקאל פנחם ני"ו לעול התורה והמצוות

והנה כי כן יבורך, בשיר הלל ושבח, אביו ידידנו היקר והמפואר, מוכתר בכל תואר, לבו ער וחם לכל דבר שבקדושה, בעין יפה ובמידה גדושה, מקבל את כל אדם בסבר פנים ובנהורא נפישא, רחים ומוקיר רבנן, ואיהו גופיה צורבא מרבנן, לטובת ולהצלחת בית מדרשינו לא ישבות יומם וליל בכל עת ועידן, במאור פנים וברוח נאמן, שיר השירים אשר לשלמ"ה, מרים על נס קרן ביהמ"ד במיטב תבונה וחכמה,

הרה"ח ר' **שלמה זלמן דאסקאל** שליט"א

גבאי נאמן דבית מדרשינו

וצרופה בזה ברכותינו, בשם מתפללי ולומדי בית מדרשינו, שמשמחה זו יושפע לו רב ברכות, מתוך תענוג ונחת, ויזכה להמשיך בעבודת הקודש, בהנהלת והרמת הבית מדרש, ובשכר זאת יושפע לו משמי מעל, ברכה והצלחה על כל צעד ושעל, אמן.

החותמים למען שמו ברגשי הוקרה והערכה

פתקלי ולופדי ביהמ"ד

כולל צפרא דשבתא

לעילוי נשמת

הרבני החסיד הנכבד רודצו"ח

הרה"ח ר' **אברהם שלאגער** ז"ל

בן הרה"ח ר' **אהרן משה יודא** ז"ל

נלב"ע כ"ד אדר א

ת. נ. צ. ב. ה.

הונצח ע"י בנו הרבני הנגיד הנכבד

רודף צדקה וחסד

מוה"ר **אהרן משה שלאגער** הי"ו

מראשי ונכבדי קהילתינו הק'

בוויליאמסבורג יע"א